

“YEREL YÖNETİMLER YASA TASARISI; ÇAĞDAŞ BİR YEREL YÖNETİM NASIL OLMALIDIR?”

Cemal GÖKÇE (İMO İstanbul Şubesi Başkanı): “Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı ; Çağdaş Bir Yerel Yönetim Nasıl Olmalıdır?” konulu panelimize hoş geldiniz. Panelist olarak aramızda değerli katılımcı arkadaşlarımız var. Sağ olsunlar; çok işleri olmasına rağmen bizi kırmadılar, bu değerli günlerini bize ayırdılar. Ben, kendilerin, sırayla kürsüye davet etmek istiyorum.

Sayın Kayhan KAVAS; İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdür Yardımcısı. Sayın Recep YAZICIOĞLU; İçişleri Bakanlığı Merkez Valisi. Biz, kendisini aynı zamanda Erzincan Valisi olarak -aynı zamanda eski Hamur Kaymakamı- tanıdık, hoş geldiniz. Değerli Hocamız, ağabeyimiz Prof. Dr. Cevat GERAY; sağ olsun, her zaman böylesi etkinliklerimizde çağrıldığında geliyor, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi. Doç. Dr. Birgül Ayman GÜLER; Türkiye ve Ortadoğu Amme İdare Enstitüsü Öğretim Üyesi, konusunda yetkili bir bilim adamımız. Yine meslektaşımız, yüksek mimar, Mimarlar Odası Genel Başkanı, aynı zamanda gazeteci Sayın Oktay EKİNCİ. Kendisi şu an aramızda değil, ama biraz sonra o da aramızda olacak.

Ben, değerli panelist arkadaşlarımıza tekrar “hoş geldiniz” diyorum.

Değerli arkadaşlarım, bugün ülke nüfusumuzun yaklaşık yüzde 70’i kentlerde yaşamaktadır. Günümüzde yerel yönetimlerin temel amaçlarından birisi olarak, insan yaşamını kolaylaştırmak ve zenginleştirmek olarak düşünülebilir. Birey, yaşamını kolaylaştırması ve zenginleşmesi için; sosyal yaşamın uygun olması, ekonomik yaşamın uygun olması, siyasi ve demokratik koşulların da yeterli olduğu bir zeminin bulunması, ister istemez gerekli koşullardan birisidir. Bu zeminlerin oluşabileceği en uygun ortam, açıktır ki kent yaşamıdır.

Bugün ülkemizde bir yandan yerel yönetimlerin güçlendirilmesi istenirken; diğer yandan da yerel yönetimlerin birazcık merkeze, daha merkeze bağlanması istenmektedir. Bu nedenledir ki, her siyasi erk, kendisine göre yasa tasarıları hazırlamaktadır. Acaba hazırlanan bu yasa tasarısı, yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi konusunda kurumsal bir düzenlemeyi nasıl sağlayacaktır? Yine “yerel yönetimler ile siyasi erk arasında ortak bir platformun oluşması için, bu yasa tasarısı nasıl ve kimler tarafından hazırlanmalıdır” konusu da başka bir sorudur. Yine genel yönetim yapısı, yerel yönetimlerin güçlendirilmesiyle desantralize edilebilir mi? Yerel yönetimlere verilecek fazlaca görevler, bir yandan da “yerel yönetimlerin güçlendirilmesi” adı altında, siyasi erkin kendisini ifade etmesi anlamına mı gelir? Yerleşmelerdeki yeni durumlar, bazı bölgelerde köyle kent arasındaki farkın bugün ortadan kalkmış olması; bu durum yeni bir yasal düzenlemeyi ne ölçüde etkilemektedir, ne ölçüde etkileyecektir? Yine yerel yönetimlerin yeniden düzenlenmesi, bugünkü yerel yönetimlerin kendilerine bırakılabilir mi?

Yine henüz birey olamayan bir toplumda yurttaş olmak, önemli bir insan hakları konusudur. Yine yurttaşlık konusu, aynı zamanda bir görev ve sorumluluk üstlenme konusudur. Bu bağlamda yurttaşlık bilincinin oluşmasının temel altyapısında bulunmak ne kadar anlamlı olabilir acaba? Eğer yurttaşlık bilincinin oluşmasında sorumluluk taşınmıyorsa, yönetilecek bir topluluktan söz etmek mümkün müdür? Bu noktada yasal düzenlemelerin mükemmel olması ne kadar anlamlıdır? Amaç bütünlüğü olmayan bir yerel yönetimler düzeninin şurasına veya burasına yeni ilaveler yaparak yeni Yerel Yönetimler Yasası demek, ne kadar gerçekçi olabilir?

Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, bu konuda önemli bir amaçta birleşmiştir. Bu amaç, etkin ve demokratik yerel yönetim geliştirme amacıdır. Yine bu temel amacın alt başlıkları ve alt amaçları vardır; bunlar da yerel yönetimin konumu ve yetkisini geliştirmek, yerel demokrasiyi geliştirmek, yerel hizmetleri geliştirmek, yerel yönetimin örgütsel yapısını geliştirmek, yerel yönetimin ekonomik kaynaklarını geliştirmek, yerel yönetimin insan gücünü ve kadrosunu geliştirmek, yerel yönetimde yeni bir yönetim kültürünü oluşturmak olarak tanımlanmaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için de yapılması gereken çalışmalar ve düzenlemeler vardır. Bunlar da kısaca şöyle sıralanabilir: Metropollerin yönetimiyle ilgili yasal düzenlemeler nasıl ve hangi içerikte yapılacaktır? Yeni ve demokratik bir denetim mekanizmasının kurulması nasıl mümkün olacaktır, içeriği nasıl olacaktır? Yerel yönetimlerin ekonomik gücünü arttırmak için hangi düzeni kuracaksınız? Yerel yöneticilerin yetkileri ne olacak? Başkanın yetkileri, meclisin üzerinde nasıl düzenlenecek veyahut bu denge nasıl sağlanacak? Meclis ve encümenin yetkisi nasıl düzenlenecek? Özel idarenin işlevi ve yetkisi ne kadar olacak?

Açıktır ki, bu ve benzeri soruların cevabı net bir şekilde verilemezse eğer, bu alt başlıkların altı doldurulamazsa, bütün çabalar ve bütün çalışmalar anlamını yitirebilir. İşte biz, önümüzün ve günümüzün çok temel gündem maddelerinden birisi olan, gerçekten yerel demokrasi çerçevesinde sürekli değerlendirilmesi gereken; insanlarımızı, yurttaşlarımızı katılımcı kılmakta, yaratıcı olmakta önemli bir işlevi olan yerel yönetimler konusunu bugün değerli bilim adamlarımızla, değerli katılımcılarımızla masaya yatırılmak istedik. Bu çerçevede, İstanbul'un bütün siyasi il yapılarına, il başkanlıklarına yazı gönderdik. Kentimizde ilçe ve yerel düzeydeki, belde düzeyindeki bütün belediye başkanlıklarına yazı gönderdik, kendilerinden katkı istedik; umuyorum ki bundan sonraki sürede onlar da aramızda olurlar. Yalnız bu noktada Çatalca-Muratbey Belde Belediye Başkanı Sayın Bayram Ali ÜNER aramızda, kendisine teşekkür ediyorum. Bütün katılımcılara saygılar sunarken, ilk sözü Sayın Kayhan KAVAS'a veriyorum. Biliyorsunuz ki yerel yönetimlerle ilgili yasa tasarısı gündemde; bu çerçevede katkısını ve emeğini bildiğimiz Sayın Kayhan Kavas neler söyleyecek.

Buyurun Sayın KAVAS.

KAYHAN KAVAS (İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdür Yardımcısı) : Sayın Valim, saygıdeğer hocalarım, değerli Oda Başkanım, çok kıymetli belediye başkanları, değerli inşaat mühendisleri, değerli davetliler, saygıdeğer hanımefendiler, kıymetli beyefendiler... Öncelikle hepinizi en içten saygı ve sevgilerimle selamlıyorum, bir tatil günü bizleri dinlemek için buraya geldiğiniz için teşekkür ediyorum.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Sayın Cevat Geray Hocam'la burada son 1-2 yıldır zaman zaman aynı toplantılarda birlikte olmanın onurunu ve şerefini yaşadım. Bu anlamda, konuşmama başlamadan önce, Değerli Hocamı bir kez daha hepinizin huzurunda saygıyla selamlıyorum. Onların verdiği feyiz, onların verdiği eğitim ve bilgi-görgü sayesinde şu anki görevlerimizi ifa ediyoruz. Bu anlamda Değerli Hocama bir kez daha hürmetlerimi iletiyor, kusurum olursa her zaman olduğu gibi yine düzelteceğini ve beni uyaracağını biliyor, saygılarımı sunuyorum efendim. Bunu başlamadan önce ifade etmekte yarar görüyorum.

Değerli konuklar, böyle toplantılarda farklı yöntemler izleniyor. Zaman zaman tek başımıza bu toplantılara katılıyoruz ve bir sunuştan sonra karşılıklı soru-cevap yöntemiyle toplantıyı devam ettiriyoruz. Ancak, zaman zaman da -şimdi olduğu gibi- birden fazla sayıda katılımcıyla beraber bu toplantılar yapılıyor ve böyle olunca, her iki toplantının da yöntemi değişiyor. Her ikisinde de ilk konuşmayı yapmak bana düşüyor, böyle bir açılışı yapabilmek çok kolay bir şey değil. Bu anlamda hatalarımız olursa, -hele böylesine değerli konuşmacıların bulunduğu bir ortamda- şimdiden özür diliyorum.

İlk başta benim konuşmam icap ettiğine göre, önce yasa tasarısıyla ilgili genel açıklayıcı bilgileri vermek gerekir diye düşünüyorum. Takdir edersiniz ki, 70 maddeyi bulan böylesine bir tasarımı 20 dakika içinde hemencecik sunuvermek çeşitli zorlukları içermekte ve biraz sonra sizlerin de görebileceği

gibi, belki her bir madde kendi içinde ayrıca, saatlerce ve günlerce, hatta daha uzun bir süre tartışılacak önemli hükümler taşımaktadır. Bu anlamda böylesine hızlı bir kuşbakışı geçiş için sizden özür dileyeceğim. Ancak ilerleyen bölümlerde, gerek değerli katılımcıların, gerekse sizlerin konuyla ilgili daha açıklayıcı ya da daha genişletici sorularınız olursa, o konulara geri dönebilirim. Bu anlamda yapmış olduğum bir sistemleme gereğince tasarıyı dikkatlerinize sunmaya çalışacağım.

Bu arada elimdeki tasarıyla ilgili çok taze bir bilgi aktarmak istiyorum. Ben, dün akşam geldim, Ankara'da yine bir toplantıydık. Dön gece uçaktan indikten sonra, hatta uçağa binerken, NTV haberlerini de radyodan dinledim; yasa tasarısının dün akşam Bakanlar Kurulu'ndan imzadan geçip, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmuş olduğunu öğrendim. Yani şu an elimde tuttuğum yasa tasarısı, -ki değerli bilim adamlarının eleştirileri ile o kadar sık değişiyor ki, biz bile takip edemiyoruz, " bu artık kaçınıcı" diye- en sonuncusu, fırından en son çıkan ve son haliyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gündemine geleni. Bu tasarı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'na aynen bu şekilde mi gidecek sanmıyorum. Komisyonlarda yeni birtakım ilaveler ve katkılar olacaktır. Bu katkıların olumlu anlamda olacağını düşünüyorum.

Yasa tasarısında ilk bölüm, öncelikle mahalli idareler ile merkezi idareler arasında görev bölüşümü ve hizmet ilişkilerini düzenlemektedir. Yani tadat edilmektedir. "Hangi tür hizmetler merkezi hükümetin işidir, hangi tür hizmetler mahalli idarenin işidir" diye.

Tasarı ile; adalet, savunma, güvenlik, dış politika, maliye, ticaret, gümrük, tapu-kadastro, nüfus, sivil savunma, din hizmetleri, milli eğitim, ormancılık, ulusal-bölgesel bütünlük içinde yürütülmesi gereken hizmetler ile ulusal politika ve standartları belirleme amacını güden hizmetler merkezi hükümetin görevi olarak görülmektedir. İlgili kanunlarda temel görevi bunu yürütmek olan kurumların vereceği izin ve esas standartlar çerçevesinde; eğitim, sağlık, sosyal yardım, gençlik ve spor, kültür, sanat, turizm, tarım, orman, ağaçlandırma, çevre, bayındırlık, imar, ulaştırma, zabıta hizmetleri, itfaiye hizmetleri sanayi ve ticaret alanındaki mahalli ve müşterek nitelikteki hizmetler de yerel yönetim hizmetleri olarak kabul edilmektedir.

2. maddede bir genel görevlendirme yapılıyor: "Asıl görev ve hizmetlerin yanı sıra, kanunların yasaklamadığı veya münhasıran başka idarelere vermediği mahalli ve müşterek nitelikteki ihtiyaçları karşılamak üzere verilen hizmetler de yine mahalli ve müşterek nitelikteki ihtiyaçları karşılamak üzere de verilen hizmetler de yine mahalli idarenin görevidir." deniliyor.

Bu ana girişten sonra, mahalli yapının güçlendirilmesine ilişkin ne tür düzenlemeler var; ona değinmek istiyorum. Özellikle fiiliyatta birçok kişinin ilgisini bu alan çekiyor; yani "siz, özellikle yerel yönetimlerde mali yapının güçlendirilmesine ilişkin ne gibi yeni düzenlemeler getirdiniz?" şeklinde sorular yönlendiriliyor; o nedenle en başka bunu belirtmek istiyorum: Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere nüfus esasına göre verilen şu anki yüzde 6'lık pay yüzde 8'e çıkartılıyor, bu tüm belediyeler için geçerli. Bir de büyükşehirler benzer şekilde ilde toplanan genel bütçe vergi hasılatının % 5'i o ildeki belediyelere nüfuslarına göre dağıtılıyor. Özellikle sırf bunun için; yani o % 5 gelire ulaşabilmek için büyükşehir olabilme mücadelesini bir anlamda rahatlatmak, o konuda diğer belediyelere de aynı imkânı sağlamak için getirilmiş bir düzenlemedir. Yine kalkınmada öncelikli yöre belediyelerine genel bütçeden binde 5'lik bir pay ayrılıyor. 900'lü hatlar, özel mesaj servisleri ve benzeri ve cep telefonlarının haberleşme vergisi kapsamına alınması ve haberleşme vergisinin kapsamının yüzde 1'den yüzde 2'ye çıkarılması bir başka düzenlemedir. Öte yandan, doğalgaz da, elektrik ve havagazı tüketim vergisi kapsamına alınmaktadır.

Hizmet karşılığı alınan ücretlerin belirlenmesinde maliyet ve verimliliğin esas alınması, bir temel kural olarak benimsenmektedir. 1992 yılından beri arttırılmayan ve bu nedenle de sembolik hale gelen çeşitli belediye harçları; imar, işgal ve benzeri harçlar ile tarifeler 100 kat arttırılmakta ve enflasyona karşı değerinin korunması için de her yıl yeniden değerlendirme katsayısı oranında belirlenmesi öngörülmektedir.

Belediye bütçelerinden bazı kamu kurumları için ayrılan yasal payların tamamı kaldırılmaktadır. Resmi ve özel televizyon kuruluşlarından Radyo-Televizyon Üst Kurulu Yasası gereğince tahsil edilen gelirin yüzde 10'u belediyeler payı olarak ayrılmaktadır. Bunun yüzde 10'u da Sinema ve Müzik Sanatlarını Destekleme Fonu payı olarak ayrılması öngörülmektedir.

Katı atıklarla ilgili olarak çok önemli bir düzenleme getiriliyor; bu düzenlemenin lehine olan görüşler de var, aleyhine olan düşünceler de var. Getirilen düzenleme ise şöyledir: Çevre temizlik vergisinin yerine, o yerin belediye meclislerinin belirleyeceği ve mülki amir tarafından onaylanacak, bedel alınması öngörülmüyor. Ne şekilde olacak; ilerde daha geniş şekilde açabilirim. Yine maden işletmelerinden mahalli idare payı alınıyor, onun hakkında da ayrıntılı bilgi verebilirim.

Önemli bir diğer gelişme de bana göre şu: Şu anda eğitime katkı payı olarak alınan çeşitli vergiler var biliyorsunuz; bu uygulama sona erdikten sonra, aynı vergi kalemleri mahalli idare hizmetlerine katılım payı olarak düzenleniyor. Bu, çok önemli bir düzenleme bana göre. Uygulamaya konulma yılı, eğitime katkı payı bittikten sonra olacak. Tabii o tekrar uzatılır mı, bilmiyorum; ama uzatılmadığı takdirde, mahalli idare hizmetlerine katılım payı olarak devam edecek. Bu payın % 25'i il özel idarelerine, % 75'i belediyelere verilecektir.

Bu anlattıklarım, belediyelerle ilgili mali yapının güçlendirilmesine ilişkin esaslardı. Özel idarelere ilişkin olarak da, İstanbul İlinde toplanan genel bütçe vergi gelirinin binde 7'si İstanbul İl Özel İdaresi'ne verilecektir. Bu, sadece İstanbul'la ilgili özel bir hüküm. Genel bütçe vergi gelirlerinden il özel idarelerine il özel idarelerine nüfus esasına göre dağıtılan şu anki yüzde 1.12'lik pay, kademeli olarak yüzde 3.32'ye çıkarılacaktır. İstanbul hariç, İstanbul'u biraz önce açıkladım, Kalkınmada Öncelikli Yörelere bulunan il özel idarelerine yine binde 3'lük bir gelir yaratılmaktadır, tıpkı belediyelerde olduğu gibi. Bazı belediye vergi ve harçlarının belediye ve mücavir alan sınırı dışında il özel idaresi tarafından da toplanabilmesine imkan getiriliyor; yani belediye sınırları içinde toplanan bazı vergiler, belediye sınırları dışında da il özel idareleri tarafından toplanabilecektir.

Sıcak ve soğuk maden sularının gayri safi hasıladan alınacak % 5'lik bir pay, belediyelerde olduğu gibi madenlerden pay alınabilmesi, devletin hüküm ve tasarruf altında bulunan ve ormanlık alanlarda bulunan her türlü taşocağının kiralanması ve gelirin tahsilinin il özel idaresi tarafından yapılması hüküm altına alınmaktadır.

RECEP YAZICIOĞLU (Merkez Valisi): Emlak Vergisinden bahsetmediniz.

KAYHAN KAVAS : Tasarının bir başka bölümü , imar düzenine ilişkin düzenlemeler idi. Bu çalışma bizim yasa tasarımızın çok iddialı bir kısmı idi, çok da emek vermiştik, bir hayli de kapsamlıydı. İmar ile ilgili pek çok konuda düzen ve disiplin getirdiğini düşünüyorduk, en azından biz öyle düşünüyorduk. Ancak, bu düzenlemeler tasarıdan çıkarıldı. İmara ilişkin iki sayfalık düzenleme kaldırıldı. Onun için biraz da mahzun bu iki sayfayı geçiyorum.

Rezan Hanım, beni bu toplantıya çağırdığında, ben ilk önce katılmak istemedim. Rezan Hanım, tuttuğunu koparan bir hanım, Sayın Oda Başkanı'nın yanında onu kutluyorum, çok ısrarlı bir şekilde çağırdı. Dedim ki; "Rezan Hanım, imara ilişkin hususlar tasarıdan çıktı. İnşaat mühendisleriyle neyi tartışacağız." Fakat Rezan Hanım çok ısrarlı davrandı, dedi ki; "Olsun, diğerlerini tartışırız ya da imara ilişkin çıkan hususların neden çıktığını konuşuruz" O anlamda kendisini kıramadım, çok nazik bir hanımefendi, o nedenle sizlerle bugün beraberim.

İmarla ilgili hususlar neden çıktı ? Bayındırlık Bakanlığı, yeni hazırlamakta olduğu İmar Yasasıyla bu yeni düzenlemelerin hepsinin bir çerçeve içinde, bir şemsiye içinde düzenleneceğini söyledi ve dedi ki, "Bunun parça parça farklı yerlerde çıkması uygun değildir". Ve o nedenle tasarıdan imar ile ilgili düzenlemeleri çıkması konusunda çok kesin ve kararlı tutum takındı. Yasa tasarısı Meclis gündemine bir an önce ulaşamadığı için de çok ciddi tepkiler ve sıkıntılar vardı. Hani çocuğumuzu bir yerde bırakmışçasına, imarla ilgili hususları bırakmak durumunda kaldık. Bu nedenle, yasa tasarısını

anlatmaya iki sayfayı atlayarak devam ediyorum; imarla ilgili hususlar ne yazık ki yok. Ancak Meclis gündemine bunların geleceğine inanıyorum veya öyle olmadığı takdirde de yeni düzenlenmekte olan imar Yasasında aynı felsefenin yer alması gerektiğinin de kaçınılmaz bir zorunluluk olduğunu düşünüyorum.

Özellikle şunu ısrarla vurguluyorum: Bakanlığımız, görevleri kompartımanlara ayıran bir anlayışta değildir. Yani “Kültür, Kültür Bakanlığı’nın işidir, imar Bayındırlık Bakanlığı’nın işidir, güvenlik İçişleri Bakanlığı’nın işidir” görüşlerine katılmıyoruz. Devleti oluşturan tüm organlar bu görevlerin yerine getirilmesi konusunda üzerine düşeni yapmak zorundadırlar. Kaldı ki belediyeler, il özel idareleri belli konularda değil, toplumun tüm alanının ilgilendiren konularda genel görevlidirler. İmar konusunda da görevleri ve sorumlulukları vardır. O anlamda bu kanunda imarla ilgili düzenlemeler yapılabilir diye düşünüyoruz; ama bu anlattığım gerekçelerden ötürü, imarla ilgili düzenlemeleri atlıyorum.

OKTAY EKİNCİ (Mimarlar Odası Genel Başkanı): Mevcut tasarıda neleri çıkarttınız? Siz ne düşünmüştünüz ki, çıkarttılar; lütfen bunu dinleyelim.

KAYHAN KAVAS: Efendim, imara ilişkin hususların hepsi, yani imara ilişkin bölümün tamamı çıktı; dolayısıyla bu tasarıda imara ilişkin hiçbir şey yok. Gerekçesi de, dediğim gibi, “ İmar Kanunu’nda bu gereken düzenlemeleri yapacağız; bu sizin önerilerinizden de orada faydalanacağız, bunları da orada değerlendireceğiz” şeklinde söylenildi. İmar Kanunu’nun hazırlanması esnasında da hem tasarıdan, hem de bizim bu anlamdaki görüşlerimizden de faydalanacağı ifade edildi. Bu nedenle çıktı. Ne çıktı? Biz, öncelikle şunu düşünüyorduk: Türkiye’deki temel sorunlardan bir tanesi, makro düzeydeki planlama eksikliğidir. Temel yaklaşımı buydu. Bölge planlamamızın yapıma yetkisi Devlet Planlama Teşkilatına ait; ama Devlet Planlama Teşkilatı bunu yapmıyor; kanunla kendisine verilmiş, ama yapmıyor. Bu anlamda Türkiye’de belediyelerin durumundaki bölünmüşlüğü de farkındasınız; yani aynı kentin içinden geçerken, 5-6 tane, bazen 10 tane belediyenin içinden geçiyorsunuz. Dünyanın başka bir yerinde var mı, bilmiyorum. Ancak bir yerden geçiyorsunuz, bakıyorsunuz; bilmem ne belediyesinden çıkmışız, bilmem ne belediyesine girmişiz. Böyle bir şey olabilir mi ? Aynı bölge içerisinde çok farklı yapılaşma kuralları, yapılaşma şekilleri...

Biz önce dedik ki; bir yerden başlayalım. Nereden başlayalım; ilin bütününden başlayalım, hiç değilse ili bir planlayalım. Bu, yeterli bir makro ölçüt müdür, tartışılır. Ancak en azından şu anki mevcut durum düşünüldüğünde, soruna çözüm olabilecek bir düzenlemedir. Bu anlamda il gelişim planlarının hazırlanması esası getirildi; her ilde bir gelişim planı hazırlanması esası getirildi. Bu il gelişim planlarının hazırlanmasıyla ilgili olarak da bir “İl İmar Planlama Kurulu” oluşturuldu. Bu kurul geniş katılımlı bir oluşumda. Kurul, öncelikle o ilin mülki sınırlarını esas alarak bir il gelişim planı hazırlayacaktı. Böylelikle bu il gelişim planına bakıldığında; ilin neresinin sanayiye, neresinin ticarete, neresinin turizme, neresinin kültür ağırlıklı işlevlere, neresinin başka konulara ayrıldığı görülebilecekti. Böylelikle il gelişim planına uygun olarak belediyeler kendi alt ölçekli planlarını hazırlayabileceklerdi. En temel düzenleme bu plandı ve bu planın hazırlanmasında da son derece geniş katılımlı bir yapılaşma getirmişti; meslek odaları katılacaktı, sivil toplum kuruluşları görüşlerini bildireceklerdi. Bu planın hazırlanmasıyla ilgili olarak da il özel idareleri, mutlak suretle bütçelerine gerekli parayı ayıracaklardı. Yani “Param yok, bu planı hazırlayamıyorum; hadi merkez para göndersin” değil; il özel idare bütçelerinden bu amaçla kesinlikle para ayrılacaktı ve il özel idarelerinden bu parayla da belli bir süre içerisinde bu il gelişim planları hazırlanmış olacaktı.

Şu anda 10.000 altındaki belediyelerde imar planı yapma zorunluluğu yoktur. Tüm belediyeler için imar planı yapma mecburiyeti getiriliyordu ve imar planını yapmadan da inşaat ruhsatı veremeyeceklerdi; yani orada yapılaşma olmayacaktı.

Efendim, önemli bir husus da; -bu çok tartışma yaratıyordu- kaçak ve ruhsatsız yapı yapanlarla mühür fekki yapanlara gerekli yıkım kararını almayanlara, uygulamayanlara, kanundaki istisnalar dışında hisseli satış yaparsa, hürriyeti bağlayıcı cezaıyla, hapis cezasıyla cezalandırılacaktı ve bu ceza da paraya çevrilemeyecekti. Kaçak ve ruhsatsız yapı yapanlara kamu

hizmeti götürenlere de hürriyeti bağlayıcı ceza hükmü konulmuştu, yine paraya çevrilmeyecekti. Kaçak ve ruhsatsız yapıların yıkım kararını uygulayıp, yıkım masrafları tahsil edilinceye kadar üçüncü kişilere satışını yasaklamak için de tapu sicillerine kayıt koyacaktı.

Belediye ve il özel idare meclislerinde kurulacak imar komisyonlarına ilgili odalar katılacaklardı. Büyükşehir, ilçe ve alt kademe belediye meclisinin sadece imara ilişkin kararları büyükşehir belediye meclisinin onayına sunulacaktı. İmar planının zamanında hazırlanmasını sağlamak üzere hazırlık ve onay aşamasında sınırlayıcı süreler getirilmişti, belli süreler içerisinde onaylanmadığı takdirde nasıl yürürlüğe gireceğine dair birtakım hükümler vardı. Belediye kuruluşunda "imar yönünden belediye kurulmasında sakınca yoktur" kararı verilmesi gerekiyordu. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı valiliklerin ve belediyelerin fen ve imar konularına giren her türlü iş ve işlemlerini denetlemekle görevlendirilmişti. Kamuya ait arazilerde veya devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerde izinsiz yapılan yapıların mülkiyet ve tasarruf hakkı, başka hiçbir işlem ayılmasına gerek olmaksızın kendiliğinden, yapının yapıldığı arazi sahibi ve idareye ait olacaktı.

Efendim izninizle tasarının diğer bölümlerine geçmek istiyorum. Açıklık, katılım ve halkın denetimine ilişkin düzenlemeler: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, bu tasarıda katılım, açıklık, halkın yönetime daha fazla katılmasına büyük önem ve ağırlık vermektedir; bunun özellikle bilinmesini istiyorum. Bu anlamda halkın daha çok katılımını sağlayacak, her türlü çalışmayı da yürekle desteklemekteyiz. "Yerel Gündem 21" çalışmalarına çok aktif olarak katılmaktayız. İlgili valiliklere ve belediye başkanlıklarına iki tane genelge göndererek, "Yerel Gündem 21" çalışmalarına bütçelerinin hangi fasıllarından nasıl para harcayabilecekleri konusunda açıklamalar yaptık ve yapılan toplantıların büyük çoğunluğuna da mutlaka merkezden de gidip oradaki çalışmaları yüreklendiriyoruz, teşvik ediyoruz. Buna benzer konularda, yine kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve yaşatılması konusunda halkın katılımını sağlayan çok geniş çalışmalar yürütmekteyiz. Sayıları 20'yi aşan sivil toplum kuruluşlarıyla beraber çok yoğun çalışmalar içindeyiz; ÇEKÜL Vakfı'yla, Eğitim Gönüllüleri Vakfı'yla, Türk Diyabet Vakfı'yla, Anne ve Çocuk Emeğini Değerlendirme Vakfı'yla, şu anda aklıma gelen belki 20'den fazla vakıfla, sivil toplum kuruluşu, dernek ve vakıfla birlikte ciddi çalışmalar yürütmekteyiz. Bu anlamda yasa tasarısındaki açıklık, katılım ve halkın yönetime katılmasına ilişkin düzenlemelere de büyük önem verdiğimizizin bilinmesini istiyorum.

Tasarı da bununla ilgili neler getiriliyor? Şöyle bir hüküm var; "Belediyeler ve il özel idareleri, açıklık ve katılımı sağlayıcı, toplum kesimlerinin bilgi alma, görüş oluşturma, öneride bulunma haklarına saygı gösterecekler, buna yardımcı olacaklar, bu konuda çalışacaklar." Böyle bir mecburiyet getiriliyor, bu bir temel felsefe. Gerçek ve tüzel kişilere belediye ve il özel idare karar organlarının karar ve toplantı zabıtlarının kendilerini ilgilendiren kısımlarını isteme hakkı getirilmektedir. Belli bir süre içinde sadece fotokopi masrafı veya neyse, onu karşılamak kaydıyla toplantı zabıtları temin edilebilecektir. Belediye meclislerinde genel görüşmeyle ilgili düzenlemeler daha belli esaslara bağlanmaktadır. İl özel idare ve belediyeleri 3'er aylık mali durum raporlarını hemşehrilerine açıklamak zorunluluğu getirilmektedir. Bu, bana göre önemli çok önemlidir. Yani ilgili kişi, bu 3 ay içerisinde benim özel idarem, benim belediyem ne yapmış, nereye ne kadar para harcamış, nerede neyi biriktirmiş, nerede yatırım yapmış veya yapmamış değerlendirilebilecektir.

Bir diğer konu da; mahallelere verilen önemdir. Muhtarlık müessesesi son derece önemlidir ve ülkemizin uzun yıllar birikiminden gelen bir müessesedir. Buna çok saygı gösteriyoruz ve özünü bozmadan, koruyarak, belediye-mahalle işbirliğini arttırıyoruz. Belediyelerin, mahalle muhtarlarının mekan açısından ve araç-gereç açısından desteklemesi konusunda hüküm getiriyoruz. Şu anda da yapan bazı belediyeler var; ama bu konuyu daha net tanımlıyoruz. Dediğim gibi, mahalle muhtarlığının özüne zarar vermeden; çünkü bu konuda çok farklı düşünceler de geliyor. Belki bu tür amaçla 50'den fazla toplantıya katıldım, bu toplantılarda farklı katılımcılar vardı; bazıları, "mahalle muhtarlarına araba tahsisi, eleman tahsisi yapılmasını istiyorlardı. Biz, bu kanıda değiliz, şu anki yapısıyla halkın içinden gelen ve o anlamda temsil

yeteneğinin daha güçlü olduğunu düşündüğümüz bu kurumun özünü bozmama gayreti içindeyiz.

RECEP YAZICIOĞLU: Tasarıda belediye başkanına makam arabası var mı?

KAYHAN KAVAS: Sayın Valim, oraya geleceğim, müsaade eder misiniz? Efendim bu tasarıda kadro standardizasyonu var; yani ilgili bakanlıkların görüş ve önerileri alınarak, belirli esas ve öncelikler içerisinde , yani o bölgenin turizm , kültür, gelişmişlik düzeyi gözönüne alınarak yerel yönetimler belli standartlara alınarak eğer kadrosunda boş bir yer varsa, ilgili yerel yönetim birimi ilgili esaslar çerçevesinde meclisin teklifi ve valinin onayıyla, bu kadrolara atama yapabilmesine imkan sağlayacak düzenlemeler yapılmaktadır.

Teknik personel, sağlık personeli, avukat, mütercim, sanatçı gibi sözleşmeli personelin alımına kolaylık getirilmektedir. Belediye üst yönetiminde sözleşmeli personel ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin istihdamına kolaylık sağlanmaktadır.

Efendim, bir diğer önemli hüküm, "Personel giderleri, belediye ve il özel idarelerinin nüfuslarına göre bütçe giderlerinin yüzde 30'uyla 40'ını geçemeyecek şeklindeki düzeltmedir. Kimlerde yüzde 30, kimlerde yüzde 40, o belli, Yani personel giderleri, bütçelerinin yüzde 30 ve 40'ını geçemeyecek, Geçerse ne olacak? Yetkili amirler; yani belediye başkanı ve il özel idarenin başındaki vali, şahsi malvarlığıyla sorumlu olacak. Belediye meclisi ve il genel meclisi üyelerine huzur hakkı verilecek, zaten yine veriliyor, belli düzenlemeler getiriliyor. Encümenlere ise aylık ödenek verilecek. Belediye meclisi ve il genel meclisi üyelerinin devlet memuru gibi sağlık yardımından faydalanmaları esası getiriliyor. Belediye meclisi ve il genel meclisi üyelerinin isteğe bağlı olarak Emekli Sandığı'yla ilişkilendirilmeleri ve geçmiş hizmetlerinin borçlandırılması imkanı getiriliyor. İtfaiye personeline hizmet zammı verilmektedir. Köy ve mahalle muhtarlarının maaşları bir miktar arttırılmaktadır. Bağ-Kur kesintilerinin kaynaktan yapılması temin edilmektedir. Belediye başkanları ve il genel meclisi üyeleri, belediye meclis üyeleriyle getirilen en önemli değişiklikler bunlar. Hocam, biliyor, evet başka düşünceler de var; yeşil pasaport talebi var, silah taşıma isteği var.

RECEP YAZICIOĞLU: Silah çok önemli, kanuna girmesi lazım.

KAYHAN KAVAS: Yerel yönetimlerin kaynaklarını belli ölçülerde arttırdık. Şu anki mevzuatta yetki ve görev alanında yerel yönetimlerin çok ciddi sıkıntıları olduğu düşüncesinde değilim. Ama görevlerini daha açık tanımlanması bakımından bir sıkıntı var. Afet halinde yerel yönetimlerin gereken yardımı ve desteği yapabilmeleri, gıda maddesi üretilen ve satılan yerlerin denetiminin belediyelere verilmesi, kültürel ve tarihi eserlerin korunması ve yaşatılmasında yerel yönetimlerin yetkilendirilmesi; konut, toplukonut ve benzerleri için arsa üretimi; sanayi, ticari işyeri için arsa üretimi ve bu çalışmalar için kamulaştırma yapma yetkisi verilmesi mahallelere yardım görevi, yazışma yetkisi tasarıda geliştiriliyor. Belediyeler, kendi il hudutları dahilinde kamu kurumları ile serbestçe yazışabilecekler; fakat bakanlıklarla yazışma yetkisi sadece büyükşehir belediyelerinde olacak diğerleri bakanlıklarla yazışmayı yine valilikler aracılığı ile yapabilecekler. Paralar kamu bankalarına yatırılacak; ancak özel bankalar aracılığıyla vergi ve benzeri gelirlerin tahsilatına kolaylık getirilmektedir. Belediyenin emir ve yasaklarına uymayanlara yönelik müeyyideler arttırılmaktadır. Belediyelerin Milli Eğitim Bakanlığının izniyle meslek kursları, yetiştirici ve tamamlayıcı kurslar açma yetkisi getiriliyor. Spor hizmetleri için yetkiler arttırılıyor. Üçüncü şahısların şehirlerarası otobüs terminali kurmalarına, işletmelerine izin verebilmek yetkisi getiriliyor.

İl özel idarelerine yine sivil savunma hizmetlerine yardımcı olmak köylere ve köy birliklerine yardımcı olmak görevi veriliyor. Tabii bu çok önemli bir şey. Bu toplantıyı ne derece ilgilendiriyor, bilmiyorum, ama bu öteden beri bizim meslek camiasında, fakülte yıllarımızdan beri hep hocalarımızla tartışılan bir konu vardır; ilçe özel idareleri... Bu kanunda böyle bir şey yok; ama bu kanunda şöyle bir olay var; ilçelerdeki köylere hizmet götürme birlikleri güçlendirilmektedir. Bunların birçoğu ilçede vardır; ama zorunlu değildir. Ancak

bu tasarıda, köy sayısı 4'ten fazla olan yerlerde köy hizmet götürme birliklerinin kurulması zorunlu hale getiriliyor. İl özel idaresinin bütçesinin en az yüzde 10'u da bu köylere hizmet götürme birliklerine aktarılarak yöredeki, yereldeki potansiyel harekete geçirilmeye çalışılmaktadır.

Kültürel ve tarihi eserlerin korunması, belediye ve mücavir alan sınırları dışındaki işyeri ve işletmelere il özel idaresinin ruhsat vermesi, ölçü-tartı aletlerinin muayene işleri yine özel idare tarafından yapılabilecektir. Sağlık Bakanlığınca belirlenecek esaslara göre teşhis-tedavi merkezleriyle benzeri yerleri kurabilecek, özürhükümlerinin, kimsesizleri ve benzer durumda olanlara koruyucu hizmetler götürebilecektir. Belediye ve mücavir alan sınırları dışındaki gıda maddesi üretilen yerlerin denetimi ve her türlü gayri sıhhi müesseselere ruhsat verilmesi, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ait işlerin büyük bir bölümünü üstlenme il özel idarelerine verilen görevlerdendir. Kırsal kalkınmaya yönelik kooperatıfçılığı desteklemek, halka gelir getirici, meslek edindirici çalışmalar yapmak diğer görevlerdendir.

Efendim, etkinlik ve verimliliğın artırılmasına ilişkin olarak, belediyelerin çeşitli kurumlarla, katma ve özel bütçeli kuruluşlarla ortak projeler geliştirmesine imkan tanımaktadır. Belediyelerin, il özel idaresinin; devletin eğitim, sağlık, kültür spor bina ve tesislerini yapmak, bakım, onarım ve aynı ihtiyaçlarını karşılamak, gerekirse personel görevlendirebilmelerine imkan tanımaktadır. Belediye ve il özel idaresinin kendi aralarında işbirliğı ve yardımlaşma imkanları da geliştirilmektedir.

Yerel yönetimlerin "İlk yerel seçimleri takip eden üçüncü ayı geçmemek üzere" şeklindeki düzenleme ile 5 yıla kadar hizmet alım sözleşmesi yapabilmesine imkan tanınmaktadır.

Belediye ve büyükşehir kurulmasına ilişkin yeni düzenlemeler getirilmektedir. Yeni düzenlemede, belediye kurulma 2 binden 10 bine çıkarılmakta ve mesafe 2 kilometreden 5 kilometreye çıkartılmaktadır. Ayrıca yeni bir takım hususlar getiriliyor, imar yönünden sakınca yaratmama, nüfusu 100 binin üstündeki en yakın belediyeye 5 bin metreden daha yakın olmama, öz gelir yeterliliğı, çevreyle ilgili bazı özellikleri de dikkate alınma; su havzası, SİT, orman alanı ve benzeri yerlerde olmama esasları getirilmektedir.

Bir şey daha söyleyeyim: Bir hüküm daha var, bunu biraz hızlı geçtim; şu anda halen nüfusu 2 binin altına düşmüş ve belediye olma özelliklerini kaybetmiş yerlerin – ki aşağı yukarı nüfusu 2 binin altına düşen yerlerin sayısı 400'e yakın- Bakanlar Kurulu kararıyla tüzel kişiliklerine son verilebilme yetkisi getirildi. Çünkü öyle belediyeler var ki, öz gelirleri sıfıra yakın veya hemen hemen yok denilecek kadar az, sadece merkezden gelen parayla yaşamlarını idame ettiriyorlar. Bu para da en çok cari harcamalara yetmektedir.

Büyükşehir kurabilme kriterlerinde de bir değişiklik var; 300 bin nüfus esası getirilmektedir. Büyükşehir sınırı içinde ilçe ve alt kademe belediyelerin bir arada olabilme imkanı şu anda da var, ancak bu yasal hale getiriliyor. Şu anda alt kademe belediyelerinin hukuki bir statüsü yok; ilçe/alt kademe belediyelerin tanımı getiriliyor burada; büyükşehir belediyesi sınırları dışındaki belediye ve köylerin büyükşehir sınırları içine alınabilmesini daha kolaylaştırıcı hükümler getirilmektedir. Gerektiğinde re'sen Bakanlar Kuruluna, bu kararı alabilmede yetki tanınıyor ve büyükşehir belediyesi ve mücavir sınırlar içinde 3030 sayılı Kanuna tabi olmayan belediye kurulması önleniyor.

Hazinenin özel mülkiyetindeki arazilerin belli şartlar dahilinde belediye ve özel idarelerine devriyle ilgili düzenlemeler var. Ancak, bu belirli şartlara bağlanmıştır. Belediye ve il özel idaresinin görev alanına giren genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlar, KİT'lere ait çeşitli rekreasyon alanı, spor tesisi, toplu taşıma hizmetinde kullanılan demiryolu, denizyolu, mezbaha ve benzerlerinin mülkiyetinin veya işletme hakkının mahalli idarelere devir imkanı getiriliyor.

Kardeş şehir ilişkileriyle ilgili düzenlemeler getiriliyor. Belediye borçlanmaları belli esaslara tabi tutuluyor, özellikle dış borçlanmayla ilgili belli esaslar getiriliyor. İSKİ Kanunu kapsamına giren kuruluşların kamulaştırma kararları bakanlık onayı yerine, valinin onayına tabi tutulması esası getiriliyor.

“Bu tasarıda vesayeti arttıran neler var” diye bazen tartışılır, aynen okuyorum: “Meydan, cadde, sokak ve benzeri yerlere isim verilmesi ve amblem ve flama benzerlerinin belirlenmesinde meclisin salt çoğunluğunun oyu ve mülki amirin onayı.” Bu, katıldığım bazı toplantılarda çok tartışılıyor; “Belediye meclisinin isim verme yetkisini de mülki amir onayına tabi tutuyorsunuz” diye. Bunun gerekçelerini sanıyorum burada katılanlar, dinleyenler biliyorlar, burada böyle bir düzenleme var. Bir de yolda Sayın Valim hatırlattı, gazetede geçmiş; il özel idaresi ve belediye meclislerinin ilk toplantılarında Atatürk Anıtına çelenk koyup saygı duruşunda bulunmalarıyla ilgili bir düzenleme var.

Ben, vaktimi aştığımın farkındayım, ancak kabul edersiniz ki her biri ayrı bir tartışmanın, ayrı bir gündemin konusu olan düzenlemeleri daha kısa sürede anlatmak çok zor. Değerli katılımcılar, değerli eleştirilerinizi ve sizlerin katkılarını not alacağım. Bu tasarıyla ilgili olarak şunu söyleyeceğim: Bu tasarıyla ilgili her şey söylenebilir, ama bir tek şey söylenmemesi lazım: “Katılım az oldu, katkı az oldu.” Hayır, ben kendi adıma (2,5 yıldır aşağı yukarı bu görevi yürütüyorum.) 50'nin üzerinde toplantıya katıldım. Notlarımızı alıyoruz, değerlendiriyoruz; ama her alınan not aynen yansımaya veya yansımaya demek değildir. Bu anlamda bugün de değerli katkılarının ve eleştirilerinin olacağına inanıyorum.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

CEMAL GÖKÇE: Ben teşekkür ederim. Zaten bu katılım listesinde sizin ayrıcalıklı olmanız gerektiği görülüyordu; biz de size bu ayrıcalıklı olma hakkını kullandırttık.

Bir değerli valimiz aramızda. Renkli kişiliğiyle ve yerel yönetimlere yönelik çalışmalarıyla bildiğimiz ve sürekli gündemde olan bir valimiz ve diyor ki; “Bizde de halkın yönetime katılmasını gönülden savunanlar var. Bir de vesayet altında olması gerektiğine inanan, aslında konumunun gereğini yapan bir anlayış, bir elit anlayış, bir oligarşik anlayış var.” Tabii bunun da savunduğu resmi tez var. Bakıyoruz, bu konuda büyük ittifaklar var; bürokrasinin, bizlerin bu işte sorumluluğu var. Aslında bu noktada ülkenin merkezden yönetilmesinde ittifak halindeyiz; aydınlar, seçkinler, siyasi kadrolar, bürokratik kadrolar, asker, sivil kadrolar, biz hepimiz ittifak halindeyiz. Niye ? Çünkü “egemenlik ulusun değil, bizim olsun” diyoruz. Siz ne diyorsunuz Sayın YAZICIOĞLU, buyurun.

RECEP YAZICIOĞLU (Merkez Valisi) : Önce İnşaat Mühendisleri Odası'nı hem kutluyorum, hem de teşekkür ediyorum.

Bir Anayasa hocası bana dedi ki; “Ben, derslerde okutuyorum, ama özel idareyi bilmiyorum. Bana özel idareyi anlatır mısın?” Rahmetli Mukbil ÖZYÖRÜK Hoca, “Bir zamanlar Prens Sabahattin vardı, şimdi bir Tokat Valisi çıktı başımıza, bu memleketi bölüp parçalayıp Tanzanya'ya çevirecek” dedi.

Burada İnşaat Mühendisleri Odası, mesleki konuyla ilgili değilmiş gibi görünen konuyu çok güzel takdim etti. Başkanı kutluyorum, açılıştaki ifade ettiği cümlelerle olayı çok iyi özümlediğini gösteriyor.

Dün cevaz kabuğu programında saat 04.00'e kadar bir sistem tartışması yaptık. Yani sevgili halkımız uyuduktan sonra. Vıdı vıdıdan sisteme de pek sıra gelmedi; ama saat 4.00'a doğru bir 10 dakika kadar sistemi tartıştık. Çünkü bizde biliyorsunuz daima olayları tartışmak tercih edilir. Burada da değerli arkadaşım Kayhan KAVAS'a teşekkür ediyorum, işi düzeltti. Kendisi de zaten bu tasarıya inanmıyor; “bu bir reform falan değil, kanunlarda bir tadilat gibi bir olay” dedi ve çok güzel ifade etti, bir anlamda tenkitin de önünü kesmiş oldu.

Biz, işin felsefesini yapmamız lazım. Şimdiki Köy Hizmetleri Bakanımız diyor ki; “Ben enayi miyim ? 22 tane adam benim yerime göz dikmiş, -il genel meclisi üyelerini kastediyor- ben bunlara yetki devredeceğim...” Eski Bakan Hüsnü DOĞAN da böyle diyordu, şimdi aksini söylüyor; bu bakan da ayrıldıktan sonra aksini söyleyecek. Herkes konumuna göre düşünüyor. Ben kendimden de şüphe ediyorum; “acaba konumumuz değişirse, biz de mi böyle Hanya'ya Konya diyeceğiz” diye, buna çok üzülüyorum. Bir zamanlar Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü yapmış Turgut KILIÇER, kaymakamlığım sırasında bir seminerde; -biz yine kalktık, “ilçe yerel idaresi, ilçe özel idaresi” diye nutuk çekiyoruz, “niye kaymakamların bütçesi yok” diyoruz falan.- “Ben de aynı fikirdeyim” demez mi! Tepem attı, zaten böyle kırmızı bir adamdı. Dedim ki;

“Hep böyledir zaten. 10 yıl Genel Müdürlük yaptınız, acaba bir cümle, bir kelime söylediniz mi Allah rızası için? Şimdi defteriniz dürülmüş, ‘ben de aynı fikirdeyim’ diyorsunuz. Üzüldü, “niye böyle konuşuyor” falan... Ama başka türlü konuşmam mümkün değil. Demek ki biz kaymakamken de kafayı bu işlere takmıştık.

Rahmetli ÖZAL’ın gücü yetmedi; yerelleşmeyi yapacaktı, inanıyordu, ama çevresinde kimse inanmıyordu, hepsi devletçiydi. Murat BELGE ki; “Devletimiz, halkına bir şeyi başarma veya başarmama fırsat ve imkanını hiç tanımadı. Her şeyi kendine mal etti; ama geri kalmışlığı hiç kendinden bilmedi, cahil ve yobaz halktan bildi.” Siz, halkı sisteme ortak etmiyorsunuz; şu tasarının halkın sisteme ortak olmasıyla ne ilgisi var Allah aşkına? Kent meclisleri, Yerel Gündem... Bunlar güzel şeyler, kutluyorum; ama olay bu değil ki... Para vermeyen insanlar niye olaya katılsın? Parayı merkez veriyor, hem de ne kadar veriyor, 6 puan 8 puana, 1.2 puan 3.2 puana çıkıyor, yani 2’şer puan zam geliyor yeni tasarı ile.

1930 yılında, Atatürk döneminde, devlet gelirlerinin yüzde 20’sini il genel meclisi kullanıyor. Tek parti devrinde, il genel meclisi bu durumda. 18. Asırda Osmanlı’da, mahallinde 6 aylık bütçeler hazırlanır; “berber, esnaf, sarraf, bakkal, ne verecek, bununla ne yapılacak” diye 6 aylık bütçe İstanbul’a gönderiliyor, tasdik ediliyor ve geliyor uygulanıyor. 18. Yüzyıldan bahsediyorum. Şimdi bakınız, 2000 yılı, Avrupa Özerklik Şartını imzalamışız; Avrupa Özerklik Şartıyla bunun ne ilgisi var? İlgisi olmadığını değerli dostum söyledi zaten, “bu, kanunlarda değişiklik falan” dedi. Makam arabasından bahsetmedi; veriliyor mu, verilmiyor mu, ortada kaldı; ama mecliste herhalde makam arabasını da belediye başkanlarına vermemiz gerekecek. Sanki makam arabaları yok; bu memlekette herkesin makam arabası var, “onu yasal hale getirilelim” diyor. Neyse, önemli değil, alır-almaz, araba önemli değil. Önemli olan işin felsefesidir, işin genel esprisidir.

Biz tabii işin felsefesini yapmıyoruz. Sandıktan bir belediye başkanı çıkarıyoruz; ki bu, dünyada tek örnek değildir. Eskiden başkanı belediye meclisi seçerdi, doğrusu da budur, aslında buna dönmek lazım. Sandıktan belediye başkanını çıkarttığınız zaman, meclis de kendi başkanını seçmesi lazım. Bizdeki ucube bir model bunun felsefesini yapmadığımız için, bizim böyle bir derdimiz yok. Diyoruz ki, “Sandıktan bir başkan çıkarırız, o da meclisin başkanı olur, mis gibi olur, yat yat, kalk kalk...” Zaten kültürümüz de yatma kalkma kültürüdür. Biz, zaten belediye başkanı tanırız, meclis diye bildiğimiz yok. Onun için Yerel Gündem olayını çok önemsiyorum aslında; kendi inisiyatifleriyle, kanun olmadan ve ortaya çıkmış bir hadisedir. Eğer hakkı huzur da istemeden katılıyorsa, onu da kutluyorum; sizleri de kutluyorum, Cumartesi günü buraya geldiniz.

Demek ki sevgili halkımızın bu işlerle bir ilgisi yok. Halk sisteme ortak olmak istemiyor zaten, halk mehdi bekliyor. Mehdiyi de hudutta esasıyla falan yakaladılar, adama fırsat vermediler; belki Türkiye’yi halledecekken, o imkândan da mahrum kaldık. Bu kültürden ürün çıkmaz; onun için çıkmıyor. Bu tasarı bize çok bile aslında, bence bunu bile geri almak lazım; çünkü böyle bir talep yok ki... İnşaat Mühendisleri Odasını kutluyorum; böyle bir tartışma zemini açtılar. Böyle zaman zaman yanlış yapan kurum ve kuruluşlar oluyor aslında; bunları Türk büyüklerine bırakacaksın. “Egemenlik ulusundur.” Biz böyle bir şeyi hiç görmedik, bu kafayla da hiç görmeyeceğiz, halk sisteme ortak mı? Halk sisteme ortak, sivil toplumla olur; Türkiye’de de sivil toplum yok, halk vesayet altında.

“Yerel meclisler olacak.” Yerel meclislerin adı var, kendisi yok. Niye; vergi salmıyor. Vergi salmayan meclis, meclis değildir. Vergi salmayan meclis, kontrol yapmaz, yönetime katılmaz, acıtmaz. Merkez para toplayacak, belediyelere verecek, belediye bunu harcayacak... Nerede görülmüş böyle bir mahalli idare; yok böyle bir şey. Bu mahalli idare değildir; bu, genel idarenin taşradaki uzantısıdır, espri budur. Onun için Avrupa Özerklik Şartı... Peki 7. 5 Yıllık Plan, il yerel idaresi, ilçe yerel idaresi, belediye idaresi Meclisten geçti, 10 binlerce uzman katıldı. Bu Ulusal Program değil midir? Ulusal Program hazırlayıp gönderdik Avrupa’ya. Meclisten geçti mi; Hükümetten yarım saatte geçti. Peki ne oldu bizim 8 tane 5 yıllık planımız? Bu tedbirlerin hepsi vardır, binlerce tedbir vardır, Meclisten de geçti; ne oldu?..

“Merkezle taşra arasında merkezle, il yerel idaresi, ilçe yerel idaresiyle, belediyeler arasında yetki ve kaynak bölüşümü.” Vermeden almak mümkün değildir. 1950 yılına kadar olan başarı, ayağın yorganına göre uzatılması başarısıdır. Ondan sonra film kopmuştur; iç borç-dış borç, şimdi de DERVİŞ'in kurtarıcılığına artık sığınmışız, bir kişiye ülke teslim olmuş. Bu ülkede proje, fikir üretmiyoruz; nihayet bir kişi geldi, bizi kurtaracak... Şimdiki mehdimiz de haliyle DERVİŞ oldu. Uluslararası sözleşme imzalıyoruz; 1998 yılında mı imzaladık, Meclisten de geçti, Avrupa Özerklik Şartı bu mudur? Halkın kamusal hizmetlere katılma hakkı, yerinde, halka yakın yerel idare dediği de bu mudur?

Amerikalı diyor ki, “Yaşadığım yer evimdir, evimin içini ben yönetirim.” Bizim adamlar da bunu söylemiş, Hep tekrar ediyorum, ama ne olacak tekrar etsem... 1921 yılında, aynı şekilde “Nasıl bir adam kendi evini kendi yönetirse; bir ilçe kendi işinde, il kendi işinde, belde kendi işinde kendi işini yönetecektir; ama umumu ve müşterek meseleler merkezin işidir.” Adamın formülasyonuna bak; bunu söylememiş, Anayasa haline getirmiş; A-na-ya-sa. Yani taslak falan değil, kanun değişikliği falan değil, Anayasa ve adamlar “bir an önce buna başlamalıyız, geç kaldık” diyor. Biliyorsunuz il meclisleri hadisesi 1913 yılında formüle ediliyor. İl özel idaresi, il yerel idaresi nedir; alan yönetimidir. Peki belediye nedir: Şehir yönetimidir. Bunu karıştıran çok insan var; “Özel idare neyin nesidir, ne işe yarar? Belediye var, belediyelere verelim, olsun bitsin bu. ” Peki Devlet Su İşlerini, Karayollarını, Köy Hizmetlerini belediyeye mi vereceğiz, yani bu hizmetleri belediye mi yapacak? Espri şudur: Bu 8. 5 Yıllık Plan, 7. 5 Yıllık Planın da gerisine düştü, il yerel idaresini çıkarttı, yetki devrinden ve özel idareden bahsediyor. Niye çıkarttı? Rufailer mi karıştı o işe, onu bilmiyoruz. İlçe yerel idaresi kavramını muhafaza etti.

“Bakanlıkların taşradaki teşkilatına yetki devredecek falan...” Devretmez. Ne diyor: “Ben enayi miyim” diyor. Kim diyor bunu; Köy Hizmetleri, yüzde 100 yerel hizmet, Köy Hizmeti. Milli Eğitim Bakanlığı yetkisini devreder mi; böyle bir şey söz konusu değil. Reform şudur: Bakanlıkların taşradaki teşkilatı, bakanlıklarla irtibatı kesilecek; polis ve adliye hariç. Zaten haberleşme malum, özelleşiyor, onu konuşmamıza gerek yok. Köy Hizmetleri dahil, Devlet Su İşleri dahil, Karayolları dahil... Özel birimler kurulabilir; otoyollar için, GAP Projesi için falan, ayrı, ben il ölçeğindeki birimlerden bahsediyorum. Bunların hepsi, il yerel idaresinin, ilçe yerel idaresi ve belediye -ilgisine göre- idarelerinin servis ve birimi haline gelecekler.

Bugün hiçbir belediye başkanı, aslında sorumluluk istemiyor. İstedikleri; yeşil pasaport, kırmızı pasaport, makam arabası; yani saltanat isteniyor. Bize saltanat lazım, kompleksimiz var. Biz, çok ezilen, kakılan bir toplumuz. Bizim belediye başkanlarının birçoğu da imparator gibidir; yani eskiden valiler imparatorluk yapardı, şimdi yeni rakipler çıktı. Çünkü bizim derdimiz var, yetişme tarzımızda sıkıntı var. Adamların belediye başkanları, valileri, bakanları bisiklete biniyor, dolmuşla gidiyor, otobüsle gidiyor. Biz, kanuna madde yazdık, “makam arabası vereceğiz” diye; çünkü o talep geliyor. Dostum haklı olarak diyor ki, “Biz bu talepleri not alıyoruz, aldığımız notları yasaya döktük, bunlar isteniyor bizden.

Amerika'da bir belediye meclisi toplantısına gittik, kültür merkezi yapılacaktı. Dediler ki; “Eğer kültür merkezi yapılmasına karar verilirse, emlak vergisine 2 puan zam yapılacaktır.” İşte olay bu; hizmete karar verdin mi, paraya da karar vereceksiniz. Buna karar verdiğiniz zaman, 12 bin metrekairelik kültür merkezi yapabilir misin; sıkır biraz yapmak. 6 ayda bir trotuar değiştirebilir misin; sıkır biraz 6 yada bir trotuar değiştirmek; bir gün kırmızı, bir gün mavi, bir gün sarı, sıkır. Peki 20 bin metrekairelik belediye sarayı yapabilir misin; sıkır biraz. Emlak vergisinden, emlakin altını da üstünü sen tayin edeceksin; yok öyle, merkezi idare değil.

Demek ki otokontrol; vatandaş parayı verecek, verdiği için de takip edecek. Yani belediye, özel idare, sivil toplumdur bir anlamda; ama Türkiye'de sivil toplum diye böyle bir hadise zaten söz konusu değil Allah'ın izniyle. Varsa yoksa egemenler var, varsa yoksa ülkenin bölünmez bütünlüğü var. Bunun federalizmle bir ilgisi yok, yanlış anlamayın. Şimdi hemen başlıyor, “Efendim ülkenin ülkesiyle, milletiyle bölünmez bütünlüğünün, stratejik öneminin ve konumunun önemi dolayısıyla, bizim istisnai ve çok özel ve çok bilmem ne

durumumuz falan...” Bunlar hep “Statüko devam etsin, mevcut yetkiler devam etsin, pozisyonlarımız kaybetmeyelim, herkes pozisyonunu korusun, dolayısıyla ondan sonra da Derviş gelsin bizi kurtarsın. Bunun için battık; otokontrol yok, takip yok, algı yok, vergi yok, hesap yok, stratejik planlama yok, sorumluluk yok, katılım yok, yok yok yok... Ondan sonra da “sen sağ, ben selamet” 220 milyar dolarlık iç borç-dış borç ve iflas bayrağı...

Aklımızın başımıza gelmediği belli ki; geçen gün bir bakan diyor ki, “Türkiye’nin sorunları yüzde 85 merkeze taşınıyor.” Günaydın... Ama tasarı bu. İnşallah bunu “kanun değişikliği” diye sunarlar. Eğer “reform” diye sunulur da çıkarsa, Allah kolaylık versin... O zaman diyecekler ki, “Siz ne istiyordunuz, mahalli idareler reformu mu; -’asında halk istemiyor da, istemediği için olmuyor zaten’- alın size mahalli idareler reformu...”

Neticeyi kelimeler, bir felsefeden, bir mantıktan, bir mantaliteden mahrumuz maalesef ve sistem tartışması yapamıyoruz, sistem felsefesi yapamıyoruz. Kafamız da zaten tek tek fert olarak buna yatmış değil. “Birileri bizi kurtarsın” diyoruz; “kurtar bizi baba, kurtar bizi ana...” Bu anlayışın ürününde yerelleşme yatmaz; halkın katılımı, halkın ortaklığı yatmaz. Dernekleri başkanları yönetecek, belediyeyi başkanları yönetecek, ili valiler, ülkeyi başbakan yönetecek. Halk?... Halk fatura çıkaracak, halkın görevi fatura çıkarmaktır, fatura kendisine geliyor zaten. Bugün eğer Türkiye fukaralaştıysa, herhalde bunun zararını Türkiye’nin egemenleri çekmiyor, onların işi tıkırında zaten; bunun faturasını sadece halk çekiyor.

Derlenip toparlanmamız, sil baştan yapmamıza bağlıdır, aklımızı başımıza toplamamıza bağlıdır, sivil toplum olarak sistem tartışması yapmamıza bağlıdır; ama biz, kişileri, olayları ve ideolojileri tartışmaktan asla sistemi tartışamayacağız. Benim ömrüm bunu seslendirmekle geçti; öyle görüyorum ki, bir hoş seda bile olmayacak. Bana diyor, “Vali aynı şeyleri tekrar eder durur.” Peki ne mesafe aldık? Tekrar da bir eğitim şeklidir; yani tekrar ettik de milletin kafasında bir sual işareti mi çıkarttık? Diyor ki, “Bu nereden bahsediyor; bir de arada sırada öfkeleniyor.” Öfke samimiyettir; yoksa göbekten de konuşmak mümkündür.

Evet, önce kafalarımız sil baştan olacak; kafalarımızdaki bütün tabulardan, dogmalardan, geleneklerden, göreneklerden, inançlardan, eğrilerden, doğrulardan, düşmanlardan, dostlardan kurtulacağız, sonra sivil toplum olmaya çalışacağız. Ondan sonra da yüksek sesle düşünüp haykırıp, devlete gidip diyeceğiz ki, “Kardeşim, biz sisteme ortak olmak istiyoruz; siz, bizim adımıza bu ülkeyi batırdınız. Biz sisteme ortak olacağız; günahına, sevabına beraber katlanacağız.” Bunun adına yerelleşme denir. Tınaz Titiz, bakanlığını lağvetmeyi proje haline getiren tek bakandır; dedi ki, “Ben, Bakanlığı lağvedeceğim; ama şimdilik kurulmuş, bunu 200 kişiye düşürecek ve taşradaki 10 bin kişilik teşkilatı belediyelere ve özel idarelere bağlayacağım.” Kütüphane Kültür Müdürlüğü’nün Turizm Bakanlığıyla ne ilgisi var?

Arkadaşlar; olay budur. Bu görev ve kaynak bölüşümünü yapabilecek miyiz, mahalli vergileri mahalli meclisler toplayabilecek mi; mahalli planları, stratejik planları hazırlayabilecek mi? Halkımız bu anlamda bir sorumluluğa hazır mı? Üniter devletten bahsediyorum. Bu, terörün de çözümüdür, birlik-bütünlüğün de çözümüdür; kalkınmanın, gelişmenin, demokrasinin, çoğulculuğun, katımlı yönetimin, her şeyin temelinde bu yatıyor. Bugünkü iflasın, bugünkü mali buhranın, bugünkü krizin, gelir-gider açığının hepsinin çözümünde halkın sisteme ortak olmaması yatar. Tabii merkezi de buna göre düzenleyip, dış politika, ulusal siyaset ve ulusal projelerle; bir de bir parlamento, yetkili meclisler, kuvvetler ayrılığı ve ondan da çıkan ürünler ve evrensel değerler... Türkiye buna hazır mı; değil. O zaman tasarı hazırlamaya devam edelim. Saygılar sunuyorum.

CEMAL GÖKÇE : Teşekkür ederim Sayın YAZICIOĞLU.

Sayın Geray Hocamız diyor ki: “Ülkemizde yerel yönetim geleneği, yerel demokrasi ekini oluşmadan yerel yönetimlerin kurulması yoluna gidilmiştir.” Böyle mi olmuştur Sayın Hocam, buyurun.

Prof. Dr. CEVAT GERAY (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi): Yazıcıoğlu anlattı; yani adını böyle söylemedi, ama “Bir yerel

yönetim ve demokrasi ekini, kültürü gelişmemiş, geliştirilmemiş ve bu doğrultuda da hala Osmanlı'dan kalan birtakım gelenek ve göreneklere göre halkımız yönetime bir anlamda katılıyor, bir anlamda da dışlanıyor" dedi.

Efendim, öncelikle teşekkür ediyorum. Tabii İnşaat Mühendisleri Odası'nın çalışmalarını yakından izleme fırsatı buluyorum, üstelik İstanbul Yönetimini ve Başkanı'nı dinlemek ve izlemek fırsatını buluyorum; onun için ne denli kendilerini de ilgilendiren ülke sorunlarına eğildiklerini de biliyorum. Yerel yönetimler de tabii ilk önce yurttaş olarak kendimizi ilgilendiriyor, sonra da meslek odaları olarak da, hem ülkeyi, hem de mesleğin gerektirdiği bazı konularda bir şeyler söylemeyi, bilgilenmeyi amaçlıyor.

Tabii biz, burada benden önceki konuşmacı arkadaşlarımın söyledikleri, özellikle Kayhan arkadaşımızın -öğrencim demiyorum artık, o bizi geçti- yasa tasarısıyla ilgili açıklamalarını dinledik. Bu işin felsefesi açısından da Sayın YAZICIOĞLU'nu dinledik. Ben, doğrusu bu yasanın ayrıntılarına girmek istemiyorum, çünkü metni son biçimiyle görmüş değilim. Gerçi bu konuda bilgilendim; ama geçenlerde "şu en son taslağı elime alayım" dedim, bende 7-8 tane dosya birikmiş. Dün de Sayın Genel Müdüre ve Yardımcısına söylediğimde; "fazla değişiklik yok ama, son şeklini size verebiliriz" şeklinde bir açıklamada bulundular.

Tabii ki başlangıçtan bu yana o yasa tasarısı taslağı çok değişti. Değiştirdiği gün de biz Sayın Kavas arkadaşımızın bulunduğu bir toplantıda, bu konuları başka bir açıdan ele aldık, Sayın Oktay EKİNCİ de vardı. Orada İçişleri Bakanı dedi ki, "Bu tasarı kuşa çevrildi." "Kuşa çevrildi" denildiği zaman, biraz önce arkadaşımız, neler çıkarıldığını söyledi; özellikle imarla ilgili yetkiler ve düzenlemeler çıkarıldı, öbürlerine pek dokunan olmadı. Zaten böyle bir tasarı taslağı hazırlandığı zaman, bakanlıkların görüşleri soruluyor; onlar da kendileri açısından birtakım öneriler geliştiriyorlar. Fakat kendi yetki alanlarına girdiği zaman, o konuya sokmamaya çalışıyorlar, "bu bizi ilgilendiriyor, siz ne karışıyorsunuz" gibi. Tabii imarla ilgili bakanlık, başta Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, doğrudur, onun bazı görüşleri vardır ve bazı çalışmaları olduğunu da biliyorum. Dün bununla ilgili genel müdür arkadaş da o toplantıdaydı, o da niçin çıkarılması gerektiğini açıklamaya çalıştı. Ben, sonra kendisine eğildim; "İçişleri Bakanlığı, çok can alıcı konularda bir değişiklik yapmak istiyor; sizin ne hazırlığınız var, bir öneriniz var mı?" dedim; "Biz çalışıyoruz Hocam" dedi. Kentleşme ve konutla ilgili bir yasa tasarısı hazırlıyorlarmış; aslında İmar Yasasını değiştirmek amacıyla.

Acil olan bazı sorunlar var ve bazı sorunlar üzerine gidilmesi gereken konular. Bu imarla ilgili rezalete, -bence bu bir rezalettir- faciaya bir son vermek gerekiyor ve gerçekten de bir boyutuyla belediyelerin çalışmalarıyla ilgili ve rant paylaşımıyla ilgili olaylar söz konusu. İşte buna bir şekilde belediyelerin el atmaları ve belediyelerin kendilerine çekidüzen vermeleri konusunda düzenleme yapılmak istenmiştir. Ben, biliyorum, birçok odalarımızdan da görüş alınmıştır bu konuda.

Efendim, bence keşke bu yasanın tümü değil de, sadece o kesimleri geçseydi derim. Çünkü; gerçekten imarla ilgili kimi boşluklar düzenlenmek istenmiştir. En iyi düzenleme bu muydu; ben ona da şöyle bir yanıt vermek isterim: En iyi düzenleme değildi; ama ülkede imarla ilgili gerçekten bir çok başlılık var; Turizm Bakanlığı, Orman Bakanlığı, Anıtlar Yüksek Kurulu nedeniyle Kültür Bakanlığı; bir de bunlara Endüstri Bölgeleri Genel Başkanlığı ekleniyor. Bunlar birbirinden habersiz, her biri bir planlama yetkilerini üstleniyorlar; ama yerine getiremiyorlar, getirmiyorlar ve bu çok başlılıktan dolayı bir kaos yaşanıyor. O kadar ki, il çapında il çevre düzeni planları yapılır; bu görev, İmar Yasasına göre Bayındırlık ve İskân Bakanlığının görevidir. Bu, gerçekten yapılıp uygulanıyor mu; bunun kesinlikle yerine getirildiğine inanmıyorum veya amaca uygun biçimde uygulandığına inanmıyorum. Bunun yerine, bir il gelişme planı konuluyor. Doğrusu iller, böyle bir şey için uygun bir ölçekte büyüklüğü müdür; tartışılabilir. Ancak Devlet Planlamanın da bölge ölçeğinde planlama yapması gerekiyor, yasa onu öngörüyor; o da yapmıyor.

Bir ülkede kent planı, kendi başına ele alınamaz; bulunduğu ilin, bölgenin ve ülkenin genel mastır planlaması çalışmaları içinde onunla tutarlı olması gerekirken, bu büyük eksiklik böylece il gelişme planlarıyla geliştirilmiş

olması istenmektedir. Bunu çıkardığınız zaman; gayet doğal, iyi yapılmayan bir işi, amaca uygun biçimde yapma fırsatını reddetmiş oluyorsunuz. Bence o maddelerin çıkarılmasının en büyük eksikliği burada kendini gösteriyor.

İkincisi; Çevre Bakanlığı aralık ayında yanılmıyorsa bir yönetmelik çıkardı; "Çevre Düzeni Planlamasının Düzenlenmesine İlişkin Esaslar" gibi bir başlık taşıyor. Allah Allah... İmar Yasasında yer alan ve tanımlanan bir il çapındaki çevre düzeni planı var, çevre düzeni planının ölçekleri bile yazılı; "1/25 000, 1/50 000" diye. Şimdi de Çevre Bakanlığı, çevreyi kurtardı, "çevre düzeni planı benim yetkimdir" diye ortada böyle bir yönetmelikle çıktı. Hangi örgüt, hangi denetim düzenekleriyle yapacak; bu ortada yok.

Demek istediğim; bu, bir anlamda imar plancılığında bir başıbozukluk. Daha başka örnekler de verilebilir, ayrıntılara girmiyorum; ama İçişleri Bakanlığı, yerel yönetimlerle ilgili bir bakanlık; bunun yeri nerede olmalı, yoksa yerel yönetimlerle ilgilenmek için başka bir örgütlenme mi olmalı; onu bir tarafa bırakıyorum. Ancak eğer imar planlarının yerine getirilmesi, yapılması, üretilmesi, uygulanması bir belediye görevidir. Bu böyleyse, yasalar da bu belediyelere bu yetkiyi vermişse; belediyelerle ilgili bir bakanlık olarak, aksaklıkları gidermek üzere eğer bir öneriler dizisi getirilmişse, buna da karşı koymak doğru olmazdı. Çünkü bazı yasalarda değişiklik niteliğindeki şeylerdir bunlardır. Bu açıdan ben doğrusu iyice kuşa çevrilmiş olduğuna, Bakanın bu görüşüne katılıyorum.

Aslında bugünkü tasarı -ki, Meclise sevk edilmiş olduğuna dair bugün bir haber aldık- başlangıçta yerel yönetim reformu olarak tanıtılmıştı. Bugün sevgili arkadaşımız Sayın Kavas dedi ki, "Bu bir reform yasa tasarısı değildir." Doğru; ama ben burada bir yerel yönetim reformuna ihtiyaç olup olmadığı konusunda bazı noktaları dikkatinize sunmak istiyorum: Bir yaklaşım vardır ki, yerel yönetim sisteminin belli bir parçasını ya da belli aksaklıklarını giderecek düzenlemeler içerir. Bu, iyileştirmeci bir yaklaşımdır; bugünkü bu tasarı, bazı noktalarda iyileştirmeler getiren, yani özellikle suya-sabuna fazla dokunmadan -dokunduğu yerler kesilmiştir- bazı iyileştirmeler getiren bir tasarı. Bir de gerçekten "reform" diyebileceğimiz köklü değişimlerin yapılabileceği; yani bugünkü siyasal sistemimiz içinde, -sistemimizin dışında da başka dönüşümler yaratılabilir, o dönüşümleri bir tarafa bırakıyorum- yapının kendisini bütünüyle ele almak gerekiyor.

Benden önce arkadaşlarımız belirttiler: Bizde yerel yönetimler, gerçekten bir tür merkezin taşra yönetiminin o alandaki ya da yereldeki uzantısından başka bir şey değildir, bunu böyle anlıyoruz. Hatta Murat KARAYALÇIN, belediye başkanırken şu deyimini kullandı: "Biz, seçimle işbaşına gelmiş merkezi yönetimin genel müdürüüz." Bu, büyük ölçüde bir gerçeği yansıtıyor; çünkü 1930'da Belediyeler Yasası çıkarıldığı zaman, hatta 1924 yılında çıkarılan Köy Yasası, çok daha katılımcılığa elverişli ve demokratik bir yapıyı yansıtıyordu. Ancak zamanla -hatta il özel idareleri için de doğru diye düşünüyorum- merkezileşme eğilimi giderek arttı; hele hele 50'den sonra güya demokratik düzene geçtik, çok partili düzene geçtik, "biraz daha rahatlama olur" diye düşünüldü ya da öyle tanımlandı; ama eskiden köylerin, il özel idarelerinin ve belediyelerin yaptığı pek çok hizmet merkezileştirildi, bakanlıklara geçti. Bugün de bu süregidiyor. İşte bu kopkoyu bir özekçilik, merkeziyetçilik. Artı, Anayasanın da son düzenlemesine dayanılarak hala yerel yönetimlerin organları, belediye başkanı ve üyeleri, bunların meclislerinin aldığı kararlar, düzenlediği bütçelerden tutunuz, personel atamaya, hatta kadro ihdasına veya kaldırılmasına kadar merkezi bürokrasinin bir denetimi ve hatta Anayasadaki biçimiyle "merkezin yönetsel denetimi" dediğimiz idare vesayet altına alınmıştır; o kadar ki, her türlü kararlarını etkileyecek, organlarını "geçici" adı altında görevden alabilecek yetkilerle donatılmıştır. Bunun siyasal amaçlarla çok yanlış uygulamalarını çok iyi biliyoruz, anımsıyoruz. Demek ki bir yandan aşırı özekçilik, öte yandan özekçiliğin bir uzantısı olarak "yerindelik, olabirlik denetimi" dediğimiz denetime kadar giden, inen bir vesayet, kopkoyu bir vesayet.

Burada gerçekten siyasal sistemin büyük ölçüde hatalı olduğunu düşünüyorum. Çünkü önceden belediye başkanlığı, meclis üyeliği, il genel meclis üyeliği yapmış olup da sonradan Meclise girenlerin, hatta bakan olanların, geldikleri yerel yönetimleri unuttuklarına tanık oldum ve bir araştırmada bunu saptadık. Belediye başkanlığı, ulusal ölçekteki meclislere

seçilmek için, bakan olmak için, yetkileri kullanmak ve musluğun ağzını elinde tutmak için bir tür bir atlama taşı olarak kullanılıyor. Bir başka anlatımla şöyle söylüyorum: Merkezde siyasal erki kullananlar, yerelde siyasal erk olarak oluşan yerel iktidarlara karşı, iktidarı onlarla paylaşmak istemiyor ve onun için bu kaç kere dönmüştür. Ben asistanlığımdan beri "reform yapılması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi" laflarını hep duyuyorum; tasarılar var, yığılmış durumda, hâlâ yapılmıyor. Yapılmayış nedeni, siyasal yapımız, rejimimizdir. Belediyeler, bu merkezin desteğine muhtaç halde. Çağdaş belediyecilik anlayışına ters bir durum.

Daha fazla ayrıntılarına girmiyorum. Eğer bir şeyler yapılacaksa; bu söylediğimiz aşırı özerkçilik, aşırı yönetsel denetim ve akçalı açıdan özerkliği sağlayacak bir yaklaşım içinde ele almak gerekir. İkincisi şu: -sizler valilik de yaptınız, biliyorsunuz- merkezi hükümet, taşradaki kendi örgütlerine, valiliklere ve ilçelere herhangi bir şekilde yetki genişliği ilkesine göre çalışma fırsatını da vermez. Her şeye, ilgili bakanlar karışır ve büyük ölçüde vali de yerinden olmak istemez ve zaten onlar da merkezden gelir; hâlâ böyle bir sistem uygulanıp gidiyor. Belirtmek istediğim husus şu: Demokratikleşme, demokratik yapıya kavuşma, halkın katılımını sağlama, ortak etme gibi konularda, yerel yönetimler hatalı çalışmaları nedeniyle buna layık değil; ama merkezi hükümet, devlet yönetimi sanki demokratik mi çalışıyor, saydam mı çalışıyor? O açıdan yerel yönetim reformunun; ancak bütünü içinde bir demokratikleşmeyi getiren, saydamlığı getiren, verimliliği getiren, tüm devlet yapısının bir reformu içinde ele alınması gerekir. Tabi bugünkü yaklaşımlar, buna pek elvermeyen bir çalışımdır; yani idarenin reform çalışmaları için, özellikle 1960'lı yıllarda başlayan MEHTAP projeleri vardır. Merkezi hükümet teşkilatının yeniden teşkilatlanması, mahalli idareler araştırması, 1981'de Amme İdaresi Enstitüsünün yaptığı çalışması -1971'de de var- ve bir de 1980'li yılların sonunda, 1990'lı yılların başında "KAYA RAPORU" denilen, kamu hizmetlerinin reformu için geliştirilen bir araştırma projesi var ve daha başka çalışmalar var. Ama nedense buna karşın bir türlü yerel yönetimlerin özerkliği, demokratikleşmesi ve güçlenmesi konusunda adımlar atılmıyor. Bunun nedenini siyasal rejimde ve siyasetçilerimizin bütün yetkileri elde bulundurmasına bağlıyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin, yerel yönetimlerle ilgili sağlam belirlenmiş politikaları var mı, bu politikalar nasıl uygulanıyor? Bu konuda, kalkınma planlarında olsun, hükümet izlencelerinde olsun, seçim bildirgelerinde olsun, hatta kent parlamentoları öneriyorlar, yerel parlamentoları öneriyorlar; ama hiçbirisi bu konuda bir adım ileriye gidemiyor.

Önemli bir husus da şu: Kentleşme politikaları ve belediyeleşme politikalarının birbiriyle tutarlı olması gerekir. Bakıyoruz, bu tasarıda belediye kurulması için nüfus 5 bine çıkmış; belediye kurulması için 2 bindi. Gerçekten, belediye kurulması için 2 bin nüfus yeterli değil; ama "kendi başına belediyeleşmeden, o köyleri demokratik bir yönetime kavuşturmak, güçlü kılmak için ne yapılabilir?" sorusuna yanıt vermek gerekiyor. Gerçekten kırsal alanda bir yönetim boşluğu vardır ve özellikle siyasiler de bu yönetim boşluğunu gidermek için, bu nüfus ölçütünü geçmek için birtakım şeyler yaparak sayımlarda 2 bin nüfusu bulmak ve geçmek için, düğünler, şenlikler düzenlerler. Bir de; merkezden pay almak için, nüfusumuzun 65-67 milyon olması gerekirken, 78 milyona çıktığını biliyoruz. İndirmeye başladılar. gidiyorlar, tetkik ediyorlar; ama ne kadar indirdiler bilmiyorum.

Köyler zaten zayıf durumda, güçlü değil. O zaman çeşitli öneriler var, bunun ayrıntılarına girmek istemiyorum. Ama önemli olan belediyeyi kurmak değil, belediyenin bazı temel işlevlerini, görevlerini yapabilecek güçte olmasını sağlamak; yoksa, bu hizmetleri sağlayabilecek ara basamaklarda yerel yönetimleri kurmak ve yetkileri ona vermek gerekir.

"2 bin nüfuslu belediyeye imar planı yap ve uygulamasına geç" diyoruz; ama orada teknisyen bile bulamıyorsunuz, kent plancısı ya da mimarı nereden bulacaksınız? Bunun çözümleri var. Bunlardan biri; belediyeleri, nüfuslarına göre hangi görevleri yapabilirse o ölçüde desteklemek, görevlerini ona yaptırmak. İmar planı yapamayacak belediyenin, imar planını başka bir yerel yönetimden destek alarak yaptırmak mümkündür; bunun gibi. Başka ülkelerde de "basamaklandırma" vardır; ama bunu düşünmüyoruz, birden bire 5 bine çıkarıyoruz ve 2 binin altında olanları da Bakanlar Kurulu kararıyla... Bir yerin belediye olması için, Bakanlar Kurulu karar vermiyor; yöntem, halk oylamasıyla

başlıyor. Zaten Danıştayın bazı kararları var, ayrıntısına girmek istemiyorum; o kasaba görev -'belde' diyorlar, ama resmi adı kasabadır- yapamayacak duruma gelmişse doğal ki, belediye teşkilatı ortadan kalkmış sayılıyor; bu önemli değil.

Biraz önce sözü edilen "ilçe özel yönetimi yahut yerel yönetimi kurulmalıdır" görüşü ağır basıyor; yani "kırsal alanda boşluk var ve bu boşluğu doldurmak için, köylerin muhtarlarının ve temsilcilerinin oluşturduğu bir meclise sahip, ilçe çapında bir şey kurulsun." Tabi bu önerilerin hepsi birtakım yasal düzenlemeleri gerektiriyor; ama kanımızca, bu çalışmalara girmekte yarar var. Bu tasarı; köye hizmet birlikleri, ilçe-köy hizmet birlikleri kurulmasını zorunlu hale getirir. Bu zorunluluk, birincisi; yerel yönetim kuramı açısından tartışılabilir. İki; kendi başkanını seçemiyor, tıpkı il özel idaresinde olduğu gibi, kaymakam o şeyin başkanı oluyor.

Yerel yönetimle, yönetim yapımızı genelde Fransızlara benzetmişiz, hatta onlardan öykünmüştük. Ama onlar bile 1980'lerin başında, 1982'de yerel yönetim reformu yaptılar ve orada valileri, yerel yönetimin başı olmaktan çıkardılar. Yerel yönetimi gözetleyen, yönlendiren, ona danışmanlık eden ve hukuk dışına çıkmasını önleyen bir denetim ve gözetim görevi verildi. Biz, bırakın il özel idaresinin başkanının meclisçe seçilmesi durumunu; ilçelere de "ilçe-köy birlikleri" adıyla kurulacak bir birlikte yine kaymakamın, başkan olarak bir merkezi idarenin temsilcisi olarak atandığı hususu yerel yönetim kuramı açısından tartışılması gereken bir durumdur.

Vaktinizi almamak için, sözlerimi şöyle bağlamak istiyorum: Evet, Türkiye'de tüm siyasal rejimimizin yeniden yapılanması ne kadar gerekliyse, yerel yönetimlerimizin yeniden yapılanması da o denli zorunludur. Buna gerçekten büyük ihtiyaç vardır; hem hizmetlerin verimliliği açısından, hem de demokratikleşme açısından, demokrasi kültürünün yerleşmesi için.

Klasik sözü tekrarlamak istemiyorum; ama hep söylemek zorunda kalıyorum "yerel yönetimler, demokrasinin hem beşiğidir, hem de okuludur" Halkın seçme seçilme geleneklerini, sorunlarına sahip çıkma ve ağırlık koyma alışkanlıklarını kazanmaları için, bir ortamdır; bunu beslememiz lazım. Bunu köreltiyoruz ve bugüne kadar bu doğrultuda önlemler alamadığımız için, bütün siyasal açıdan demokratikleşme sorunumuz büyük ölçüde ortaya çıktı; ama hâlâ bu konuda bir adım ilerlemiş değiliz.

İkinci nokta da; verimlilik açısından, etkinlik açısından. Burada temel yaklaşım -ki burada gözden kaçırılmış- şu: Anayasal düzenimize 1961 Anayasasıyla giren bir ilke var "yerel yönetimlere, görevleriyle orantılı gelir sağlanır -yasayla-" bir türlü sağlanamadı. Anayasalarda, 1961'den bu yana bu ilke benimsenmiştir.

Şunu söylemek istiyorum: 1961 Anayasasına giren "mali denkleştirme, akçalı denkleştirme, mali tevdi" denilen klasik, yerleşmiş bir ilke var, o da şu: Birincisi; görevler, işlevler yerel yönetim ile özerk yönetim, merkezi yönetim arasında ve yerel yönetimlerin kendi aralarında bölüştürülür. Buna, sonradan saklı subsidiarite eklendi. Yerinden yönetim ilkesine göre, yerel nitelikteki hizmetleri, yerel yönetimler yüklenir. Onların yapamayacağı ya da yararlı bir yönetim biriminin çalışma alanının üstüne giden konularda da, bölgesel ya da ülkesel yönetimler bu görevleri yüklenir. Bu görev ayrımını da nasıl yapılacağını, yerel yönetimler kuramında, hatta kamu ekonomisi kitaplarında bulabilirsiniz.

İkinci yönü ise; bu yönetimler, bu verilen görevleri yapabilecek mali akçalı güce sahip mi, değil mi? Bunu da, bilimsel yöntemlerle hangi kaynakların, hangi yerel yönetimlere gideceği ve merkezi yönetime ne kalacağı?

Sayın YAZICIOĞLU bir şey söyledi: "Bilmem hangi şeyin yapılması için, yüzde 2 vergi daha ödemeniz gerekir" sözcüğünü kullandı. İnsanlar bir şeyler bekliorsa, elini taşın altına koymalıdır ve onu karşılamalıdır; yani yerel halkın yararlandığı hizmetlerin maliyetine katkıda bulunması gerekir. Bir başka anlatımla; bu görevleri yerine getirmesi için, yerel yönetimlerin öz gelirleri yeterli olmalıdır. Buradan giderek, şunu da söyleyeyim: Peki, ama yerel kaynakları çok dar olan, geri kalmış bölgelerdeki, yörelerdeki yerel yönetimler ne olacak? Bunun da, eşitleme politikaları içinde pekala takviye edilmesi, merkezden kaynak aktarımının bu amaçla yapılması gerekir. Demek ki böyle bir görev ve gelir bölüşümü yapıldığı taktirde, böyle yaklaşıldığı zaman yerel yönetimlerin güçlenmesi söz konusu olur.

Bir noktaya daha işaret etmek istiyorum: "Yerel yönetimlerin güçlenmesi" dediğimiz zaman; küreselleşmeye dayalı, özelleştirmeci birtakım

“deregülasyon” dedikleri “kuralsızlaştırma” ve benzeri uyum politikalarını kastetmiyoruz.

Henüz “küreselleşme” söylemi çıkmadan önceki dönemden bu yana, yerel yönetimlerin güçlendirilmesini savunuyoruz ve bunun, demokrasinin, daha iyi yönetimin bir gereği olduğunu düşünüyoruz. Fakat küreselleştirmecilerin, “yerelleşme” adı altında ulus-devleti by-pass ederek, yanından geçerek yerele indirmesi; yeni pazarları zayıf durumda bulunan işçiye, emekçiye ve yönetimlere dayatma gibi bir durum oluyor.

Özelleştirmenin dış borçlanması hakkında -Birgül arkadaşımız, bu konuda konuşacaktır herhalde- çok dayatmacı biçimde ve hem ulusal ekonomi açısından, hem de istihdam gücü, mali kaynakların dışa aktarılması, yerel yönetimlerin giderek zayıflaması gibi bazı sonuçları var; buraya girmiyorum. Ama gerçekten ülke çapında, sağlıklı bir yönetim kurulacaksa “yerel yönetimlerin yerini alabilmesi için, köklü çözümlere gereksinim var” diyerek bağlamak istiyorum. Teşekkür ediyorum.

CEMAL GÖKÇE- Çok teşekkür ederim Sayın Hocam.

Sultan Çiftliği Belediye Başkanı başarılar diliyor; teşekkür ediyorum. Yakuplu Belediye Başkanı, panele katılanlara ve panelimize başarılar diliyor; teşekkür ediyorum. Belediye Başkanı Mehmet BİNGÖL, Şile Belediye Başkanı İhsan ÇAYIROĞLU, İstanbul Belediye Başkanı Ali Müfit GÜRTUNA, Beyoğlu Belediye Başkanı Mimar Kadir TOPBAŞ, Çatalca Belediye Başkanı İsmail TOP ve Bakırköy Belediye Başkanı Sayın Ahmet BAHADIRLI başarılar diliyorlar; kendilerine teşekkür ediyorum.

Değerli katılımcılar; Doçent Doktor Birgül Ayman GÜLER, bu konularda araştırma yapan, yazan çizen, konuşan, araştırma yapan değerli bir bilim kadınıdır. Bizi kırmadılar ve Ankara’dan buraya kadar geldiler; kendisine teşekkür ediyorum. Bazen söz haklarımızda zamanımızı aşılıyor, iyi kullanamıyoruz. Sayın Hocamızın, 25 dakika içerisinde toparlayabileceğini düşünüyorum.

Sayın Birgül Ayman GÜLER, buyurun.

Doç. Dr. BİRGÜL AYMAN GÜLER (Türkiye ve Ortadoğu Amme İdare Enstitüsü Öğretim Üyesi): Sayın Başkan, bu hep başıma gelir. Neden acaba? Bir ayrımcılık olarak düşünüyem mi bunu? Bu sık sık oluyor. Yarım saat içerisinde toparlayacağım, onu aşmayacağım. Kayhan Bey’in söylediklerinden, daha doğrusu söylemediklerinden başlayacağım. Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı’nda ne var daha? Kuşkusuz, vakti olmadığı için giremedi. Mesela şu var: Yerel yönetimler, şu anda 1 yıl süreyle ihaleye çıkıyorlar; daha fazla süreli ihaleye çıkamıyorlar. İhale süresi 5 yıla çıkarılıyor, yap-işlet-devret yöntemleriyle yatırım yapmaları mümkün hale getiriliyor ve öndeki yasal engeller açılmış oluyor. Taşınmaz kullanımına ilişkin irtifak hakları için 10 yıl süre, doğrudan belediye meclisi kararıyla mümkün hale geliyor.

Çöp işleri daha önceden belediye bütçesinden karşılanırdı; bir süredir, Çevre Temizlik Vergisinden karşılanıyor. Bütçeden karşılama ve Çevre Temizlik Vergisiyle karşılama da ortadan kalkıyor ve onun yerine çöp işlerinde “tarife sistemi” aslına bakarsanız bir adım sonrası “fiyat sistemi” geliyor. Yani su hizmetinde, tarife karşılığı kullandığınız m³ su başına şu kadar lira ödüyorsunuz; çöp işlerinde de faturalama sistemi, fiyatlandırma sistemine doğru açılmak üzere bu uygulama gündeme geliyor. Bu, şu demektir: Nasıl ki, su işleri tarife sistemiyle özelleştirilebilir durumdaysa, çöp işleri de özelleştirilebilir hale geliyor; Tasarının böyle bir yeniliği var.

Personel sisteminde önemli değişiklikler getiriyor. Aslına bakarsanız, kendisi “geçici işçilik” dedi; ama hukukta “geçici işçilik” diye bir şey yok. Geçici iş, 30 günden az süren iştir; ama onu yapan işçiye “geçici işçi” denmez. Bu, bütçe kanunlarıyla falan, 1986 yılından beri gündeme gelmiş bir şeydir ve özü şudur: Kamuda çalışan işçi de 1475’e tabi çalışırdı; ama bir kamu ahlakı, adabı, bir teamülü vardı. Neredeyse, sendikalaşma kendiliğinden oluyordu ve orada çalışan işçilere, özel sektörün yaptığı muamele yapılamıyordu. Güvenceli, adeta memur sistemine yakın, işçilik statüsü “kamu işçiliği” statüsü fiilen doğmuştu. Yeni getirilen sistem “1475 özel sektörde nasıl uygulanıyorsa, işçiler aynı hükümlere tabi olarak çalışsınlar” diyor; yani kamu işçiliği statüsünü, teamülde oluşmuş olan şeyi ortadan kaldırıyor.

Personel sistemini, özelleştirmeye, tüm hizmetlerin özelleştirilmesine hazır duruma getiriyor. Bireysel sözleşme üst düzey, hatta yer yer orta düzey

yöneticiye kadar inebilir; 657 değil, işçi statüsü değil, sözleşmeli bir statü. Acaba, 657'deki sözleşmeli statü mü? Burası karışık. "Bireysel sözleşmeler hukuku" diye nasıl bir şeyle karşılaşacağımızı bekleyeceğiz göreceğiz, yaşayıp göreceğiz. Yani "piyasalarda esneklik" denilen yeni sağcı politikayı inşa eden hükümler içeren bir personel yapısı hükmü getiriliyor. Tamam, belediyelerin gelirlerini artırıyor görünüyor. Ne yapıyor? Haberleşme Vergisinden aldığı payı, yüzde 1'den yüzde 2'ye artırıyor, kasaya girecek olan para çoğalacak; ama bizim vergi sistemimizde sorun, gelir dağılımını daha çok bozma ilkesine oturmasıdır. Emlak vergisine bakın, belediye harcamalarının yüzde 10'unu bile karşılamaz; yani serveti vergilendiren, zenginliği vergilendiren kalemler son derece sınırlıdır ve işlemez. Hem merkezi yönetim tarafından işlemez, hem yerel yönetimler tarafından işlemez. Tasarı serveti ve rantı yine vergilendirmiyor; gelir sorununu dolaylı vergiler ile çözmeye girişiyor.

Türkiye'nin beklediği şey eşitlik ve özgürlük ise -ki odur- demokrasi ise -ki odur- sistemi bugünkü yapısıyla aynen koruyup, merkezden yerele yetki aktarmakla bir arpa boyu bile yol gidemeyiz. Eşitlik ve özgürlük gelecekse, demokratikleşme sağlanacaksa, bu bozuk vergi yapısının yerel yönetimler düzeyinde de değiştirilmesi ve yeniden örgütlenmesi gerekir. Emek kesiminin lehine olmak üzere; servet, sermaye kesiminin, kazandığıyla orantılı bir şekilde -'aleyhine' bile diyemeyeceğim- yüke katılmak üzere bu yapının yeniden düzenlenmesi gerekir.

İnanılmaz rant artışlarından kamuya dönen nedir ki; hiçbir şey. Rantı, kamuya geri döndürmek gerekir. Bütün vergi adına sıralananlarda, bu unsurların hiçbiri yer almaz. Bu yüzden, diyelim ki yasa tasarısı yerel yönetimlerin kaynaklarını arttırdı; bu, demokrasiye hiçbir şey katmayacaktır. Tersine bu adil olmayan yapıyı koruduğu için, antidemokratik sonuçlar üretecektir. Tasarı gelir dağılımındaki bozukluğu derinleştirecektir. Sistemi değiştirme yönünden çok fazla bir şey beklemek mümkün görünmüyor.

Kayhan Bey söyledi: Meclis üyeleri aylık alacaklar; çok önemli bir değişiklik. Profesyonel Meclis üyeleri yaratıyorsunuz, şu anda nüfusu 70 binden çok olan belediyelerde meclis üyeleri huzur hakkı alıyorlar, bundan böyle bu kesim aylık alacak, işi meclis üyeliği olacak. Yerel yönetim felsefesi bu değildir. Sanıyorum hiçbirimizin, konuşmacıların aklındaki felsefe bu değil. Yerel yönetimin felsefesi; işimi yaparken, çocuğuma bakarken kentin yönetiminde de varolmak üzerinde yükselir.

Ulusal düzeyde profesyonel parlamenterlik yarattınız; profesyonelizmin demokrasiyi ne hale getirdiği belli.

Bu tasarı, her şeyi paraya endeksleyen bu hükümleriyle beraber geliyor. "İlçe köy birliği" denilen bir sistem getiriyor, onu asla kamu kurumu olarak kurmuyor. "İlçe köy birliği kuruldu, yerel yönetimler güçlendirildi" deyip, demokratikleştirmemizi söyleyemezsiniz. Demokratikleşmenin özünü yakalayacağımız nokta; kamu hizmetinin genişletildiği, hizmetin bütçeden verildiği ve kamu hizmetlerinin, özellikle dar gelirli gruplara doğru genişletildiği noktadır. İlçe köy birliğiyle, kaymakam başkanlığında, ilçedeki köy muhtarlarının birlik meclisi üyesi olduğu bir yapı yaratılıyor. Toplam 850 adet ilçe köy birliği kurulacak; bunlar ihale sisteminden ve kamu denetiminden bağımsız olarak birer ihale makamı olarak çalışacaklardır. 850 yeni ihale makamı yaratılıyor.

Tasarının bir hükmüne göre "kurumlar arasında ortak projeler geliştirilebilir". Bir kurum yaptığı işi -mesela bir köy- ortak projeden sonra belediyeye devredebilir ya da Milli Eğitim Bakanlığı, yaptığı bazı işleri belediyelere devredebilir. Devletin içindeki görev paylaşımını, yetki paylaşımını ancak yasayla yapabilirsiniz. Oysa tasarı, yapılacak idari protokollerle, merkezden yerele, yerelin çeşitli birimleri arasında, birbirleri arasında yeniden bir görev ve yetki paylaşımı yapma imkânı tanımaktadır. Ortak projeler geliştirmek güzel, olması gerekir; buna hiç itirazım yok. Hizmetlerde güçleri birleştirmek, bizde eksik olan şeydir, kesinlikle yapılmalı; ama kurumlar arası ilişkiler hükmü bu mu? Yalnızca bunu içermesi gerekirken bu hüküm görev ve yetki devri stratejisini genişletmeyi içermektedir. O maddeyi lütfen çok dikkatli gözlerle okuyalım, hep birlikte okuyalım. Çünkü şu olacak: Kurumlar arasında yapılan protokollerle, Türkiye'de, Türkiye'nin ulusal çapta tartışmadığı, politik değil teknik bir konu olduğu gerekçesiyle idarenin kendi içinde bir kurumdan diğerine yapılacak aktarmaların devlet yapılanmasını fiilen değiştirdiği bir süreç açılacaktır. Devlet örgütlenmesinin içindeki iş bölümü inanılmaz değişebilir,

kontrol edilemeyecek, arzu etmediğimiz noktalara doğru bir değişme yaşanabilir. Hepsi bir tarafa, diyelim ki öyle bir tehdit getirmesin; devlete ilişkin karar verilecekse, sorun ulusaldır, toplumsaldır. Toplumsal ve ulusal bir konunun iki kurumun arasındaki idari protokolle her türlü siyasal süreç ve irade dışlanarak halledilmesine “evet” denebilir mi? dememek gerekiyor; yurttaşlık görevi bu usule “evet” dememeyi gerektiriyor.

Elimizdeki Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı özelleştirmecidir; yani belediyelere kaynak ve görev veriyorsa, bunu özelleştirmesi şartıyla, o araçları sunarak veriyor. Kaynak ve yetkilerin kamu hizmetini yürütmek, genişletmek üzere verdiği söylenemez. Hazine toprağı devrediliyor ve bence de, Hazinesinin özel mülkiyetindeki topraklar devredilmelidir; ama bu parsellenip, imara açılıp satılmak ve böylece belediyelerin mali krizlerini aşması için kullanılmak üzere bu koşulla yapılıyor. Hazinesinin özel mülkiyetindeki toprakları yerel yönetimlere vermek ne demek? Elinizdeki hazine toprağı; kamunun nefes alacağı noktalarda sürekli genişletmek zorunda olduğunuz varlıktır. Dolayısıyla, karşı çıktığım konu “yerel yönetime yetki aktarıldı, yerel yönetime kaynak aktarıldı” değildir. Elimizdeki tasarı; kamu hizmet alanını daraltmak, kamu hizmetlerini ticarileştirmek, metalaştırmak üzere, belediyelere geçici bir süre için aktarıyor; il özel idarelerinde yaptığı aktarım da böyledir. Tasarı, özetle özelleştirmek üzere yerelleştirme tasarısı kimliğine sahiptir. Peki, bu Tasarı'nın ortaya çıkma nedeni nedir? Bu hükümler ile hangi toplumsal gerekleri yerine getirmektedir? Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı, üç büyük gelişmenin içinde bir parçadır. Bir; governance yada yönetim parçası. İki; liberalizasyon yada serbestleştirme politikaları parçası ve üç; Avrupa Birliği parçası. Çok geniş konular, ama son derece şematik söyleyeceğim.

Liberalizasyon parçası; yani 24 Ocak kararlarından bu yana gelen, Dünya Bankasının “yapısal uyarılama” kredileriyle ilerleyen, son dönem 1994-99 IMF stand-by anlaşmalarıyla yürüyen ve son olarak da, açıklanan ekonomik programla birlikte günümüzde tartışmaları süren, iktisadi kalkınma stratejisi.

Liberalizasyon; 1947'de “GATT” diye başlayan ve mal ticaretinde, devletler arasında serbest alışverişi öngören süreç Liberalizasyon; 1995 yılında GATS ile, “Hizmet Ticareti Genel Anlaşması” ile genişleyen süreç. Türkiye, 1995 yılında, Uruguay Raund sonunda bu anlaşmaya ilk imza koyan ülkelerden biri oldu. “GATS” dediğimiz şey; devletin işlevlerini, devletin yapısını yeniden belirleyen, “ticari nitelik taşımayan ve tekel niteliğinde olanın dışındaki her şey liberalizasyona konudur” diyen anlaşma. Kamu hizmetinin yeniden ve yeniden tanımlandığı bu anlaşma sayesinde aşağı yukarı elimizde hiçbir şey kalmayacaktır. Eğitim, kesinlikle liberalize edilmesi gereken sektördür. Sağlık, su sektörü ve birçok kamu hizmeti, anlaşma kapsamındadır. Türkiye taahhüt listesini vermiştir. Türkiye, bu sektörlerde hemen hemen hiçbir noktada kısıtlama olmadığını, varolan kimi kısıtlamaların en kısa zamanda kaldırılacağını söylemiştir. Hazine Müsteşarlığı Bankacılık ve Kambiyo Genel Müdürlüğü, Türkiye'nin taahhüt listesini yeniden ve yeniden düzenliyor. Bakıyorsunuz ki, Türkiye'de en temel kamu hizmeti alanları liberalizasyon sürecine sokulmuş.

Liberalizasyon şu demektir: Hizmetleri kamu hizmeti olarak görme, piyasa işi haline getir; piyasada bu işi yapacak şirketlerde yerli-yabancı ayrımı yapma; GATS'ın anlamı budur. Yerli şirket hangi haklara sahipse, bütün diğer ülkelerin yabancı şirketleri aynı haklara sahip olmalıdır; taahhüt listesi buna ilişkin uygulamalar bakımından ülkenizin fotoğrafı ve yükümlülüklerini anlatır. Yani devletin sosyal karakterini kazandığı ne kadar sosyal görev alanı varsa; GATS anlaşmasıyla, bütün bu hizmet alanları özelleştirmeye, piyasa işi haline gelmeye, yabancılaşmaya doğrudan doğruya açılır hale geldi. GATS gümbür gümbür gelirken, yerel yönetimlere bu hizmetleri “özelleştirilebilir, ticari esaslara göre sunulması gereken” diye devretmenin bir anlamı olması gerekir. Anlamı vardır; Türkiye, uluslararası taahhütlerini yerine getiriyor ve uluslararası alanda yerel yönetimler bazında yapılacak olan şey; bu uluslararası hükümler doğrultusunda, son derece sıkı bir şekilde takip ediliyor. Liberalizasyon, artık kalkınma ve demokrasi için bir hedef değildir. 1980'de hedef, “kalkınma ve demokrasi”, araç “liberalizasyon” dur diye sunuldu. Liberalizasyonun kalkınmayı sağlayamadığı 20 senedir görüldü ve demokratikleşmeyi sağlayamadığı da son derece açık; ama liberalizasyon hâlâ hızlı ve asla hızı kesilmedi. Liberalizasyon

denilen süreç, araç iken amaca dönüşmüştür; Dünya Ticaret Örgütünün yönettiği süreç olarak amaca dönüşmüştür.

Bu sürecin içerisinde, kamu hizmet alanının sürekli daraldığı ve yabancılaştığı süreç içerisinde, mevcut parlamenter demokrasi ve mevcut yerel yönetim sistemi varlığını sürdürmektedir. Geleneksel kurumlar ile geleneksel kurallar, yeni doğan ilişkiler karşısında değişmeye zorlanmaktadır. Kurul sistemi bu durumun göstergesidir. Dikkat edin; bütün bakanlıkların, en temel bakanlıkların yapması gereken politika oluşturma-geliştirme süreci üst kurullara devredilmiyor mu? Telekomünikasyon Üst Kurulu, Elektrik ve Gaz Üst Kurulu, Bankacılık Düzenleme-Denetleme Kurulu, Tarımı Yeniden Yapılandırma Üst Kurul, Şeker Piyasası Üst Kurulu, Sivil Havacılık Üst Kurulu. Şu olacak: Bakanlıklar birer sekreteryaya durumuna dönüştürülecek, politikayı üreten organ - idare hukuku anlamında organ, kurulun kendisi olacak. “Şu anda kurulda kim var?” diye bakarsanız; evet kurullar hâlâ bürokratlardan oluşuyor.

Ancak geliştirilen modele göre -çok uzak bir gelecekte değil- kurulların üye yapısı Türkiye’de de değişecektir. Bu kurullarda model, üç ortaklı yapı modelidir. Üç ortak, üç eşit ortak, aralarından hiçbiri farklı ağırlığa sahip değil. Ortaklardan biri devletin temsilcisidir; bürokrasi. İkincisi; artık bütün zenginliği yarattığı için -liberallere göre- özel şirketlerin temsilcileridir. Üçüncüsü de “NGO” ya da bizim “STK” dediğimiz sivil toplum örgütüdür. Bu üç eşit ortak kurullar, iktidar kullanmanın yeni biçimi olmaya adaydır. Bu değişimi anlamının kolay bir yolu var tersini söyleyelim tersi çok daha açık. Bir kurul sistemi kurulsun ve burada “devletin temsilcileri olsun; ikinci ortak işçi sendikaları, işçi sınıfının iktisadi örgütleri olsun; üçüncü ortak demokratik kitle örgütleri olsun – bunu ileri sürsem ve talep etsem başıma ne gelir dersiniz? Büyük olasılıkla, bir sınıfın diğer sınıflar üzerinde tahakkümünü önermekten suçlu bulunurum. Bu, bir iktidar formülüdür, iktidar tipini söylüyorsunuz, bu bir tür proletarya diktatörlüğüdür ya da işçi köylü diktatörlüğüdür, vb. Böyle bir formüle “devrim” diyoruz, o halde şimdi yapılan da karşı devrimdir. Yani liberalizasyon, kurul sistemiyle beraber iktidarın biçimini ortaya koyarken; özünü, bu üç ortaklı iktidar yapısıyla doldurdu ve adını da koydu: Ekonomiden Sorumlu Bakan çok sık söylüyor, bundan sonra daha sık söyleyecek, gazetelerde daha çok okuyacağız. Bu formüle “Good government” yada “governance” deniyor; Türkçesi ile “yönetişim”. Formül ile tanımlanma tarzı hâlâ sorunlu, hâlâ inşasına çalışılıyor; ama temel çizgileri ile çıkmıştır ortaya. 21 nci yüzyılda dünyadaki az gelişmiş ya da gelişmiş kapitalist devletler de idari ve siyasi iktidari governance tipi üzerine inşa edilecektir.

Governance tipi iktidar, Birleşmiş Milletler tarafından küresel, ulusal ve yerel olmak üzere üç düzlemde fiilen inşa edilmeye çalışılmaktadır. Elimizde, 10 seneden bu yana tanıdık olan bazı kavramlar var: “Gündem 21”, “Yerel Gündem 21” gibi katılımı hızlandıran kavramlar. 1992 yılında yapılan Rio toplantısının adı “Kalkınma ve Çevre Dünya Konferansı” idi ve sürdürülebilir kalkınma stratejisi gereğince şu ilke kabul edilmiştir. “Kalkınacaksınız, vazgeçemezsiniz; ama önce çevre. Kalkınma stratejisini belirlediğinde, bu strateji eğer çevreye zarar veriyorsa vazgeçmelisin, çevre kalkınma hedefinin sınırını oluşturmalıdır.”

Rio toplantısında, sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilmek için az gelişmiş ülkelere dönük bir plan çıktı ortaya; Devletler, Global Gündem 21’i imza altına aldı ve denildi ki “nasyonal / ulusal gündem 21’ler ve lokal/yerel gündem 21’ler hazırlanacak” tır. UNDP, yerel gündem 21’ler yapılınsın diye para ayırdı, projeler örgütledi, Türkiye’de 40’tan fazla belediye bu projenin ortağı oldu. Ulusal Gündem 21 için Dünya Bankası para ayırdı, Çevre Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı işbirliğiyle Türkiye’nin 21. yüzyıl gündemi demek olan Ulusal Gündem 21 hazırlandı. Düşünebiliyor musunuz? 21. yüzyıl gündemi. 5 yıllık plan ulusaldır, yıllık program ulusaldır. 21. Yüzyıl perspektifini çizdiğiniz bu belgenin finansmanı Dünya Bankası’nca karşılanmıştır. Mayıs 2000’de çıktı bu rapor. Yani Global Gündem 21 projesi, ulusal ve yerel boyutlarıyla hayata geçti. Sırf Türkiye’de değil, pek çok ülkede.

İşler tamamlandığında, 2000 yılında UNDP, Mayıs ayında Malmö’de “Çevre Bakanları Konferansı” yaptı. Karar şudur: Gündem 21 tipi çalışma, yeni bir nefese ihtiyaç hissediyor ve yeni nefes “global compact” nefesidir. Türkçe’ye “Küresel Sözleşme” diye çevrilebilen bir yapı.

Global Compact yada Küresel Sözleşme, 1992’de başlayan Global Agenda 21 ya da Küresel Gündem 21 Politikasının yerini almak üzere

geliştirilmiş olan politikadır. Gündem 21 projeleri, devlet yönetimine NGO ortaklığını zorlamıştır; Global Compact devlet yönetimine özel şirket ortaklığını yerleştirmeyi hedeflemektedir. Gelişmeler şöyledir;

1999 yılı sonunda Birleşmiş Milletler doğanın üzerinde, kadın emeği üzerinde, çocuk emeği üzerinde, insan hakları üzerinde geniş bir ihlaller uygulaması var. Dünya üretim ve ticaretinin ¾'ünü bu transnasyonal şirketler yapıyor. O halde bunlar daha yaşanır bir dünya kurmak için yönetimde yer almalı BM'in çağrısı üzerine transnasyonal şirketlerin malıdır. 50 temsilciyle Kofi Annan oturdu, "9 ışık" belirlediler "ihlali önleyeceğiz, ihlalden caydıracağız" vesaire gibi. Bunlardan, dünya genelinde ihlalleri kim önlerse UN bayraklarını, antentini vesaireyi taşıyabilecek, bu ödül onun "temiz şirket" olduğu anlamına gelecektir.

İlk ödülü kime verdiler biliyor musunuz? Kültür emperyalizminin öncü gücü olarak tanınan Walt Disney'e verdiler.

Global Compact'ı Birleşmiş Milletler, 1999 yılı sonu ve 2000 yılı başlarında kurdu. Bu sözleşmede Birleşmiş Milletler bürokrasiyi temsil ediyor; özel şirketleri temsil etmeye transnasyonal şirketlerin temsilcileri var; NGO sivil toplum örgütlerini temsil etmeye Uluslararası Af Örgütü, ILO gibi çeşitli organizasyonlara yer açılmış. Az önce anılan Malmö Bildirgesi'nde bu yapı ile küresel düzeyde ilk adımların atıldığı, **Global Governance** temelinin kurulduğu görüşü açıkça benimsenmiştir.

İddiayla söyleyebilirim -2002 yılında sağ olur yine görüşürüz ya da görüşmezsek de hatırlarsınız- 2002 yılında, Rio büyüklüğünde bir toplantı, yine UN tarafından yapıldığında; daha öncekinde nasıl Global Gündem 21, National Gündem 21, Yerel Gündem 21 vardı; bu toplantıda Global Compact, National Compact, Local Compact çıkacak.

Aradaki fark şudur: Gündem 21 projesinde üç ortak hep söz edildi; ama ikinci ortak hep örtüldü, geri çekildi ve insanların katılımcı ruhundan maksimum yararlanıldı ve dernekler, vakıflar biçiminde çalışan insanlar "kendi yaşamıma sahip çıkıyorum muazzam duygusuyla STK'larda, bu çerçevenin içinde yer aldı. Devlet inanılmaz kapalıydı, ketumdu ve sicili gerçekten de iyi değildi. Toplumsal örgütler "STK" diye çıktığında, çeşitli makamlar, örneğin diyelim valilikler bunları istekle kabul etmeye başladı. Örneğin İlçe Milli Eğitim Müdürü, kent konseyinde öğrencisiyle tartışmaya başladı; çok çarpıcı. Buna çok ihtiyacımız var, bizim sorunumuz bu: Devletle toplum arasındaki diyalog kopukluğu. Dolayısıyla, formül, bizim benzerimiz olan ülkelerde de bu ihtiyacın üzerine bastı ve bu hareket havalandı; ama özü şimdi açığa çıkıyor. Ortaya çıkan öz şudur: Üç ortak yapıda, bir patron var. Özel sektör patronudur; yani karşı karşıya kalacağımız şey hem siyasidir -kurul tipini düşünün- hem idaridir. Karar alır, denetler, ceza da verir. Bu kurullar, kuvvetler ayrılığının bütün unsurlarını bünyesinde birleştirmiştir. O kurulların içinde üç eşit ortak yapı, bir süre sonra unutulacak. Nasıl Gündem 21'de "bir numara STK'dır" dendiye şimdi bir numara özel şirketlere hasredilmektedir. Şirketler, açık siyasi ve idari iktidarı kullanır hale gelecekler. Bu, büyük bir "21 nci yüzyıl yeniden yapılanma operasyonu"dur. Gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arası ilişkiler bakımından ayrıntılarına giremeyiz; ama tahmin edeceğimiz gibi, kendine özgü renkleri vardır.

Government'i söyledim, liberalizasyonu söyledim; son nokta Avrupa Birliği. Avrupa Birliği üyelik süreci malum. Yerel yönetimlerle ilgili olarak Avrupa Birliği karşımıza "Avrupa Konseyi Bölgesel ve Yerel Yönetimler Kongresi" adlı organıyla çıkar ve Türkiye orada temsil edilir. 12 kişi belediyelerden yerel yönetimler meclisine gider; valilerimiz ve il genel meclisi üyelerimizden oluşan 12 kişi de bölgesel yönetim meclisine girer. Kongre bu İki chamber, iki odadan oluşuyor: Yerel oda, bölgesel oda. "Yerel oda" dediğiniz yapının içerisinde, belediyeler "bölgesel oda" dediğiniz yapının içinde özel idareler var. İdare hukukumuz ve anayasal örgütlenmemize, bilgilerimize göre; il özel idaresi, bölgesel yönetim değildir. Karşı taraf "senin yerelin ve bölgen nedir, bizi burada kim temsil edecek?" diye sorduğunda, bunu böyle bildirmiş durumdayız. Bu yapı, bütün ülkeler için raporlar hazırlar ve Türkiye için de bir raporu var. Tarihi 1997'dir; raporda -teknik olacak, ama konuşmak zorundayız. O teknikten kaçacak halimiz yok artık- pek çok öneri var ve önerilerden biri şu:

“Türkiye, Anayasanın 127. Maddesinde değişiklik yapmalıdır. İdarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde, merkez yerelin üzerindeki vesayet yetkisine sahiptir. Vesayeti kaldırmak gerekiyor”. Rapor “İdarenin bütünlüğü ilkesi” dolayısıyla “vesayet” lafını kaldırmak gerektiğini söylüyor. Peki yerine ne koyalım? Subsidiarite ilkesini öneriyor. “Subsidiarite” Türkçe’ye “hizmette halka yakınlık” diye çevrildi. Sırf lafın kendine, sözcüğe bakarsanız, hizmette halka yakınlık, pek çoğunuz gibi benim de arzu ettiğim şey; ama terim bu değildir. Subsidiarite, siyasal olarak federalizmi anlatır; subsidiarite “ devlet örgütlenmesinin idari ilkesi olarak ademi merkezîyetçilik” denilen şeyi anlatır.

Türkiye’de “idarenin bütünlüğü çerçevesinde” diye konuştuğunuz zaman idarenin örgütlenmesinde benimsediğiniz ilke, merkezîyetçilik ilkesidir. Nereden belli? Anayasa Madde 123’ten belli. Orada idare “kuruluş ve görevleriyle bir bütündür” der; çok önemlidir. Bu küçücük laf, merkezîyetçilik ilkesine göre mi, ademi merkezîyetçilik ilkesine göre mi örgütleneceğinizi belirler.

Türkiye’de 1961 Anayasasına kadar “iller tefriki vezaif ilkesine göre yönetilir” hükmü vardır; yani “görevler ayrılığı” ilkesine göre yönetilir. 1876 Anayasası’ndan taşınmıştır. 1961 yılında kaldırılmıştır o ilke; yani Prens Sabahattin mantığına, anayasal düzlemde 1961 yılında son verilmiştir. Görevler ayrılığı ilkesini benimsiyorsanız, idari birimler arasında aşağıdan yukarıya **görev paylaşımı** yapmalısınız. Merkezîyetçiyse, paylaştığınız şey görev değildir; **yetkidir**. İdari hukukumuzda karmakarışık olan konulardan biri.

Devletin örgütlenmesinde merkezîyetçilik ilkesini benimsemeyi sürdüreceğiz miyiz? Yoksa bu ilke yerine ademi merkezîyetçilik ilkesini mi getireceğiz? Merkezîyetçilik ilkesini benimsememiz gerektiğini düşünüyorum.

Ademi merkezîyetçilik ilkesini benimsememek gerektiği kanısındayım; yalnızca etnisite ve mezhep farklılıkları nedeniyle kaynayıp duran bu ülke gerçeği nedeniyle değil, daha köklü ve etkili bir gerçek nedeniyle.

Anadolu için bir araştırma gezisi yapıyoruz, değişik yerleri gezdik. Gözümle gördüm, elimle tuttum, yüreğimle hissettim; Anadolu’da Sanayi Odası, Ticaret Odası Başkanı, belediye başkanı ve muhtar dahi Ankara’dan hiçbir şey beklemiyor; “Ankara tükendi” diyor. Lütfen, yerel sermaye gruplarının ne tür yatırımlar için harekete geçtiklerine bakın; küresel boyutlardaki şirketler zaman zaman kendileri tercümanlarıyla, zaman zaman yerli ortaklarıyla oraya gidip muhtarı kahvede, belediye reisini odasında toplayıp önemli iş anlaşmaları yapmaya çalışıyorlar ve paraları var; yani Ankara’dan gelmeyen şey. “Ankara’dan izin alma sorunuz olmasa, o işi çoktan halletmiştik” diyen o kadar çok yerel sermaye lideri ve o kadar çok yerel yönetici var ki. Bir de bunun ideolojisi var : “global düşün, yerel davran”. Tam onu yapıyorlar. Dikkat edilmesi gereken nokta açık “ulusal” yok bu formülde. “Ankara küçülmeden Türkiye büyümmez”. Bir başka sloganda bu “Ankara küçüldükçe, Türkiye ancak küresel piyasalarla, yerel düzeyde birebir ilişkiye girerse büyür ve tek çıkış yolu budur”. “Ankara” diye mevcut örgütlenmeye yöneltilen bu inanılmaz -çoğu haklı, ona bir şey demiyorum- büyük sermaye itibarıyla, bu inanılmaz saldırıların arkasında, büyük liberalizasyon sürecinin ta kendisi var.

Bizi bekleyen parçalanma tehlikesi, etnik ya da mezhebi nedenlerden ötürü değil. Asıl olarak, tehdit, çeşitli sermaye gruplarının ulusun birliği üzerine varılmış olan konsensüsten vazgeçmelerinden kaynaklanıyor. Bir Yugoslavya, bir Endonezya hiçbirimizin arzu ettiği gelecek olamaz; bunlar büyük risklerdir. Biz, Yerel Yönetimler Yasa Tasarısını böyle bir siyasal, böyle bir küresel ortamda gündeme getiriyoruz ve temel unsurları itibarıyla bu tasarı kapitalizmin küreselleşme sürecine ait ihtiyaçları, karşılayan bir tasarıdır. Bu nedenle, bu tasarıya karşı, herhangi bir tasarıdan daha farklı olarak, çok dikkatle eğilmek, aklımıza gelmeyen boyutları bakımından sürekli kendimizi kışkırtarak düşünmek zorundayız.

Teşekkür ederim.

CEMAL GÖKÇE: Sayın Birgül AYMAN GÜLER’e ve Birgül AYMAN GÜLER’i bize öneren, Sayın Cevat GERAY’a çok teşekkür ediyorum.

Eksik bıraktığı konuların tamamlanması açısından, Sayın Birgül AYMAN GÜLER “Yeni Sağlık ve Devletin Değişimi, Yapısal Uyarılama Politikası” başlıklı tez ile 1996 yılında kamu yönetimi alanında doçent, “Yerel Yönetimler, Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım” çalışması ile 1992 yılında kamu yönetimi siyaset bilimi alanında “doktor” unvanını almıştır ve bu iki çalışma da kitap olarak yayınlanmıştır. Sayın Hocamızdan, kütüphanemize bu kitapları istiyoruz.

Söz sırası “kentleşme, yerelleşme, imar hukuku, yerel yönetimler” konusunda sürekli yazan çizen, konuşan bir meslektaşımız, yüksek mimar, Mimarlar Odası Genel Başkanı Sayın Oktay EKİNCİ’de.

Sayın EKİNCİ, buyurun.

OKTAY EKİNCİ (Mimarlar Odası Genel Başkanı): Teşekkür ederim Başkan.

Sevgili inşaat mühendisi arkadaşlarım, bana günün en yorgun saatinde söz vermeyi tercih ettiler; bir bildikleri var herhalde.

Birgül Hanım’a teşekkür ediyorum. Biz, bu Yerel Yönetimler Yasa Taslağının, Değerli arkadaşımız Kayhan Beyin sunduğu taslağın “çıktı” dediği imarla ilgili bölümüne bayağı bir katkıda bulunmuştuk. Tabii, imarla ilgili bölümünü olgunlaştırırken, ne Kayhan Beyle İçişleri Bakanlığındaki diğer arkadaşlar bizim dediklerimizi kabul etmişlerdi, ne biz onların dediklerinin yüzdeyüz kabul etmiştik. Ama uygarca bir diyalog kurulmuştu ve sonuçta biz pek öyle “madem bu böyle olsun, hadi ama öbürü mutlaka böyle olsun” gibi bir söylemle; arkadaşlarımıza “bunu böyle koyarsak, bizce ‘evet’ ama biliyorsunuz siyasetçiler” falan gibi bir çalışma içerisinde birçok sorunu halletmeye dönük umut taşıyan maddeler geliştirildi. Doğrusu, benim beklediğim oldu, onları ayıkladılar. Zaten o çalışmanın finalinde de, hem Kayhan Beye, hem de değerli Genel Müdürümüze söylemiştim “bu böyle hazırlandı, gidiyor; ama ben yüzdeyüz eminim ki siyasi kulvara girdiği zaman bu bölümü ya makaslayacaklar, ya değiştirecekler, ya da tümüyle çıkaracaklar” ve dediğim oldu. Falcı falan değiliz, dünya görüşümüzde idealizme veya ruhaniliklere falan kaçan bir görüşümüz de yok; ama bunu neden bildik? Çünkü süreç budur, gerçekten süreç budur.

Bakın, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, güya bu çıkan maddeleri daha da doğru bir şekilde içine yerleştirdiği bir imar ve şehirleşme yasasını hazırlıyor. Daha dün, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma Uygulama Genel Müdürü arkadaşımızla birlikte Ankara’da bir toplantıdaydık, orada söylediler “inşallah 3-5 ayda çıkar” falan diye; o inşallahlı, maşallahlı sürece girmiş durumda imara çekidüzen verme işi.

İmara çekidüzen vermezler; çünkü bu ekonomisi, arsa ve arazi rantına dayanmaktadır. Bu ülkeyi yöneten siyasetçilerin, belediyeleri yönetenlerin, belediye meclislerinin, bütün politikanın temel ekonomi kaynağı arsa ve arazi yağmasıdır. Yaşadığımız krizin de sebebi budur ve o nedenle, bu arsa ve arazi yağmasını durduracak bir hüküm getirmezler. Peki ne yapacağız? O zaman vazgeçelim mi? Bu paneli bitirip gidelim mi? Hannibal’in çok ünlü bir sözü var “ya bir yol bulacağız ya da bir yol açacağız; böyle bir noktadayız. Mecburuz; ya bir yol bulacağız, ya bir yol açacağız. Bunun yolu nedir, nasıl bulacağız?”

Ben biliyorum ki, İnşaat Mühendisleri Odamız İstanbul Şubesi, bütün belediye başkanlarına davetiye göndermiştir, bundan yüzdeyüz eminim. Hatta telefonla da Rezan hanım çağırmıştır.

Öteden beri, belediyelerin niye siyah-beyaz plaka taktıklarını da anlamıyorum. Madem siviller de, niye resmi plakayla geziyor; o heves niye? Ona da geleceğim.

İstanbul’da 41 tane belde belediyesi, 33 tane ilçe belediyesi var, 74; bir de Büyükşehir, 75. Dört arkadaşımız burada, 75’te 4. Yüzde kaç; ben anlamam. 9 tane telgraf gelmiş; 75’te 9. Bunu belki bir puan daha arttırabilirsiniz; ama daha fazla arttırmak çok zordur diye düşünüyorum. Çünkü son zamanlarda bu yasa taslağıyla ilgili, sayısız belediye başkanıyla da konuşuyorum ve gazetelerde de bunu okursunuz, hepsi şunu söylüyor: “Yerel Yönetimler Yasası bir an önce çıksın; buramıza geldi” İyi de, nasıl çıktığından haberin var mı, içinde ne yazdığından haberin var mı? Ayıptır söylemesi ama, sen, bir kentin belediye başkanı, bir sürü insan sana bakıyor. “Yerel Yönetimler Yasası çıksın da, nasıl çıkarsa çıksın” deyip duruyorsun. Ama oku bari “içinde ne var?” diye bak. Belki “çıkmasın, bu kalsın” diyeceksin; öyle bir kavram Bir şeyler olsun da...

Türk toplumunda, şöyle bir kültür gelişmeye başladı: Yasanın hükümet tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne verileceğini bilmiyordum. Zamanlama da çok denk düştü. Türkiye’deki bütün gazete ve televizyonların yazı işleri masalarının üstünde dün konuyla ilgili 2 belge vardı; biri, “hükümet, Yerel Yönetimler Yasasını TBMM’ye verdi” haberi, ikincisi, “İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi’nin panel çağırısı” metni. Birincisi haber olarak çıktı, ikincisi

nerede?.. Bir haberi, gazetelerin kimi birinci sayfasından, kimi üçüncü sayfasından veriyor. Kendinize “medya dördüncü güç” deyip, geriniyorsunuz, hükümetler devirip, seçtiriyorsunuz ve “Yerel Yönetimler Yasası Mecliste” diye haber yapıyorsunuz; o yasanın burada da tartışılmasını, hiç mi merak etmiyorsunuz ey yazı işleri müdürleri ve diğer medya yöneticileri?.. -buradaki arkadaşımızı tenzih ediyorum- Ya o yasa vatana ihaneti içeriyorsa?.. -yok böyle bir şey, yine tenzih ederek söylüyorum- Böyle bir ortamda benim aklıma, geçen de bir yazımda kullandığım Bernard Shaw geliyor. Shaw, 1950’li yılların ünlü İngiliz sosyalist yazarıdır. Kimileri onu sosyalist olarak kabul etmez ve toplumcu bir hümanist olarak kabul eder, kimileri de bizim Şair Eşref’e benzetir; ama o siyasi literatüre “Bernard Shaw” olarak geçmiştir. Değerli Valimiz Recep Yazıcıoğlu konuştuğunda zaman zaman aklıma o gelir, konuşması onu çağırıştırır. - Şakir Eczacıbaşı, Bernard Shaw’un bütün sözlerinin yer aldığı “Gülen Düşünceler” isimli çok güzel bir kitap yayımladı, hepimize tavsiye ederim-

Berdard Shaw, demokrasiyle ilgili kitabının bölümünde diyor ki, “siyasal tarih, dolandırıcıların iktidar savaşı tarihidir” der ve sosyalist olmasına karşın, halkın anlaması için pek sınıf kelimesi kullanmaz, daha çok halkın anlayacağı tabirler kullanır. Onun dediği gibi, hangi çağa bakarsan bak, siyasal tarih, dolandırıcıların iktidar savaşıdır. Devam ediyor Shaw, “dolandırıcıların ise en son mucizesi, aydınların en son buluşu olan demokrasiyi dolandırmalarıdır” der. Bu bir mucizedir artık ve demokrasiyi dolandırmışlardır. Gerçekten demokrasi, burjuva demokratik devriminden itibaren, aydınlanmanın bir ürünüdür. Aydınlar, “halkın dediği olsun, halkın istediği kararlara yansısın” diye demokrasiyi buldular; tarihin dolandırıcıları da demokrasiyi dolandırdılar. Peki nasıl yaptılar?..

Bernard Shaw diyor ki; “halkı dolandırmak isteyenler, halkın oylarını alarak, yani dolandırmak istediklerinin oylarını alarak ve hatta bir süre sonra dolandırmaya başlayacaklarının omuzlarına çıkarak iktidara geliyorlar” ve ekliyor; “tarihin en büyük becerisi budur” Yani, dolandıracağınız insanların oylarıyla iktidara geliyorsunuz, onlar sizi omuzlarında iktidara taşıyorlar ve onları dolandırmaya başlıyorsunuz, tarihin en büyük becerisi bu.

Bu, sakın demokrasiye karşı bir güvensizlik, demokrasiyi küçümseme gibi çağrışımlar yapmasın. Dedim ya, Bernard Shaw’u, Şair Eşref’e de benzetirim; ama ateş olmayan yerde duman tütmez. Bu tanım, bu değerlendirme de boşuna değildir. Dolandırıcıların bu becerisi, 1946’dan bu yana Türkiye’de adım adım gelişti. Hem YAZICIOĞLU söyledi, hem Sayın Hocam satır arasında vurguladı; gerçekten, 1930 tarihli, 1580 sayılı Yasa, müthiş bir yasadır. Tek partili dönemde, bugün özlediğimiz demokrasi adına ne varsa, içinde yer alan bir yasadı.

“1930 yılı” dediğiniz zaman, Osmanlı’nın bitişinden 7 yıl sonradır. Aslında 7 yıllık bir süre, bir devrim yapabilmek için ne kadar az bir süredir. 1580 sayılı Yasada, bugüne göre üstünde durulması gereken 3 temel kavram var; biri kimsenin bilmediği ve benim çok önemseydiğim, Meclisin toplanmasıyla ilgili usuldür. 1580 sayılı Yasa, 1930 yılının Mart ayında tek partili Mecliste tartışılırken, görüş ayrılığı falan yoktur. Ancak sıra Meclisin nasıl toplanacağı maddesine gelince, Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Beyin “belediye meclisi, belediye başkanının emriyle toplanır” maddesini okumasıyla kıyamet kopuyor. Söz alan, söz alan üstüne, diyorlar ki, “ bu ne biçim iştir, hiç belediye başkanı emir verebilir mi? Onlar da seçilmiştir, onların söyledikleri emir olamaz. Buradaki “emir” sözcüğü çıkmalı, yerine “davet” sözcüğü gelmeli.” Ötekisi diyor ki, “hayır, belediye başkanı tabii ki emir verecek ve milleti toplayacak” Bir grup da, “hayır, öyle bir şey olamaz, intihaba -seçilmişlere- emir verilemez, davettir” diyor. O tarihteki Meclis tutanaklarına göre, sadece bu tartışılıyor. “Emir” mi kalsın, “davet” mi olsun tartışması tam 2,5 gün sürüyor ve 2,5 günün sonunda, oybirliğiyle değil, oyçokluğuyla “davet” kelimesi kabul ediliyor.

Günümüzde belediye başkanları, belediye meclis üyelerine emirname çıkartmayıp davetiye çıkartıyorlarsa, o iki buçuk günlük tartışmanın sonucu olarak yapılmaktadır. Bu ne büyük demokrasi anlayışıdır, ne kadar önemli bir göstergedir; ama buna bağlı olarak başkan da tek dereceli falan seçilmiyor. Osmanlı döneminden çıkmışız, üzerinden 7 yıl geçmiş, kafalarda hala Osmanlı feodalizmi var, toplumda hâlâ “padişahım sen çok yaşa” diyen kesimler var ve Meclis kendi içinden başkanını seçiyor. Şu anda Küba da öyle; önce meclis seçiliyor, o kendi içinden başkanını seçiyor.

Üçüncü kural, başkan her yıl sonu meclise hesap veriyor. Hesabı kabul edilmezse, aklanmazsa, ibra olmazsa başkan değiştiriliyor. 1930'lardan aşağı yukarı 1950'li yılların ortalarına kadar Türkiye'de, belediyede 4 yılını doldurmadan değişen sayısız belediye başkanı var.

Şimdi ne oluyor?.. Şimdi seçtiğin adam veya bayan "zırdeli" bile çıksa, 5 yıl boyunca başında. Böyle şey yok. Görüyor musunuz nasıl geriliyor, gerilemişiz; bu nasıl demokrasi?.. Demokrasiye geçince bir şeylerin düzelmesi lazım, geriye gitmişiz, benim bunu anladığım yok. 1930'dan bu yana o kadar geriye gitmişiz ki, 3030 sayılı Yasanın gelmesiyle tek dereceli başkan seçimine geçmişiz ve yerel imparatorlar yaratmışız. Herkes kendi kabuğu içerisinde imparator, kral olmuş. -Sevdiğimiz çalışkan belediye başkanlarını tenzih ediyorum; ama genel durum budur- Ondan sonra gelmişiz, büyükşehir belediyeleriyle ilgili 3030 sayılı Yasayı çıkartmışız bir şekilde.

Bu yasa öyle önemli iki sonuç daha getirmiş ki bizi daha da geri götüren; Cumhurbaşkanında bile olmayan tadilen onay yetkisi büyükşehir belediye başkanına verilmiş; yani meclisten bir karar geçiyor, o kararı büyükşehir belediye başkanı tadilen onaylıyor. Değiştirerek onay diye bir şey olabilir mi?.. Bu kadar gülünç bir şeyi nasıl yasaya koymuşuz ve nasıl yıllardır da böyle gülünç bir şeyi uyguluyoruz hayret. O onay mıdır?.. Şimdi Cemal bana bir şey yazıp verse, "şunu onayla" dese, ben yarısını çizsem, o onay mıdır, böyle bir şey olabilir mi?.. Böyle bir yetki Cumhurbaşkanında yok. Geri gönderebilir, "tekrar görüşün" diyebilir; ama böyle bir onay yetkisi vermişiz. Bunun özellikle imar planlarında ne işlere yaradığını hepiniz biliyorsunuz.

Demokrasiye ve yerel yönetimlere darbe vurduğumuz ikinci çok önemli nokta; 3030 sayılı Yasada, encümende seçilmiş belediye meclis üyesi yok. 1580 sayılı Yasada, belediye encümeni; yani belediyenin yürütme organı, belediye meclis üyelerinden oluşur. 3030 sayılı Yasada ise büyükşehir belediye başkanı, onun genel sekreteri, onun atadığı daire müdürü, onun atadığı muhasip üye gibi, kendi atadığı insanlardan oluşan bir encümen vardır. Böyle bir şey olabilir mi?.. Ancak oluyor işte. 3030 sayılı Yasa yürürlüğe girdiğinden bu yana devam ediyor bu tür olumsuzluklar.

Bernard Shaw'la bağlantı yapmamın sebebi de oydu. Türkiye Cumhuriyeti'nde, 1946'dan bu yana bir karşı devrim yaşanıyor. Sevgili arkadaşım son gelişmelerden ötürü karşı devrim dedi; ama 1946'dan bu yana yaşadığımız sürecin adı "karşı devrim"dir. 1946'ya kadar Cumhuriyet devrimi vardı, 1946-1947'den sonra karşı devrimin içerisine girdik. İkinci Cumhuriyet mi, işte bu. Kimse ikinci cumhuriyet aramasın, bunun için uğraşmasın, kitaplar devirmesin, yazılar yazmasın, birbirinin kaşını gözünü kırmamasın; 1947'den bu yana yaşadığımız ikinci cumhuriyettir. Doğan KUBAN Hocamızın çok sevdiğim bir sözü var; "Cumhuriyeti kuranlar Osmanlı döneminin devrimcileriydi" diyor. Öyleydi tabii; onlar 1920'lerde gökten paraşütle inmediler, Osmanlı döneminin devrimcileriydi, Cumhuriyet devrimini yaptılar.

1946-1947 sonrasını yaratanlar da, 1923-1947 arasının karşı devrimcileridir. Onlar zaten Cumhuriyet devrimlerine, Cumhuriyet ilkelerine, hukuk ilkelerine karşı tezlerini zaten hep gösteriyorlardı. Sonuçta Bernard Shaw'un tanımladığı bir demokrasi ile bugünlere kadar bizi getirdiler.

Şimdi biz ne yapacağız?.. Ya bir yol bulacağız, ya da bir yol açacağız. Tek parti dönemine geri mi döneceğiz?.. Öyle bir şeyi istesenez dahi sizi asarlar. İcinizden geçse de söyleyemezsiniz, ayıptır söylemesi. Ne yalan söyleyeyim, niye gizleyeyim, benim içimden zaman zaman geçer; ama "bu çağda söylenmez" deyip susuyoruz. Çok parti içinde bunu nasıl çözeceğiz?..

TÜSİAD, geçtiğimiz 12 Nisanda demokratikleşme paketini açıkladı. 13 Nisanda, bir sosyalist manifesto gibi bütün gazetelerde çarşaf çarşaf yer aldı. Neler var neler pakette?.. Bizim söylemeye korktuğumuz, "sağda solda birileri var mı acaba" diye bakıp öyle konuştuğumuz bir sürü şey ve daha fazlası onun içinde var. Bizim aklımıza gelmeyenler bile var. Hem şeriata karşı, hem demokrasiye ilgili, Örgütlenme ve Dernekler Yasası, Siyasi Partiler Yasası, Gösteri ve Yürüyüşler Yasası gibi yasaları da içeren, birçok istekleri var. Aynı gün, Cumhuriyet Gazetesinin başka bir sayfasındaki bir haber daha dikkatimi çekti. Bursa Milletvekili ve Eski Bursa Barosu Başkanı Ali ARABACI, -kendisi bütün Bursa'daki çevre davalarının açılmasında yardımcı olmuş bir arkadaşımızdı, şimdi milletvekili olarak bir şeyler yapmaya çalışıyor- Meclise, Siyasi Partiler Yasasının demokratikleşmesiyle ilgili bir tasarı vermiş. Sevgili Başbakanımız grup toplantısında konuyla ilgili olarak diyor ki, "bu ekonomik

krizle, Siyasi Partiler Yasasının ne alakası var?" Gazetede, TÜSİAD'ın demokratikleşme paketi ile bu haberi görünce bir garip oldum. Şimdi kime hak vereceğiz?.. Nostaljik duygularla ECEVİT'e hak verebiliriz; nostaljiyle olmaz, nostaljiye esir olmamalıyız; öbürüne hak versek, gitti geçmişe 30 yıl, sil. Bu nasıl olur, Türkiye'deki 30 yılı nasıl sileceğiz?..

Kendi kendime dedim ki; "acaba biz TÜSİAD'a koşullu destek verebilir miyiz? Herkes koşul koyuyor durmadan, bir koşulda biz koyalım." Yakalayabilsem Emre KONGAR'a bir toplumbilimci olarak soracağım; "acaba bizim sermaye sınıfı, bizim işadamları da, 18 ve 19 yüzyıldaki burjuva demokratik devrimdekiler gibi mi oldular?" Destek olarak, tartışılmakta olan tasarıardan Endüstri Bölgeleri Yasa Taslağıyla ilgili bir koşul getirdim. Tasarıda, "yabancı sermaye, yerli ortağı da yanına alarak, Türkiye'nin istediği bir yerinde fabrikasını kurar. Ne SİT alanı, ne orman alanı, ne tarım alanı, ne kıyı, ne özel çevre koruma bölgesi önemli değil, istediği yerde, fabrikasını kurar" diyor. Tabii, bunun aslı; "yerli ortak, yabancı ortağı yanına çağırarak"tır ama öyle yazmıyorlar. Fiili durumda, yerli yabancıyı çağırır, "gel beraber bu işleri halledelim"der.

Tasariya göre endüstri bölgeleriyle ilgili de bir kurul oluşturulacak. O kurul diyecek ki; "siz nereyi istiyorsunuz?" Sermaye sahipleri, fabrika kuracakları yeri gösterecek ve kurul 15 gün içinde orayı endüstri bölgesi ilan edecek. Kurul, 15 gün içinde endüstri bölgesi ilan etmediği takdirde otomatik olarak ilan edilmiş sayılıyor. Böyle bir yasa olabilir mi?.. 15 günü izleyen 15 gün içerisinde de ruhsatlarını vermek zorundalar, vermedikleri takdirde ruhsat verilmiş sayılır.

Bu durumu bir hukukçuya sordum; dedim ki, "ruhsat verilmiş sayılır deniliyor, ortada ruhsat diye bir kağıt yoksa ve 15 gün geçmişse, onun da bir belgesi lazım değil mi, o bir ruh mu, ne o?" İşte böyle bir yasa hazırlamışlar

Asıl tehlike şu: Böyle bir yasa artık nasıl hazırlanıyor önemli değil; ama ben bir aydır katıldığım her toplantıda soruyorum, bir gün karşıma çıkacaklar inşallah, "bunu kim kaleme aldı?.." Ben yasanın içeriğine bakmıyorum, kim yazdı bunu, kim eline kalemi aldı veya bilgisayar klavyesinin başına geçti? - muhtemelen bilgisayar başında yazmıştır, kalem olsa eli biraz titrer diye düşünüyorum- O kişi ortaya bir çıksın da bir görelim; daire müdürü mü, daire amiri mi? Kayhan Beyden rica edelim, İçişleri Bakanlığı olarak araştırıp bir zahmet adını çıkartsınlar, en iyi onlar yapar.

SALONDAN- Bir operasyon düzenlesinler

OKTAY EKİNCİ: Evet, bir operasyon; Beyaz Endüstri Bölgeleri Yasası Operasyonu. Bunu isteyelim İçişleri Bakanlığından, bizim adamı bulup çıkartsınlar. Böyle bir şey yazılabilir mi?.. Çıksın desin ki; "ben yazdım". Dövecek halimiz yok, biz hümanist insanız.

Önemli olan nokta, TÜSİAD bu yasaya ne diyor?.. TÜSİAD; "herkes yolda yürüsün, Siyasi Partiler Yasası düzelsin" diyor, "demokrasi" diyor, birçok şey söylüyor. TÜSİAD bu yasaya karşı çıkarsa, şimdiden hepinizden özür diliyorum, patronlardan yana olacağım. Sonra, sağda, solda konuşmayın; ama koşulum TÜSİAD'ın bu yasaya karşı çıkması. Çevreyi korumak için TEMA çıktı ya biraz umudum onda, hepsi TEMA'da var.

Yağmayı engellemeye çalışırsanız demokrasiyi getirebilirsiniz; çünkü, yağma tarih boyunca insan haklarına karşı olmuştur, uygarlıklara karşı olmuştur. Günümüzde demokrasinin yerleşmemesinin nedeni de yağmadır. Yağma demokrasiyi sevmez. Siz bir yandan "ben yağmaya devam edeceğim" diyeceksiniz, öbür yandan başka türlü davranacaksınız, böyle bir şey olamaz.

Üç belediye başkanımız burada, tüm belediye başkanları toplantılarda çıkıyorlar kürsüye, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi için iki imkan istiyorlar; para ve yetki. Başka bir şey istedikleri yok; para istiyorlar, yetki istiyorlar. Yahu, hepimizin para ve yetkiye ihtiyacı var, çocuğum da aynı şeyi istiyor. Bizim küçük çocuk 23 Nisan tatilinde gezmeye gittiler, o da aynı şeyi istiyor, büyük oğlan da aynı şeyi istiyor. Onlar da para ve yetki alma çabasında. Para vereceksin, doğru dürüst gezecekler, tozacaklar, iş yapacaklar. Yetki vereceksin ki, gece sinemaya gidebilsin, izin almadan maça gidebilsin, arkadaşına gittiği zaman "acaba evden kızarlar mı" diye düşünmeden gece orada kalabilsin. Bu ne kadar basit bir mantıktır. İş sadece bu mudur, bu noktaya mı gelmiştir?.. Yerel yönetimleri güçlendirme tartışması bu kadar basite indirgenmiştir. Oysa ki, "para

nasıl üretilir, kaynak nasıl yaratılır, kaynağın yaratılmasında yerel yönetim dinamikleri nelerdir, üretilen o para nereye, nasıl harcanır ve nasıl harcanması gerekir?" tartışmasının yapılması gerekir. Yerel yönetimlerde kaynak nasıl yaratılacak ve yaratılan kaynak nasıl harcanacak?.. Ahmet oğlu Mehmet'in çıkarına mı harcanacak, yoksa kent çıkarına, toplum çıkarına mı harcanacak, veya o kaynak elde edilirken, şimdiki gibi imar rantından mı elde edilecek, çalıp çırparak elde edilip kent de mi ortadan kaldırılacak?..

İstanbul'da önceki belediye başkanları döneminden bir tespitimi aktarmak istiyorum. Sarıyer Belediyesinin güya tamamı SİT alanı. Belediyede 80 küsur binek otomobili vardı, neredeyse müdür yardımcısının yardımcısı da binek otomobiliyle geziyordu ve bir çok da iş makinesi ve benzeri araçlar vardı. Fatih Belediyesinin de tamamı SİT alanıydı. Oysa, orası işçilerine para veremiyordu. Hatırlarsınız, Bir ara Fatih Belediye Başkanı olan Sadettin TANTAN orada 3-5 ay işçiye para veremedi. Kısacası, ikisi de SİT alanı, ikisi de aynı İmar Yasasına tabi. Ötekisi nasıl buldu bu 80 tane otomobili?.. İmar yolsuzluklarıyla, imar rantıyla elde etti. Başka nereden bulacak?.. "Bağışlar" deniliyor; ne kadar bağışa meraklı bir toplum haline geldik. Fatih'e bağışlamıyoruz da, gidip oraya bağışlıyoruz.

Dolayısıyla bu kaynak nasıl harcanacak, kaynağın nasıl harcandığını devlet mi denetleyecek?.. Hayır. Devletin denetlediği zaman da durumu gördük. Gökkafe'sin arsasını alacak, Beyoğlu'ndan Şişli'ye verecek, devletin işi bu. Demek ki, yerel ve merkez dediğin zaman güvenilecek yer az. O zaman geriye ne kalıyor, "toplumsal dinamikler". O halde, toplumsal dinamiklerle, toplumun örgütlenmiş kesimleriyle, halkın katılımıyla bunlar denetlenecek.

Halkın katılımı, televizyon seyrederek gibi katılmak olmamalı. Maça 40 bin kişi gidiyor, bunların hepsi katılıyor mu maça?.. Ağzı havada seyrederek olmaz; örgütlü halk lazım. Halkın örgütlenmiş kesimi, mahalle örgütlenmesinden başlayacak, diğer örgütlenmelere geçecek ve böyle katılacak. Bunun yasalarda yer alabilmesi için, bizim daha çok fırın ekmek yememiz lazım; ama "yiğidi öldür hakkını ver" demişler, Kayhan Beyin bu yasa taslağında hiç değilse ilk defa bunun adımları var. "Katılımcı olacak" diyor ve belediye meclislerine, meslek odalarını sokuyor, kurullar getiriyor, düzenlemeler getiriyor. Bu ileri bir adım ve buna sahip çıkmak gerekiyor; çünkü ileri adıma da çıkmayacaksak ne yapacağız başka?.. Bu ileri adıma sahip çıkıp daha ileri götürmenin de çarelerini bulacağız.

İstanbul'la ilgili bir çalışma yapılıyor ve bazı arkadaşlarımız bu çalışmaya katılmaya başladılar ve ilan edilen programa göre bu halka genişleyecek gibi görünüyor. Bu projede İstanbul açısından bir arayış var. İstanbul çok özel bir durum haline geldi; yani, her ne kadar yasada "300 binden yukarısı büyükşehir olabilir" deniyorsa da, İstanbul'da kaç tane 300 bin var bir hesaplayın. İstanbul'un en önemli özelliği de bir dünya mirası olması. Foça da dünya mirasıdır, Side de dünya mirasıdır, bütün tarihi kentler dünya mirasıdır; ama İstanbul, bir metropoliten yerleşme olarak, metropol ölçeğinde bir dünya mirası olarak karşımıza çıkar. Dikkat ederseniz "dünya kenti" demiyorum, bu çalışmanın hareket noktası dünya kenti değildir. "Dünya kenti" dediğiniz zaman başımıza nelerin geleceğini tahmin ediyoruz; dünya iyiye gitmiyor ki. Bu dünya mirası bir kent ve dünya kenti olacaksa, dünyanın karşısına dünya mirası olarak çıkacak. Bu dünya mirasının korunarak yönetilmesi, değerlerinin dengeli kullanılarak yönetilmesi gerekiyor.

İstanbul bugüne kadar 3030'la bir deneyim yaşadı ve her türlü siyasi görüş geldi; ANAP'ı geldi, Sosyal Demokratı geldi, şimdiki de devam ediyorlar; yani kabaca çeşitli görüşlerden kesimler geldi ve yönetmeyi beceremediler, olmadı. ANAP'lı geldi, gökdelen ve kazıklı yol peşine düştü; Halk Partisi geldi, kaçak yapılaşmaya süt falan dağıtmaya başladı, bir şeyler yaptı, çok şükür ki Park Oteli yıktı; şimdiki de gökdelen yapmıyorlar, yerine külliye dikiyorlar, İstanbul'un etrafı külliyeyle doldu. Biri geliyor merkeze gökdelen dikiyor, öbürü çevrede külliye yapıyor, aynı şey. Kısacası, siyasi düşünce ne olursa olsun, bu kenti yönetemiyorlar. Dünyanın en becerikli insanını getirseniz, en başarılı belediye başkanına "gel şu kenti 5 yıl yönet" deseniz, yönetemeyecek. O halde, bu kentin yeni bir yönetim modeline ihtiyacı var; mevcut yönetim sistemin iyileştirilmesine değil. Şu an ki sistem, öyle bir

sistem ki, bunun iyileşmesi mümkün değil; arsalar ranta dayanıyor ve saire. Yeni bir yönetim gerekiyor ve dünyada bunun örnekleri var.

Örneğin, İngiltere'deki bütün kentler için yönetim hukuku ayrıdır, Londra'nın kendi ayrı yasası vardır. Bu durum Fransa'da Paris için böyledir, Japonya'da Tokyo için böyledir, hatta dahası Mısır'da bile Kahire için ayrı yasa var. "Biz de niye böyle olmasın" düşüncesiyle, İstanbul'da yeni bir yönetim modeli arayışı ortaya çıktı. Bu yeni yönetim modeli arayışı içerisinde çok dehşet bazı rakamlarla karşılaştık.

Biraz önce belediye sayısını falan vermiştim; ama belediye potansiyelini gösteren 170 köy var. Bunların hepsi sırada, "ne zaman belediye olacağız, ne zaman imar planları işleri bize dönmeye başlayacak, ne zaman belde belediyesi imparatorluğunu yaşamaya başlayacağız" diye bekleyiş içerisinde ve siyasileri durmadan sıkıştırıyorlar. Sayın Başkanı da tenzih ederek söylüyorum, onlar arkadaşımız.

Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından bütün belediye başkanları arasında yapılan bir ankette, belde belediye kavramının son derece yanlış olduğu ortaya çıktı; yani metropoliten anlamda bir planlama bütünselliğini sağlamak mümkün olmuyor. Bu arkadaşlara, "bu durum iyi mi?" diye sormuşlar. Yanıt; yüzde 84 "evet". Demek ki, böyle şehir sorup, böyle cevap alırsan işi götüremezsin. Demokratik kurallar içerisinde ne diyeceğiz; "yüzde 84 iyi buluyor, bu işi devam ettirelim" böyle bir şey olabilir mi?.. Bu noktada tekrar Bernard Shaw'u hatırlıyoruz.

Bir başka soru şu: "Metropoliten bölge içerisinde, büyükşehir ile planlamayla ilgili eşgüdümü sağlamak için ne yapmak gerekir?.." "Fikrim yok" diyenlerin oranı yüzde kaç biliyor musunuz?.. Yüzde 35, büyük bir oran. İstanbul korkunç bir şehir, çok önemli bir bölümünü belde belediyeleri yönetiyor ve yüzde 35'i "fikrim yok, bana ne" diyor. Aslında bu "İstanbul'dan bana ne" demektir; yani, büyükşehir belediyesiyle bir planlama entegrasyonu kurma konusunda "fikrim yok" lafı, "İstanbul hakkında fikrim yok" demektir. Bunların yüzde 62'si SİT alanlarında.

Bazı arkadaşlarımız "İstanbul'da iki yer korundu; askeri alanlar ile mezarlıklar. O halde her tarafı askeri alan mı yapsak" diye düşünmeye başladılar, zaman zaman aralarında konuşmaları biliyorum. Yüzde 27'si askeri alanlarda ve askeri alanlardaki kaçak yapılaşma oranı bile yüzde 29-30'u bulmuş durumda. Bu nedenle, "yeni bir yönetim modeli nasıl olabilir?" diye de herkesi düşünmeye çalışıyoruz. Ben bugünlerde böyle bir misyon üstlendim, katıldığım her toplantının finalini bu çağrıyla yaparak bitiriyorum; "İstanbul nasıl yeni bir yönetim modeline kavuşabilir?.." Lütfen herkes bu konuda düşüncelerini geliştirin ve size dağıtılan broşürlerin altındaki adreslerle temas kurarak ve bununla ilgili toplantılara katılarak katkılarını sunsun.

Teşekkür ederim

CEMAL GÖKÇE- Ben de teşekkür ederim Sayın EKİNCİ. Bu aşamada katılımcı arkadaşlarımızın hem katkılarını, hem de sorularını alalım. 3'er dakika içerisinde katkı yapıp, soru sorabilirler.

Buyurun Sayın GÜNDOĞDU. Sayın GÜNDOĞDU Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanımızdır aynı zamanda.

OĞUZ GÜNDOĞDU (Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı): Öncelikle İnşaat Mühendisleri Odası'na ve katılımcılara çok teşekkür ediyorum. Çok ilgi çekici, çok çeşitli boyutları anlatan bilgileri alma fırsatı buldum, ancak çözüm tarafında tam netleşemedim. Belki tartışma isteyen bir süreç; ama yine de bu konuda aklımda bazı şeyler kaldı.

Öncelikle, bu tasarının Anayasaya aykırı olduğu çok açık olarak ortaya çıktı. Aman siz fazla konuşmayın, Anayasaya aykırı olan maddelerini düzeltmeye başlarlar; çünkü çok önemli uyarıları içeren bir konuşma yaptınız. Bence bütün bunların Anayasaya uyan çok az tarafı var. Şimdi TMMOB'ye çok önemli görev düşüyor, ben onu anladım; bir yandan Anayasal haklar var, yeni değişimler oluşacak, İmar Yasası olacak, onun üstüne başka bir şey gelecek, ancak olumlu yönlerini desteklememiz lazım.

Bir sözünüz benim dikkatimi çekti: "Eski yasalarda var, uygulanmıyor ama, biz bir daha bu yasaya koyduk" dediniz. Benim kafamda kalan sözlerden

biri bu. Demek ki, uygulanmama nedenini araştırmak çok daha önemli. Gerçekten ben kendi konumumdan da biliyorum, bir sürü uygulanmayan yasa var. Örneğin herkes afet yönetimi için yasa çıkartmaya, yönetmelik çıkartmaya çalışıyor; halbuki mevcut yönetmelikte, “devlet her şeye el koyar” diye bir madde var. Daha ne istiyorsunuz, hiçbir şeye gerek yoktur. Sorun nedir aslında?.. Mesela inisiyatif kullanmaktır. Bu çok önemli bir nokta, çok maddeli bir yasayla bir şeyi düzeltebileceğimizi ben sanmıyorum.

İkincisi: Sayın YAZICIOĞLU'nun sözlerinin arasında “halkın pek umurunda değil” sözleri geçti. Ben de aynı kanıdayım. Depremle haşır neşir olmak insana çok şey öğretiyor, halkın fazla bir talebi yok bu konuda. Aydınların oluşturduğu böyle bir yapılaşma, öyle görünüyor ki, halka rağmen yapılacak. Nasıl olacak bu?.. Bu konuşmaların ardından kafamda oluşan ve sizlerden yanıt beklediğim en önemli soru bu. Sivil toplum örgütlerinin durumu belli, meslek odalarının durumu da belli; mesela kaç üyeniz var, niye kocaman bir salonda yapmıyoruz bu kadar güzel bir toplantıyı?.. Örgütlüler böyleyse, örgütsüz halk nasıl gelecek bu işe, bunu nasıl halledeceğiz, kültür boşlukları nasıl doldurulacak?..

Konunun, ulusal ve uluslararası boyutundaki tehlikeleri çok net ortaya koydunuz. Buna karşı nasıl önlem alıyorsunuz?..

Sorularım bunlar, teşekkür ederim.

CEMAL GÖKÇE: Teşekkür ederim. Buyurun.

MEHMET ERGÜN: Bana göre de çözüm önerileri tam detaylı olarak yok. Acaba, çağdaş yerel yönetimlerle ilgili, çağdaş yasaları yapmakla, çağdaş yerel yönetimler olabilecek mi?..

Ben belediyeciyim, uzun yıllar belediyede çalıştım ve oradan emekli oldum. Kişilerin kendini yetiştirme gayreti olmazsa, personel yapısı değişmezse, “bana ne, bu soruna başkası baksın” derse, o yerel yönetimde nasıl bir çağdaşlık olacak ben bilmiyorum. Çağdaş yönetici yapmak için, meslek odalarının, sivil kuruluşların katkıda bulunması lazım. Yerel yönetimler sadece kaçak inşaatla, kaçak yapılaşmayla uğraşan birimlerden ibaret değil ki; bunun bir de, inşaat mühendisliği, fen işleri gibi birimleri var. Yağmurlu zamanlarda, yaptığınız bütün yollarda yürürken, hızlı geçen araba olursa çamur altında kalıyorsunuz; niye kalıyorsunuz?.. Çünkü biz doğru dürüst asfalt dökmesini bilmiyoruz. Kanal bacalarına düşüyorsunuz, bir takım ölüm hadiseleri oluyor; çünkü biz gerekli tedbiri almıyoruz. Bir denetim olması ve bu arkadaşların da yetişmesi lazım. Ben müteaddit defalar bunun için uğraşım, fakat kimseden destek bulamadım. Bize belediyelerde verilen kurslar tamamen siyasi amaçlı; Atatürk ilke ve inkılaplarıyla ilgili, veyahut şehri İstanbul, şehremini falan gibi konularla ilgili. Ben mesleki olarak, bir bilgi, görgü ve deneyim bulamadım. Tecrübeli arkadaşların, bu arkadaşları çağdaş hale getirmesi lazım.

Tarihi, kültürel varlıkları koruyacak şekilde belediyelere yetki verilecekmiş. Şu an da Parklar Kanunu, çay bahçeleri haline gelmiş vaziyette. Büyükşehir Belediyesi birtakım yonca yapraklarının etrafına ağaç diyor, daha onların yoncası teşekkür etmemiş. O ağaçlar oradan gidiyor, başka yere atılıyor, inşaat artığı olarak kalıyor; yani yerel yönetimler sırf imardan ibaret değil ki. Bunun bir de tratuar çalışmalarıyla ilgili yönü var. Sayın Recep Bey söyledi, yap-boz yapıyor ve kimse bunu takip etmiyor. Vatandaş zannediyor ki, o para benim cebimden çıkmıyor. Defalarca trotuar yapılıyor. Ben de yaptım defalarca; ama vatandaş hiçbir zaman “kardeşim niye burayı defalarca yapıyorsunuz?” diye sormadı ki. Bizim öncelikle anlayışı değiştirmemiz lazım. Vatandaşa kasıntı bir pozisyonda “bana sayın valim diyeceksin, beyefendi diyemezsin. Ben buranın kralıyım, burayı ben yarattım, sen benim kölemsin” anlayışı, yanlış bir anlayış. Bizim bir an önce vatandaşlarımıza, kendilerinin “vatandaş” olduğunu, bu harcamaların hepsinin kendi cebinden çıktığını anlatmamız lazım.

Teşekkür ederim.

CEMAL GÖKÇE: Ben de teşekkür ederim. Buyurun Esra Hanım.

ESRA BOZYAZI (Çevre Mühendisi): Ben de İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'ne ve bütün panelistlere çok teşekkür ediyorum.

Sayın Oktay EKİNCİ'nin "en azından bir adımdır, destek verelim" sözlerinin ardından, İçişleri Bakanlığındaki arkadaşımız Kayhan Bey'e birkaç önerim ve sorum olacak. Kendisi encümen üyelerinin maddi yönlerini falan açıkladı. Ama belediyede çalışan arkadaşlarla da görüşürlerse iyi olur. Benim elimde 1580 sayılı Belediye Yasası var, 88. maddesinde birtakım müdürlükler belirtilmiş. Encümen üyeleri, mesela baytar müdür, baş baytar veya baytardan oluşuyor. "Nelere karar veriliyor, neler yapılıyor" diye bakarsanız; satın alma işlerine encümende karar veriliyor, ancak hiçbir satın alma müdürü encümene girmez, veya imarla ilgili bütün cezalar orada kesilir, fakat imar müdürü de, harita müdürü de alınmaz. Encümen kendi halinde, baytar, sağlık müdürü, teftiş müdürü gibi insanlar bir araya gelip kararları alıyor.

Belediye Meclis üyelerinin eğitim seviyeleriyle ilgili de hiçbir şey yok. Mesela, imar konusu gündemdeyse, imar komisyonu, meclis üyeleri içine alınmıyor; kaset satıcısı, bakkal gibi siyasetle uğraşmak için boş vakti olan insanlar imar komisyonunda. Mimar yada harita mühendisi buraya alınmıyor. Meclis üyesi olabilme gibi hususlar da yasaya konulamaz mı?..

İkinci olarak, çevreyle ilgili hiçbir şeyden bahsedilmedi. Bu da çok önemli bir nokta. Belediyelerin, yerel yönetimlerin bir numaralı sorununu çevrenin korunmasıyla ilgili çalışmalar oluşturuyor. 88. maddede belirtilen müdürlüklere, Çevre Koruma Müdürlüğü ve Harita Müdürlüğü'nün de eklenmesini öneriyorum. Çoğu belediyede, harita müdürlüğü de, çevre müdürlüğü de yok.

Teşekkür ederim.

CEMAL GÖKÇE: Teşekkür ederim. Buyurun.

ÜLKÜ ÖZER (İnşaat Mühendisi): Ben bir cümleyle bir şey sormak istiyorum. Belediyeden bir arkadaşımız, "bir sorun olduğunda vatandaş belediyeye gelmiyor" dedi. Oysaki vatandaş geliyor da, nereye gideceğini bilmiyor. Ben çok basit bir soru için, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kadıköy Belediyesi gibi belediyelerle tam 11 telefon görüşmesi yaptım ve sorunun yanıtını alacak bir merci bulamadım. Sayın KAVAS'ın belirttiği bu yeni yasa taslağı çok önemli. Eğer gerçekleşirse çok güzel sonuçları olabilir. Bu noktada, katılım, açıklık ve şeffaflığı nasıl sağlayacaklar? Umarım gelecek günlerde bunu da yaşarız. Teşekkür ederim.

CEMAL GÖKÇE : Teşekkür ederim Sayın Özer. Buyurun.

Dr. GÜRSEL GÜZEL (Büyük Birlik Partisi İstanbul İl Başkan Yardımcısı): Öncelikle bu paneli düzenlediğiniz için çok teşekkür ediyorum. Gönlümüz arzu ederdi ki, daha büyük katılımlarla bu toplantılar gerçekleştirilsin.

Öncelikle, iki tane basit soru sormak istiyorum, ardından da takıldığım bir konuyu dile getireceğim. Önce Sayın KAVAS'a soracağım; bence mahalle muhtarlıkları şehirlerde pek işe yaramıyor, sadece ikametgah belgesi veriyorlar, başka da halkın pek işine yaramıyorlar. Köylerde vatandaş derdini muhtar vasıtasıyla dile getirdiği için muhtarlık belki çok önemli; ama bunlar şehirlerde kaldırılırsa ne olur?

İkinci olarak, Sayın Birgül Hanım'a bir soru sormak istiyorum. Kendisi şehirlerdeki rantların milli ekonomiye dönüştürülmesi konusunda birkaç cümle kullandı. Ben aynı zamanda, mimar uygulamalarını yapan bir harita kadastro mühendisiyim. Biz biliyoruz ki, Hazine arsaları, arazileri genellikle imar uygulamalarında, yola, yeşil alana ve benzeri yerlere harcanır ve imar uygulaması sorununda oradaki arsalar, araziler rant kazanır; yani biz devlete kazandırılmıyken, devletin malını bir noktada imar uygulaması yaptığımız bölgede vatandaşın arsasını değerlendirerek kullanıyoruz. Bu rantı nasıl milli ekonomiye kazandıracamız? Bu konuyla ilgili Sayın Ekinci de cevap verebilir.

Asıl takıldığım noktaya gelmek istiyorum. Sayın Valimiz YAZICIOĞLU şöyle bir cümle kullandı: "Belediye meclisleri seçilmeli, meclisler kendi içlerinden başkan çıkartmalı". Sayın EKİNCİ de buna Küba örneğini verdi.

OKTAY EKİNCİ : Cumhuriyet Döneminde böyleydi, onu söyledim.

Dr. GÜRSEL GÜZEL: Ben bunun tamamen tersini düşünüyorum. Hatta ve hatta, valilerin dahi seçimle gelmesinden yanayım. Bugün Mecliste bizim

seçmediğimiz, halkımızın seçmediği bir kişi olan Kemal Derviş var. Doğru yapar, yanlış yapar onu sonuçta göreceğiz, ancak halkın hiç tanımadığı, Amerika'da yaşayan, oy verilmeyen bir insan kurtarıcı olarak başımıza getirildi ve şimdi ondan ümit bekliyoruz. Bence, halktan korkulmamalıdır ve halk kendi başkanını seçmelidir. Asıl demokrasi bence budur. Hatta ve hatta, eğer mümkünse, valiler dahi seçimle gelmeli; çünkü ben bir vatandaş olarak gidip valinin yakasından tutup "sayın valim neden bu böyle olmadı?" diye soramıyorum. Ancak, belediye hizmet yapmadığı takdirde gidip, belediye başkanının yakasından tutuyorum ve "neden bu hizmet yapılmadı, neden kanalizasyonlar artmıyor, geçmiyor" diye hesap sorabiliyorum. Halk belediyeyi çok daha yakından tanıyor, valiliği tanımıyor.

Bir başka konuya daha değinmek istiyorum. İl genel meclisleri, halkın hiç tanımadığı birimlerdir, neden?

Teşekkür ediyorum.

CEMAL GÖKÇE: Ben de katkınız için teşekkür ediyorum. Sayın SUVAKÇI buyurun.

ABDÜSSELAM SUVAKÇI (İnşaat Mühendisi): Oda'da, "Yerel Yönetimler Reformu Paneli var" diye söyleniyordu, ben de bir türlü afişe bakmıyordum. Nihayet dün baktım, afişte "taslak" yazıyor. Ondan sonra, "bu taslak nedir?" dedim kendi kendime; çünkü bundan 8-9 ay önce adı kanun hükmünde kararnameydi. Sadece "kanun hükmünde kararname" lafı kalkmış, "yasa taslağı" olmuş; yani işin özüne baktığımızda 8 ay önce, İçişleri Bakanlığının çeşitli örgütlere gönderdiği ve onlardan düşüncesini almak istediği bir kanun hükmündeki kararname, şimdi yasa taslağı haline getirilmiş -Çok iyi de okumadım, ufak tefek şeyler değişmiş de olabilir- Sayın KAVAS'a soruyorum: 8 ay önce kanun hükmünde kararname olarak çeşitli örgütlere gönderdiğiniz bu yasa taslağına örgüt görüşlerinin hangileri yansdı?.. Birinci maddeye baktığınız zaman zaten, "yerel yönetimlere, merkezi hakları veriyoruz da" gibi ifadeler yer almış. Birinci maddedeki, merkezi hükümetle yerel yönetimler arasındaki ayırım meselesine baktığınızda, yerel yönetimler tartışılırken belediyeye en çok sahip çıkma durumu 1983'lerden sonra geldi; ne 24 Ocaktır, ne başka tarihtir. Bizzat Turgut ÖZAL tarafından getirilen, dünyaya entegre olma anlamında bir gelişmedir; yani dünyanın getirmiş olduğu bir sonuçtur bu. İstedığımız kadar uğraşalım, dünya kapitalist sistemde yaşıyor. Rantın gelişimine baktığınız vakit, dünyada kapitalizmin kendisine yeni bir yönetim şekli aradığını görürüz. Dünyadaki en büyük tartışma budur.

İstanbul tartışmalarına baktığımızda Çağlar KESLER'in çok güzel bir kitabı var "İstanbul'u Satalım" diye. Küreselleşmeyle birlikte dünya, ulus devletlerinin bağlantısından çok, kentlerin birbiriyle bağlantısı şeklinde yönetilmeye başlandı. Bu sonuçları ciddi ciddi tartışmamız lazım. "Küreselleşmeye hayır" dediğimiz vakit, bunu tartışmıyoruz; ama hakikaten de tartışmamız lazım. Küreselleşmeyle birlikte kapitalizm nereye gidiyor, kentler nereye gidiyor?.. O sebeple soruyorum Kavas Beye, "8 ay önce gönderdiğiniz kanun hükmünde kararname ile aynı olan bir taslak çıktı. Size gelen görüşlerden neler yansdı buraya?"

CEMAL GÖKÇE: Teşekkür ederim Sayın SUVAKÇI. Buyurun.

YÜKSEL SOYALAN (İnşaat Mühendisi): Daha önce Sayın KAVAS konuşurken, "mahalle muhtarlarına çok önem verdiklerini" söyledi; ama detaya girmedeği için niye olduğunu anlamadık. Yerel yönetim deyince benim de aklıma hemen en küçük birim olan mahalle muhtarları ve mahalleler geliyor. İstiyorum ki bazı sorunlar ilçe ve büyükşehir belediyelerine taşınmadan yerinde ve kaynağında çözülmeli.

Sorunlar yerinde ve kaynağında çözülürken, elbette bunun parasal yanı olacaktır. Bir mahalle muhtarı, elbette, eğitim, sağlık gibi büyük problemleri çözemez ve bununla uğraşamaz; onlar için belki büyük politikalar gerekebilir, ancak mahalledeki, çevre, sosyal hizmetler, sportif faaliyetler, yerleşim gibi konularda bazı problemleri çözebilir diye düşünüyorum.

Çözüm için de kaynağa ihtiyaç var. Kaynak nereden sağlanmalı?.. Elbette ki Sayın Valimin dediği gibi, yerinden sağlanmalı. Ne olabilir bu?.. Eğer

bir mahallede bir gelişim, bir güzelleşme olacaksa, o mahalledeki konutlar, emlak değer kazanacaktır. Demek ki o zaman, mahalleye emlak vergisi benzeri türü bir kaynak aktarılmalı. Başka ne olabilir?.. Yine o çevre çok değerli olacaktır ve insanlar daha güzel yaşayacaktır. Bu konuda da insanlardan gelir elde edilebilir ve mahallenin sorunları halledilebilir.

Bir mahallenin sorunları halledilirken, bu bir mahalle muhtarının işi olmamalı. Mesela "2 000 nüfusu aşan yerler belediye olacak, ondan sonra 5 000'i aşan yerler belediye olacak" diyoruz. Bakıyorsunuz İstanbul'daki mahalleler, 30 000 nüfuslu, 50 000 nüfuslu yerler haline gelmiş. Eğer, nüfusu 5 000'i aşan yerler kendi kendine sorunları çözmeye çalışıyorsa, nüfusu 50 000'i aşan yerler de kendi sorununu çözme hakkına sahip olmalı. Büyükşehir veya ilçe belediyesinden gelecek kararlar nasıl beni etkiliyorsa, bu kararlardan etkilenen biri olarak benim de mahallede çözüm için katkı olmalı. Eğer problem yaşıyorsam, çözüm için de katkı olmalı. Bu yüzden mahallelerin çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Saygılarımla.

CEMAL GÖKÇE- Teşekkür ederim. Gökdemir Bey buyurun.

MURAT GÖKDEMİR (İnşaat Mühendisi): Öncelikle bizi alabildiğince bilgilendirdikleri için panelistlere çok teşekkür ediyoruz.

Ben, Birgül Hocaya oldukça katıldığımı söyleyerek söze başlamak istiyorum. Gerçekten, Yerel Yönetimler Yasa Taslağı gündeme gelirken, ülkedeki siyasal erkin dünya konjonktürü içerisindeki bakışı çok önemliydi. Bugünkü konumda da, ne yazık ki, küreselleşme tarzıyla yerel yönetimler perspektifinin ortaya konulduğu anlaşılıyor.

Ben şu noktayı Oktay Bey ile Cevat Hoca'ya sormak istiyorum. 1978-1979 yılında, yine Ecevit Hükümetleri döneminde bir Yerel İdareler Bakanlığı vardı. Cevat Hoca'nın belediyelerin veya yerel yönetimlerin, demokrasinin kesiştiği noktalar olduğu konusundaki sözlerine katılıyorum. Bu düşüncemi saklı tutuyorum ve bu tarzda da olmasından yana, demokratik işleyişi ve katılımı ön planda tutulmak suretiyle, yerel yönetimlerin idari ve yönetsel olarak tek bir bakanlık tarafından temsil edilmesini nasıl görüyorlar?.. 1978'de böyle bir bakanlık vardı. Ancak bildiğim kadarıyla yasası yoktu ve sadece bakanlık olarak, yerel yönetimleri merkezde temsil eden birimlerin bir kısmını alıp o bakanlığa bağladı. Bu da büyük bir çoğunlukla, galiba Bayındırlık Bakanlığındaki İller Bankası ile İçişleri Bakanlığındaki Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüydü.

Cevat Hocam ile Oktay Bey'in söylediği, endüstrileşme bölgelerine yönelik yasa tasarısından da bahsetmek istiyorum. Turizm Bakanlığı, kendi bölgelerine yönelik kendi anlayışıyla bir planlama getiriyor. İçişleri Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı ve diğer bakanlıklar merkezi anlamda o kadar dağınık ve birbirlerinden kopuklar ki, yerelleşme anlamında, imar anlamında, planlama anlamında hiçbir bağlantı kurmadan bu tasarıları gündeme getirip, yasallaştırabiliyorlar. Daha önceki yasa taslağını da irdelenmiştir, bu yasa taslağı da ne yazık ki öyle. İmar Yasası, imara yönelik çıkarıldı. Bu da hemen meclise gitmiş, biz bu anlamda tartışmaya bile fırsat bulamadık ve ne tür bir katkı koyabileceğimizi de bilemiyoruz.

CEMAL GÖKÇE : Daha iyi olmuş işte, buradan gönderildi Meclise

MURAT GÖKDEMİR (Devamla): Yetiştirebilirsek. Çünkü o kadar çabuk ve acilen yasaları çıkarıyorlar ki, neredeyse gecelik yasalar niteliğinde. Bu anlamda, planlama bütünlüğünü de, altyapısını da, bütün taşlarını da ortaya koyacak bir örgütlenmenin temsili anlamda bir yönetime bağlanması düşüncesini nasıl buluyorlar?..

Bir diğer noktadan daha bahsetmek istiyorum. Şimdi il özel idarelerinde, il encümen üyeliği ve il genel meclisi üyelikleri var, başkanları vali ve seçimle de işbaşına gelmiyor. Sayın Valim YAZICIOĞLU'na sormak istiyorum: Bugünkü uygulamanın aksine belediye başkanını, belediye meclisi seçsin dedi. Katıldığım bu görüşü gibi, il genel meclisi üyeleri de kendi başkanını seçemez mi?

Teşekkür ederim.

CEMAL GÖKÇE: Teşekkür ederim. Buyurun.

İRFAN ÇALIŞ (HADEP İstanbul İl Örgütü Üyesi): Öncelikle, İnşaat Mühendisleri Odası'na, böyle bir etkinlik düzenlediği için teşekkür ediyorum. Aynı zamanda tüm saygıdeğer katılımcıları da saygıyla selamlıyorum.

Önce bir genel değerlendirme yapmak istiyorum. Gerçekten bu ülkede ciddi anlamda yerel yönetimlerde bir değişiklik, bir demokratikleşme yapılıp, halkın katılımı sağlanacaksa, Recep Beyin de belirttiği gibi, öncelikle zihniyetin değişmesi gerekiyor. Bu ülkenin yapay korkulardan kendisini arındırması gerekiyor. Bu yapay korkulardan kendisini arındırmadan, halkına güvenmeyen, halkından korkan bir merkezi sistemin gerçek anlamda yerel yönetimlere yetki devri yapması söz konusu değildir.

Oktay Bey, Bernard Shaw'dan bir belirleme yaptı, gerçekten doğru. Genelde ülkede bir şeyler yapma görüntüsü verilmeye çalışılıyor ama, işin özüne dokunulmadan. Gerçekten tasarıda da bazı noktalar belirtilmekle birlikte, işin özüne dönük, gerçek anlamda, ciddi değişiklikler yok. Yerel yönetimlere gerçek anlamda halkın katılımını sağlayabilecek, ciddi stratejik değişiklikler yok. Ancak, bir şeyler yapma görüntüsü var, yanından geçilmiş.

Ben bir de soru sormak istiyorum. Gerçekten bu tasarı kuşa çevrilmiş deniyor. Ben bunun sebebini de küçük bile olsa Doğu ve Güneydoğu Bölgelerindeki belediyelerin varlığı olabilir mi? Mesela bir GAP Belediyeler Birliği, sadece HADEP'li belediyeler bölgede kazandığı için işsiz hale getirildi ve soruşturma bile açıldı.

Başka bir örnek ise cadde isimlerinin valinin yetkisine bırakılması. Onun da bir sebebi yine HADEP'li belediyeler. Batman'da bir olay yaşandı ve bazı yazarların isimleri verildiği için 30 tane cadde ismi tamamıyla değiştirildi. Üstelik bunlar hepimizin bildiği yazar isimleriydi.

Bir de "kaynak sıkıntısı var" diyoruz; ama yabancı ülkelere kaynak gelmesine rağmen, bölge belediyelerin sadece HADEP'ten olmasından dolayı büyük sıkıntılar yaşanıyor. Bu yasa tasarısının kuşa çevrilmesinin bir gerekçesi de, küçük bile olsa, bölgedeki HADEP belediyelerin varlığı değil midir?.. Bu korkulardan merkezi sistemin kendisini arındırması gerekmiyor mu?.. Tabii, diğer korkular da var, bu korkulardan kendisini arındırması gerekiyor diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

CEMAL GÖKÇE- Ben de teşekkür ediyorum. Buyurun.

Yrd. Doç. Dr. TAMER ÇAĞDAŞ (Demokratlar Derneği Genel Başkanı): Ben Sayın Meslektaşım KAVAS'a soru soracağım: Köy Kanunundaki 20 lira ifadesini bir kaldırırsanız da, biz de derslerimizde öğrencimize devletimiz için güzel şeyler söylesek. 20 lira konusu çok ayıp oluyor; çünkü bin katıyla ancak ufak bir ihtiyacımızı görebiliyoruz. Hatta bin katıyla da değil, 10 bin katıyla ufak bir ihtiyacımızı giderebiliyoruz.

İkinci olarak, anlamadığım bir nokta var. Sayın EKİNCİ, katılımcılığı, şeffaflığı falan çok methetti, onun da dikkatini çekmek istiyorum. Şeffaflık ve katılımcılık şu mudur Sayın EKİNCİ: Ben bir yerde seçmenim, sadece belediyeye gideceğim, beni ilgilendiren evrakların fotokopisini, onu da para ödeyerek alacağım? Bu çok ufak bir şey Sayın KAVAS, bu konuyu dikkatinize çekiyorum efendim. O belediyedeki bütün işler beni ilgilendirir, ben seçmenim. Bu konuyu tenkit ediyorum Sayın KAVAS.

Üçüncü olarak, Avrupa Birliği'ne verdiğimiz Ulusal Programımızda yerel yönetimlere hiç değinilmiyor. Bu bir eksiklik midir? O konudaki görüşünüzü de rica edeceğim; çünkü balıkçılığa bile değiniliyor.

Sayın Doçent Güler Hanımefendiden çok yararlandım gerçekten, kariyerine çok uygun bir konuşma yaptı. Sanıyorum başkaları da yararlanmıştı; çünkü siyaset bilimi üzerine doktorası var, kamu yönetimi üzerine de doçent olmuş. Zaten bunu da fevkalade bir şekilde bize arz etti, hatta özür dileyerek, hoşgörüsüne sığınarak söylüyorum, biraz da farklı arz etti gibi geldi bana. Bu

konu son derece teknik bir konu Sayın Güler; yani, o kadar basit bir konu. Yerel yönetimlerde ademi merkezîyet merkezi konusu da teknik bir konu. Bu sadece ve sadece İdare Hukukunun içinde kalır, dışına çıkmaz, biz hiçbir dersimizde çıkmıyoruz. Anayasa Hukukuyla dahi bunun hiçbir ilgisi yok; çünkü o zaman rejimlere girersin. Federalizmle ne alakası var hanımefendi, hiç alakası yok. Hele hele uluslararası ilişkilerle hiçbir alakası yok. Ne demek istediğinizi anlıyorum, aklınızdan geçeni biliyorum, oraya da geleceğim.

CEMAL GÖKÇE: Eyvah hocam, oraya gelecekseniz zor.

Yrd. Doç. Dr. TAMER ÇAĞDAŞ (Devamla): Siyaset bilimiyle de alakası yok, teknik bir konu ademi merkezîyet. Buyurun bakın, subsidiarite ilkesi, hizmete en yakın idare hangisiyse o yapsın. Bundan daha akli rasyonel bir şey var mı?.. Bunun için 1985 Avrupa Yerel Yönetimler Özel Şartını beklemek mi lazım?..

Uluslararası sermayenin 2001 yılındaki durumuyla, dünyaya empoze etmek istediği bir sistemin ulus devletlerinde yarattığı tehlikeyle ilgili görüşlerinizin bir kısmına katılıyorum; yani bunları endişeyle izliyoruz, bu görüşlerinizi saygıyla karşılıyorum. Ancak, sizden beklenen bize bir çözüm getirmenizdir. Ben şunu kabul ederim; devlet var, işveren var, niye işçi yok?.. Sivil toplum örgütleri olsun, devlet tek olmasın, biraz halka inelim, o bakımdan demokratik, güzel; ama işçiler olsun, katılıyorum.

Söyleyeceklerim bu kadar Sayın GÜLER, ben şahsen görüşlerinizden yararlandım, teşekkür ederim. Odaya da çok teşekkür ediyorum, sağolun efendim.

CEMAL GÖKÇE: Ben de çok teşekkür ediyorum. Aramızda iki belediye başkanı var. Onlara da ben söz vereceğim. Buyurun Sayın Fikret ŞAHİN, birkaç dakikayla katkınızı ve varsa sorunuzu alalım.

FİKRET ŞAHİN (Sarıgazi Belediye Başkanı): Ben tespit ettiğim noktaları söylemek istiyorum. Bir arkadaşımız “bakkal, kaset satıcısı, manav, meclis üyesi oluyor” dedi, olmaya devam edecektir, olacaktır; çünkü siz yoksunuz. Önce gelip çalışacaksınız, aday olacaksınız. Siyasetin eksikliği burada, siz yoksanız başkaları olacaktır. Bunun da uğraşını vereceğiz.

Ben, Kayhan Bey ile sanıyorum 6-7 tane Yerel Yönetim Yasa Tasarısıyla ilgili tartışmalara katıldım. Buraya gelmeyen belediye başkanları da 6-7 defa katıldığı için artık gelmeye de gerek duymuyor. Bu yasa ister çıksın, ister çıkmamasın, geldiğimiz nokta o durumda. Belediye meclis üyelerinin sayısı 15'ten aşağı olan yerlerde, mutlaka 3 tane belediye meclis üyesine 2-4-6'ncı sıralar ayrılmalı ve birine mimar, birine avukat, birine hesap işleri uzmanı konmalıdır. Bu belediye başkanlarının çok ciddi bir sıkıntısıdır. Bahsedilen önemli komisyonların da başına getirebilesiniz diye bu şart getirilmelidir, isteğe bağlı olmamalıdır. Bir çözüm bulmak zorundayız, böyle olmaz.

Bir başka nokta, bakanlıklarda mutlaka yerel yönetimlerden sorumlu müsteşar yardımcısı olmalıdır. Ben gidip bakanlığın önünde bekleyemem, milletvekillerine gidip “falanca bakanla beni görüştür” diye yalvarmam. Günlerce Ankara'da bekleyecek halim de yok benim. Bir defa gittiğimde üçünü de gezmem lazım. Biz gidiyoruz, maalesef orada dilenciler gibi dolaşıp geliyoruz. Hele bir de iktidar partisi değilseniz, işiniz iyice zor. Onun için mutlaka bir müsteşar yardımcısı olmalı.

Belediye meclis üyelerine maaş getirilmiyor, encümen üyelerine getiriliyor. Belediye meclis üyelerine bir oturum hakkı getiriliyor; ama şu an belde belediyelerinde oturum bedeli de yok. Bence o da eksik ve tartışılmalıdır.

Bir de İstanbul'dan belde belediyelerine yanlış bir bakış var. “Belde belediye başkanları, tahsilsiz, kültürsüz, orayı satmak için gelmiş adamlar demekle olmaz, gidip bakmak lazım. Onlarla oturmak gerekiyor. Size bir örnek vermek istiyorum. Sarıgazi 1992'de belediye oldu. Oranın hamam fotoğrafları vardır. Sarıgazi'de kaç tane gecekondü 1992'den önce yapılmış, belediye olduktan sonra kaç tane yapılmış, o hamam fotoğraflarında görülebilir. Daha evvel hiç denetim yoktu. Şimdi çok iyi yapıldı demiyorum; ama kötünün iyisi gibi oldu diye düşünüyorum.

İSKİ'yle ilgili çok ciddi sorunlar var. İSKİ'nin 100 metre kuşağı, 200 metre kuşağı kaç metre dersanız, mülkiyeti kamulaştırmadığınız sürece orada bir şey yapamazsınız. O vatandaş gece ya da gündüz oraya ev yapacaktır. Ben dokuzuncu senedir belediye başkanlığı yapacağım, üç dönemdir de seçiliyorum ve öğretmenlikten emekli bir insanım. 250 m² - 300 m² arsa almışsam, sen de bana yaptırmıyorsan, ben bir gün yapacağım; çünkü benim hayatım orada. Ver paramı çekeyim, gideyim. Bu kamulaştırma mutlaka yapılmalı. Yapılmadığı sürece bu bölgeyi korumak gerçekten zor olacaktır. Nasıl kamulaştırılır, para nereden bulunur?.. Bütün bunlar tartışılması gereken konular.

İstanbul'daki belediye başkanları, İstanbul için, yeni Yerel Yönetimler Yasa Tasarısında "Kent Planlama Kurulu" kurulmasını önermişti. Bu kurul, İstanbul'da oluşmalıdır ve içine, büyükşehir belediyesi, ilçe belediyelerinden oranı kadar temsilci, sivil toplum örgütleri katılmalı ve İstanbul'un tüm coğrafi sınırlarında bir plan yapılmalıdır. Neresi belediye oluyorsa olsun o plana uyma zorunluluğu getirmelidir. Bu öneri, buradaki belediye başkanlarının Marmara Boğazlar Birliğindeki önerisiydi. İl Gelişim Planı da ona benzer bir şey.

Sarıgazi, 55 bin nüfuslu bir yer. 4 tane zabıtam var; 1 tane inşaat mühendisim var ve o da fen işleri müdürüdür; 1 imar müdürüm var, 1 tane mimar var; haritacı yok, şehir plancısı yok, çevreci yok. Bunlarla siz buradaki inşaatları kontrol edeceksiniz, buradaki yola, pazara, işyerlerine bakacaksınız, denetimi de bunlarla sağlayacaksınız, bir de evraklara onlar cevap verecek. Bunları, çektiğimiz sıkıntılar bilinsin diye söylüyorum. 1 tane bekçimiz var, geçen gün bir olay oldu ve orası basıldı, bekçinin silahı alındı gitti, bereket kadrolu bekçimiz görevdeydi. Halbuki 8 saatte bir değiştiriyoruz, onun olmadığı saatlerde de işçiyi oraya koyuyoruz. Bereket kadrolu bekçimiz oradaydı, yoksa biz de yanacaktık, o çocuk ta yanacaktı.

Denetim büroları kurulmasında amacımız neydi?.. Kaçak yapı olmasın, bundan sonra depreme dayanıklı yapı olsun diye bunlar kuruldu. 122 m² lik, üç katlı bir inşaat için müracaat etseniz; denetim bürosuna 10 milyar lira harç ödeyeceksiniz zemin etüdü ve işler için, 2 milyara yakın da belediyeye harç ödeyeceksiniz. Sarıgazi'de ortalama bir daire 7.5, en kralı 15 milyar lira. Şimdi, bu vatandaş, gidip de, projeli, izinli, ruhsatlı inşaat yapar mı, ya da siz yapar mısınız?.. Kimse gitmiyor veya gidiyor, fiyatını öğreniyor, geri geliyor. Dolayısıyla, kaçak yapı kurmak için Kurban Bayramını bekliyor, Şeker Bayramını bekliyor, cumartesi, pazarı bekliyor, biz de bu 4 zabıtayla kovalıyoruz. Gerçekten bu çok sıkıntı yarattı. Olabilir miydi bilmiyorum ama keşke belediyelere, 2-3 tane inşaat mühendisi, zemin etüt mühendisi verilse, bir üniversiteyle birlikte ortak çalışma şartları getirilse ve bir de İstanbul sınıflara ayrılseydi; Üsküdar, Ümraniye Bölgesi ve beldeler gibi; yani ranta göre, daire fiyatlarına göre bir birim belirlenseydi, belediyelere buradan gelir bile kalırdı. Bizim mühendislerimiz 300 milyon alıyor. 2 milyar lira deseniz, hem onların parası çıkacaktı, hem denetimimiz olacaktı, imza sorumluluğunu da onların şahsıyla bağlamış olsaydık diye düşünüyorum.

İller Bankası'nın konumu da mutlaka tartışılmalıdır; neyin nesidir, nasıl çalışıyor diye. Biz Değirmendere'de deprem sonrası Fransa'dan gelen bir sivil toplum örgütüyle beraber öğretmenler sitesi kurdük. Altyapısını, greyderini, kepeğini biz verdik, masraflarını onlar yaptı, 40 m² lik geçici binalar verdik. Bu esnada onlarla bu durumları çok konuştuk. Onlar buradan faturalarını alarak gidip Paris Belediyesinden harcadıkları parayı geri aldı. Bütçede onlara pay ayrılıyor. Bence bu tip yolları aramak lazım. Biz de her türlü siyasal örgütler var, "olmayanlar derneği" var; ama "şu çevreyi güzelleştirelim derneği" yok. Bunlara da ihtiyaç var; yani siyaset yapmadan, gerçekten belediyeye katkı sunmak isteyen sivil toplum örgütlerinin de öne çıkması çok yararlı olacaktır.

Teşekkür ederim.

CEMAL GÖKÇE: Ben de teşekkür ederim Sayın ŞAHİN. Son söz, Muratbey Belde Belediye Başkanı Sayın Bayram Ali ÜNER'in. Birkaç cümleyle toparlayın lütfen.

BAYRAM ALİ ÜNER (Muratbey Beldesi Belediye Başkanı): Ben teşekkür faslını hemen geçiyorum. Bir cumartesi günü, hafta tatilinde burada bulunan herkes konuya mutlaka duyarlıdır. Diğer belediye başkan

arkadaşlarımın burada olmamasının nedenlerinden bir tanesini Sayın Başkanım açıkladı, bu konu gerçekten çok tartışılmıştı. Sayın Oktay Bey ile Marmara Boğazlar Belediyeler Birliği'ndeki o tartışmaların birkaçında ben de bulunmuştum.

Sayın Kayhan Bey yasa tasarısını en başta aktardıktan sonra, en son da eleştirisini söyledi ve ne kadar beğendiğini zaten ortaya koymuş oldu. Ben imar konusuyla ilgili eleştirilere katılıyorum. Biz yeni ve küçük bir belediyeyiz. Oktay Beyin çok aydın birisi olmasına rağmen, belde belediyelerine bakışının çok fazla olumlu olmadığını biliyorum. Benim küçük beldemdeki insanlar da kendi evimi ben yöneteyim istiyor. Bu konuda onun bir köşesinde durmasını istiyorum. Belde belediyeleri hep günah keçisi olarak algılanmıştır, bu da doğrudur.

Ben yeni kurulan bir belde belediyesiyim ve şu ana kadar neler yaptım?.. 2 yıl içerisinde kendi belediye binamı bitiremedim, bıraktım. Önce imar planlarıyla başlayacağım dedim ve küçücük bir binada, kendi malım olan binada oturdum, insanları yetiştirdim, oraya yerleştirdim. Planlı hareket etmeye karar verdim ve imar planlarını yapma çabasına girdim. İmar planlarını yapacağım 1/25.000'lik çevre düzeni planı yok, 1/50.000'lik çevre düzeni planı yok ve ben oraya çevre düzeni planı yapacağım. Neye göre yapacağım?.. İstanbul bölgesine uygun olmalı. Belediye 1580 sayılı Yasayla yönetiliyor ve büyükşehir hudutlarının dışında. Acaba bunu Bayındırlık Bakanlığı mı, yoksa Çevre Bakanlığı mı onaylayacak, bu da çok net değil. Buna karşın, ben, ısrarla planlamadan başladım, haritalarımı temin ettim ve 1/5.000'lik planlarımı, 1/1.000'lik planlarımı, ikinci yılım dolmadan, birinci yılın sonundaki haziran meclisinde onaylattım. Şu an bölgemin planlı gelişmesi için bir tek karış planlanmadık yerim yok ve bunun uygulamasına geçeceğim. Benim İSKİ'yle ilgili problemlerim var ve uygulamaya geçmek için bunları çözmeye çalışıyorum. Ancak biliyorum ki, plan olmadan bir beldenin büyümesi ve gelişmesi mümkün değildir.

Belediye başkanlarının sıkıntıları çok. Bu sıkıntıları da anlatmak için burada değilim. Teşekkür ederim.

CEMAL GÖKÇE: Ben de çok teşekkür ederim Sayın Üner. Şimdi sayın katılımcıların son sözlerini alacağız. Sayın Kavas, 5 dakika içerisinde kendisine sorulan soruları toparlayacak; buyurun Sayın Kavas.

HARUN ÖGE (İnşaat Mühendisi): İzninizle bir noktaya değinmek istiyorum.

Sayın belediye başkanı, "belediye meclis üyeliği veya başkanlığı için, inşaat mühendisi, mimar veya haritacı ile diğer meslek gruplarından da müracaat edilsin, onlar da yönetime katılsınlar" dedi. Ancak, Türkiye'de cebinde parası olan meclis üyesi veya milletvekili seçilebiliyor. Yeni mezun olan bir mühendis veya bir mimar, birkaç senelik olsa dahi, o konuma gelebilecek bir sermayeye nasıl sahip olsun? Türkiye'de bir berber dükkânı açacak olsa, kendisinden ilk önce sertifika isteniyor; ama bir inşaatın müteahhitliğini yapması için, direkt bir kat karşılığı sözleşmesi yapmak suretiyle müteahhitliğe başlıyor. Bunun neticesi Marmara Depremi sonucu ortaya çıktı. Bununla ilgili acaba tasarıda düzenlemeler var mı?

CEMAL GÖKÇE : Buyurun Sayın Kavas.

KAYHAN KAVAS: Yerel yönetimler konusu öylesi bir konu ki, sokaktaki herkesi ilgilendiriyor. "Beşikten mezara kadar" deriz ya, bu mezardan sonra da insanları ilgilendiriyor; çünkü öldükten sonra da cenazelerimiz yerel yönetimlere emanet. Dolayısıyla halkın böylesine bir şekilde hayatına girmiş bir yönetim biçimi, yönetim organı hakkında sokaktaki her bir vatandaşın söyleyeceği çok farklı düşünceler var. Bu sebeple, benim şu ana kadar çok farklı gruplarla yaptığım toplantılarda grup, "Bu, mükemmel, harika, çok iyi olmuş" demedi. Hepsi en başta çok ciddi bir eleştiriyle başladı, sonra toplantının sonuna doğru salon ortak noktada birleşir hale geldi. Bu, beni bir anlamda mutlu ediyor. Çünkü, eğer bir grup, "Bu harika, muhteşem, aradığımız gibi" deseydi, o zaman toplumsal bir uzlaşmayı yansıtır anlama gelmezdi.

Bu tasarıyla her kesimin hâlâ ciddi itirazları var. Bana göre bu durum, tasarinin ciddi anlamda tartışıldığı ve tartışılmakta olduğunu gösteriyor. Siz ne hazırlarsanız hazırlayın, burada bulunanların her biri bunu evde ayrı ayrı hazırlasa, çok farklı noktalar çıkar ortaya. Bunu bana ev ödevi olarak verseniz, ben böyle bir tasarıyı hazırlamam, çok farklı bir şey hazırlarım. Hep birlikte hazırlasak bile yine de çok farklı düşüncelerimiz olur. Çünkü; konu hepimizi ilgilendiriyor ve hepimiz masanın farklı taraflarındayız. Bu anlamda bir kere şunu kabul edelim; hiç birimizin yüzde yüz anlamda uzlaştığı bir Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı olamaz, olmamalıdır da. Olursa, o, masanın bir tarafındaki insanları mutlu ediyor. Bu anlama gelir manada tasarı tartışılmalıdır, böyle olması da sağlıklıdır.

“Bu reformdu, reform değildi” tartışmalarına gelince; bu konu, reformdan ne anladığınıza bağlıdır bana göre. Bu Yasa Tasarısı çevre temizlik vergisini kaldırıyor, bu bir reformdur. Bu tek başına bir reformdur. Birgül Hanım gibi katılmazsınız veya bir başkası gibi buna katılırsınız. Bu reformdan ne anladığınıza bağlı; yani reformu, Türkiye'nin yönetim yapısını tamamen farklı bir biçime getirmek olarak, tam bir köklü değişim olarak değerlendiriyorsanız, bu bir reform değildir, doğrudur. Zaten biz bu anlamdaki tartışmaları en başından kesebilmek için, başlığını biraz önce okuduğum gibi koyduk Ancak bunu söylemiş olmam, “Bu reformdur veya reform değildir” anlamına gelmez.

Bizde yanlış bir anlayış var. Bir şeyler olumsuz, kötü mü gidiyor, hemen “yeni bir yasa çıkaralım”, bu iş iyi mi gitmiyor hemen “yeni bir örgüt kuralım” diyoruz. Olay öyle değil, öyle olmadığı da görüyoruz. Burada değerli hocalarım varken bana burada fazla söz düşmez; ama hemen yazıp çizmeyle, bir şeyi yıkıp yenisini kurmakla bir şeylerin düzeldiği kanaatinde falan değilim.

1580 sayılı Yasa'nın 1930 tarihli olması onun olumsuzluğu değil, bana göre olumluluğudur. Ben, geleneğe, göreneğe ve bu anlamda tarihin getirdiği yükü taşımaya ve onun önemli olduğuna inanırım. “Bu tasarı 70 yıllık, hiç mi canınız sıkılmıyor”deniliyor, olur mu? .. O zaman bakın İngiltere'nin Anayasası kaç yıllık, bakın diğer konulara, yani demekle olmuyor.

“İçişleri Bakanlığı'nın bünyesindeki Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nü ayrı bir bakanlık haline getirelim” düşüncesi son dönemde sık sık katıldığım toplantılarda gündeme geldi. Geçenlerde yine bir toplantıdayım, “kadınlar eziliyor” diye hemen bir tanesi “kadınlardan sorumlu bir bakanlık kuralım” diyor. Başka bir toplantıda biri kalktı, dedi ki “Denizciliğin halini görüyorsunuz, denizcilikle ilgili bir bakanlık kuralım.” Türkiye'deki bakanlık sayısının fazlalığı ve kaç indirilmesi gerektiği tartışılırken, yeni örgütlenmeler kurulması gerektiği konusundaki düşüncemizi yeniden gözden geçirelim Ben bu anlamda varolan kurumların eksikliklerinin tamamlanarak, olgunlaştırılması gerektiği kanaatindeyim. Yeni organlar, yeni kurumlar kurmanın sakıncalarını sürekli yaşıyoruz. Turizm Bakanlığı'nın sorunları devam ediyor. Kültür Bakanlığı'nın sorunları devam ediyor, Çevre Bakanlığı'nın sorunlarını anlatmama sanıyorum gerek yok. Dolayısıyla bir şeyi yıkıp, hemen yenisini kurmak öyle düşünüldüğü kadar kolay bir çözüm değil, bu dediklerimizi bir gözden geçirelim düşüncesindeyim.

Birgül Hanımın bir yanışını hemen düzeltmek istiyorum; aylık yok hocam. Belki ben yanlış anlattım, özür diliyorum, belediye meclis üyelerine katıldıkları her toplantıyla ilgili ödenek vereceğiz, onda bir değişiklik yok.

Belediye encümenine katılan üyelerin sayısının değişmesiyle ilgili Esra Hanımın sözleri var. Bu tartışılabilir, ama bu konuda bir değişiklik düşünmedik.

“Çevre ile ilgili konular tasarıda yetersiz” dedi. Bizler farklı grupların, farklı meslek kuruluşların, farklı kişilerin çağrılarına hep olumlu cevap verdik ve toplantılarına katılıyoruz. Geçen sene Çevre Mühendisleri Odası beni davet etmişti. Yasa tasarısının sadece çevreyle ilgili konularını tartıştığımız bir toplantı yapılmıştı. Sanırım, o da kitap halinde basılıyor. Sanıyorum o kitabı bulabilirsiniz veya ben bir örneğini size gönderebilirim. Orada konuyla ilgili 1,5 - 2 saat süren açıklamalarda bulunmuştum.

“Belediye meclis üyelerinin seçilme nitelikleri değiştirilsin; biraz okumuşlar seçilsin ve saire” denildi. “Belediye meclis üyesi olacak kişilerde belli nitelikleri arayalım” diyorsunuz; o demokrasiye aykırıdır. Belki burada hoşumuza

gidiyor, lise mezunları olsun üniversite mezunları olsun, mastır bile yapsınlar, benim de hoşuma gider, ama o demokrasiye uygun değil. O nedenle, bunu yeniden değerlendirmemiz lazım. Ancak şu anda toplumun tüm kesimleri belediye meclisinde temsil ediliyor mu? Hayır. O anlamda benim de ciddi şikayetlerim var, ama bunun çözümü o seçilme yeterliliğine birtakım yeni şartlar eklemek olmamalıdır, diye düşünüyorum.

Oğuz Bey, “Yasada birtakım hükümler var ama bu hükümler yeterince uygulanmıyor” dedi. Ben de aynı sıkıntıdayım. Mesela, 1580 sayılı Kanununun 14 üncü maddesi var. O maddede “Her Türk nüfus kütüğüne yerli olarak yazıldığı beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin belediye işlerine, reye, intihaba, belediye idaresinin iştiraki ve belde idaresinin devamlı yardımlarından istifade hakkı var.” deniliyor. Dünyada bundan güzel bir katılımcılığı düzenleyen madde var mı?... Muhteşem bir şey, ne isterseniz var bunun içinde. Katılımcılıkla ilgili yeni oluşumlara, yeni maddelere falan gerek yok. Bu üç satır var ya mükemmel yazılmış. Tek tek kelimeleri bile vakit olsa da tartışsak. Bir toplantıda bu 14 üncü maddeyi tartışmıştım. Bu madde, her haliyle katılıma açık. “Organlar tam düzenlenmemiş” görüşüne katılmıyorum, demokrasi ve katılım önce düşüncede gelişir. Şunu şöyle düzenleyelim, şuraya bir örgüt daha kuralım gibi düşünceler bana göre yanlıştır. Biz tasarıda bununla ilgili temel hükümleri getirdik. Çok daha ayrıntılı düzenlemeler getirmenin kanun yapma tekniği bakımından da uygun olmadığına inananlardayım. Fikrim tartışılabilir, ama sadece şu 14 üncü madde yeterlidir diye düşünüyorum. Hatta bu düzenlemeler yapılırken ben, “14 üncü madde çok net, daha neyi getireceğiz” diye de görüş belirttiğimi hatırlıyorum.

“Mahalle muhtarlıklarını kaldıralım” diye bir öneri geldi. 180 derece tersini düşünüyorum. Mahalle muhtarları bizim tüm dünyaya gösterdiğimiz en iyi örgütlenme maddelerinden bir tanesidir. Mahalle muhtarlığı bütçeli falan olamaz; çünkü mahalle muhtarlığı bir yerel birimi değildir. Yerel yönetim birimleri bellidir, köydür, il özel idaresidir, belediyelerdir. Eğer onu gündemimize koyarsanız, o zaman yerel yönetimlere bir basamak daha eklemek zorunda kalırsınız; yani belediyelerin altında bir de mahalle muhtarlığı ve bütçesini eklemek gerekir. Şu anda böyle bir şey düşünülmemektedir.

“Bu tasarı, kanun hükmünde kararnameydi, 8 ay sonra buna ne oldu?...” Hemen bir düzeltme yapmak istiyorum. Önceleri bu bir tasarıydı, sonra hükümetimize verilen yetki çerçevesinde kanun hükmünde kararname şekline dönüştürüldü. O yetki yasaının daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesiyle, tekrar yasa tasarısı haline getirildi. Buradaki düzenleme böyle.

“Hangi eleştirilerimizden faydalandınız?” diyorsanız, bunu uzun uzun oturup tartışmamız lazım. Ancak özellikle imar konusuyla ilgili görüşlerinizden çok yararlandık. İnşaat mühendislerinin görüşlerinden faydalandık. Mimarlar Odası’ndan son derece yararlandık. Tasarıyı onlara gönderip fikirlerini aldık ve değerlendirdik. Bu yasa tasarısına birçok eleştiri getirilebilir, ama katılımcılığın az olduğu, ilgililerin fikrinin alınmadığı konusundaki eleştirilere bizzat ben karşı çıkıyorum; çünkü bizzat yaşadım, içindeyim. Bu anlamda neler olduğu konusunu sizlerle birlikte daha ayrıntılı değerlendirebilirim.

Sayın Başkan, “Acaba HADEP’li belediyeler olduğu için mi bu yasa tasarısı kuşa çevrildi?” dedi. Ben hiç de aynı kanaatte değilim; yani yasa tasarısının neye çevrildiği konusunda biraz daha yoğun tartışmamız gerekiyor. Ne beklediğinize bağlıdır bu. Bir sofraya otururken bir ziyafet bekliyorsanız, önünüze konan ev yemeği sizi tatmin etmeyebilecektir, bu da gayet doğaldır. Ben bu yasa tasarısının önemli iyileştirmeler ve geliştirmeler getirdiği kanaatindeyim. Çok köklü değişiklikler bekleyenleri, ziyafet sofrası bekleyenleri belki tatmin etmeyebilir, ama bana göre ciddi bir sıçrama tahtasıdır, sıçrama noktası getirecektir diye düşünüyorum.

Sayım Valim Recep YAZICIOĞLU’nun açıklaması ile ilgili bir noktaya değineceğim. Biz maiyet memuruyken, o bizim valimizdi. Kendisini hep izleriz, dinleriz. “Yerel yönetimler, kendi öz gelirlerini öncelikle kendileri sağlayan idarelerdir” görüşüne katılıyorum. Dünyanın her yerinde bu yüzde 50’nin altında değildir. Bizde ise ortalama olarak yüzde 20-25’leri bulur veya bulmaz, bu son derece doğrudur.

Doç. Dr. BİRGÜL AYMAN GÜLER: Yüzde 48'dir. Bizde de dengeler öyle altüst değil. Gerçek yıllar itibariyle o tür örnekler var; ama uluslararası şekilde uygundur.

KAYHAN KAVAS (Devamla) : Doğrudur hocam, siz bilim adamısınız. O rakamları da ben tekrar görmek isterim. Ancak ben oranın, sanki o kadar yüksek olmadığını sanıyorum, yanılabilirim. Şu nokta da var tabii; bizim belediyelerimiz kendi öz gelirlerini kendileri toplama konusunda çok istekli değildir.

1984'ten sonra imar yetkileri kötü kullanıldı diye bu yetkiyi tekrar Ankara'ya almak doğru değildir. Bu bir okuldur, bir dönemdir, yaşanacaktır, devam edilecektir ve adım adım gidilecektir. Giderken yanlışlar da yapılacaktır, düşülebilecektir, ayak kanayabilecektir, kafa, göz yarılabilir; ama gidiş daima iyiye doğrudur. Ve gidiş böyle olmalıdır, böyle desteklenmelidir. Yanlışlar olabilir, eksiklikler olabilir, ama bunu düzelterek daha doğru şekilde olacaktır. Gelecek kesinlikle yerel yönetimlere doğrudur. Biz bu geleceği nasıl doğru düzenleyeceğimizle ilgilenmekteyiz.

Teşekkür ediyorum

CEMAL GÖKÇE : Ben de teşekkür ederim, sağ olun.

Sırayla devam edelim, Sayın Oktay EKİNCİ, buyurun.

OKTAY EKİNCİ: Önce bu reform konusundaki görüşümü söyleyeyim. Tarihte hiçbir zaman insanlar "haydi kalkın bir reform yapalım" diye yola çıkmamıştır, böyle bir şey yoktur. Bazı olaylar olmuştur, bazı dönüşümler olmuştur ve kolay da olmamıştır, çok büyük zorluklarla olmuştur. Ondan sonra tarih, o işin adını "reform" diye koymuştur, yüzyıl sonra onun adına reform denmiştir. Dinde, siyasette, aydınlanma sürecinde reform böyledir, ne düşünürseniz düşünün böyle olmuştur. Onun için, "bir yasa taslağı hazırlayalım, reform yapmış olalım" diye bir şey yok. Siz doğru işler yaparsanız, ciddi dönüşümler sağlarsanız, günü gelir tarihçiler yazarken, "bu reformmuş, reform olmuş" denir; ama kimse, hadi çıkıp şuradan bir reform yapalım dememiştir. Onun için, siyasetçilerin ikide bir "reform yasası hazırladık" sözlerini falan ben samimi bulmuyorum.

İkincisi, Yerel Yönetimler Bakanlığı sorunuz vardı. Daha yakın zamanda 1992-93'te Erman Şahin Şehircilikten Sorumlu Devlet Bakanıken -daha sonra bir süre de Bayındırlık Bakanlığı yaptı- Galata Köprüsündeki düzenbazlıkların üzerine gitmeye kalkışınca, o çok demokratik siyasal partiler devreye girdi. Parti Genel Başkanı ondan kenara çekilmesini rica etti.

Şimdi askerlikte rica emirdir; Particiler Yasasında ricadır. Parti genel başkanının ricası emirdir. Dolayısıyla o da o emri yerine getirdi ve koltuğu bıraktı ve Galata Köprüsü de devam ediyor. Şimdi o bakan şehircilikten sorumlu; bu da aslında saçma bir şey. Bugün Behiç AK ya da Kâmil MASARACI'nın bir karikatürü vardı: Birisi böyle yolda yürüyor; arkadan birisi "Düşünceden Sorumlu Devlet Bakanı" diye söylüyor. Yani her şeyin bakanlığı kurulmaz. Mesela 'Demokrasi Bakanlığı' diye bir bakanlık kursak; Türkiye'nin bütçesiyle, ekipmanıyla, her ilde, ilçede teşkilatıyla, en güçlü bakanlığı olsa; demokrasi gelir mi? Ama bu şöyle bir girişimdi: Acaba bu yerel yönetimlerin sorunlarını çözecek, koordine edecek ve kentlerin doğru yönetilmesi için yerel yönetimlere bilimsel hizmet, planlama hizmeti sunabilecek bir organizasyon olabilir mi? Bu ister bakanlık, ister müsteşarlık olsun; böyle bir şey olabilir mi?

Bunun arayışı içersine girildi ve 2 yıllık da ciddi bir çalışma yapıldı. Özellikle bizim meslek odalarımızın Ankara kesimlerinden, genel merkezlerden ve şubelerden arkadaşlar yoğun olarak katıldı. İlhan Tekeliler, diğer uzman arkadaşlarımız katıldı.

Sonuçta şu görüldü ki; bütün bakanlıkların kurulmasına ilişkin kararname, bazıları şu anda kanun hükmünde kararnameyle Anayasaya aykırı olarak hâlâ devam ediyor. Çok önemli bakanlıklar; mesela Kültür Bakanlığı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, bunlar hâlâ kanun hükmünde kararnameyle çalışmalarına devam ediyorlar. Düşünebiliyor musunuz? Anayasaya göre, bir yıl içerisinde yasalasmaları lazımdı; ama Türkiye'de, Anayasanın şekli ne olursa olsun uygulanması diye bir koşul yok; neyse.

Şunun farkına varıldı ki; istisnasız bütün bakanlıkların yerel yönetimle ilgisi var. Dolayısıyla bütün bakanlıkların kuruluş yasalarında ve kanun hükmünde kararnamelelerinde değişiklikler yapıp, böyle bir organizasyona gidilmeye gereksinme var.

Buna hemen refleksler başladı ve ilk refleks, -refleksi tepki anlamında söylüyorum- kimden geldi? Çoğunuz hatırlarsınız; dönemin Bayındırlık ve İskân Bakanı, üstelik aynı partidendi; Prof. Dr. Onur KUMBARACIBAŞI'ndan geldi, ikisi de aynı partiden. "Ben Arsa Ofisini vermem" dedi. Sen Arsa Ofisini vermezsen bu iş de yürümez. Daha başlangıçta en önemli kurumu alamadı.

Dolayısıyla sayın valinin saptaması doğrudur. Herkes ne konuşursa konuşsun; bulunduğu konumdaki statüsünü devam ettirmek istiyor. Tabii sevgili YAZICIOĞLU ile geçmişte biz beraberdik, kendisi Aydın valisiydi. Aydın valiliği dönemi orada önemli fırtınalar estirmiştir. Kuşadası sorunlarını birlikte tartıştığımızı hatırlıyorum; ben de o zaman Ege'de Mimarlar Odasında yönetici bir arkadaşınızdim; Muğla'daydım.

Sayın Yazıcıoğlu da konuşmalarında; biraz önce de dinledik, benden sonra da herhalde dinleyeceğiz. Katılımcılık, halkın katılımı, demokrasi, yerel güçlenme, merkezin bu konuya karışmaması ve benzeri gibi. Gerçekten sayın vali çok radikal söylemleriyle tanıdığımız birisidir. Ama örneğin, benim yakından şahit olduğum Aydın Valiliğinde bunu uygulayamadı. Tokat ve Erzincan'da uygulandı mı? Onu bilemiyorum. Ama böyle düşünen vali bile uygulayamıyor. Düşünüyor; fakat uygulayamıyor. Üstelik diğer kamu yöneticileri gibi yetkisiz insanlar da değil valiler. Yetkili dahi düşündüğünü ve olması gerekeni yapamıyorsa; o zaman çok ciddi bir sarmalla karşı karşıyayız demektir. Onun için bu örneği verdim.

Katılımcılık; o noktaya geliyorum. Hocam dedi ki; methetti, "Oktay EKİNCİ şöyle yapalım, böyle yapalım." Benim konuşmamın bütününe bakacak olursanız, arada hiç değilse böyle katılımcılık diye bir ifade var. Hiç değilse bu yanını alıp, sahiplenip, geliştirelim anlamında söyledim. Ama ben şu endişemi söylemedim ki; Hocam beni eleştirdi madem, söyleyeyim: "Şimdi bu imarı ayıkladılar ya, böylece bence çok önemli bir bölümünü ayırdılar. İş bilmem neye çevirdiler ya; korkuyorum ki; Meclis sürecinde de katılımcılık gibi bize bir iki umut veren maddeyi de ayıklayacaklar. Yani daha ayıklama operasyonu olanakları bitmedi; daha var. Önümüzdeki süreçte de, onları da ayıklarlarsa; o zaman Kayhan KAVAS'la biz gider Sarayburnu'nda balık tutarız.

Belde belediyesi: Belde belediyesi arkadaşlarıma, en çok sevdiğim arkadaşlarıma şunu bir türlü anlatamadım. Ben genel de belde belediyelerine karşı bir insan değilim, Mimarlar Odası da karşı değil; olamaz da. Çünkü Türkiye'de 3 600 belediye var; 2 700'ü belde belediyesidir. Belde belediyesine karşı çıkmak mümkün mü? Yani bir yerin nüfusu, belli bir düzeyi geçince, orası tabii ki belediye olacak; bunu savunuyoruz.

Şu anda Fransa'da 36.000 belediye var. Belediye örgütlenmesi çok önemli. Beldeyse belde olur; ilçeyse ilçe olur. Biz büyük şehir, metropoliten yerleşme alanı içerisindeki belde belediyelerinin, metropoliten bütünlük içerisindeki belde belediyelerinin, imar açısından bağımsız hareket etmelerini öngören yapılanmaya karşıyız. Buna kendilerinin de karşı olması lazım. Yani bu kadar net bu iş. Yoksa biz geri zekâlı mıyız, belde belediyesine karşı olalım?..

Metropoliten alan içerisinde, o metropolün bütüncül planlama kararları dışında sadece kendi sınırları içerisinde hareket etme yetkisini taşıyan bir belde belediyesi yanlıştır. Değerli belediye başkanları yanlış bir strateji içerisinde. Yanlış içerisinde doğru yapma çabası gibi bir mucizeyi belki gerçekleştirirsiniz. Yani sistem yanlış, ama siz kişisel olarak doğru yapıyorsunuz, bu mucizedir. Olabilir, yasa öyle, şimdi dolayısıyla da yasayı değiştirmemiz gerekiyor; bu kadar basit.

İstanbul'un en yüksek kulesi niye belde belediyesi sınırı içinde? Bir belde belediyesi, İstanbul'un kentin simgesi haline gelen en yüksek kulesini, bilmem neyi yapma yetkisine nasıl sahip olabilir? Böyle bir şey olabilir mi? O belde belediyesi benim kardeşim, amcamın oğlu bile olsa, ben bile olsam. Böyle bir şey olabilir mi?

Sadece Beylikdüzü'nde 2.500.000 nüfusun istihdamına yönelik imar planı olduğunu neden unutupuyoruz? Biz Belediyeler Birliğinde bir araştırma yaptık. Arkadaşlar, Avcılar'dan Silivri'yi geçinceye kadar 19 belde belediyesinde, mevcut imar planlarındaki projeksiyon nüfus 5.6 milyon. Ya dünyada kaç tane 5.6 milyonluk kent var; böyle bir şey olabilir mi? Projeksiyon nüfus, yani umut şu: 5.6 milyon elbet buraya gelecek, bu bilmem ne olacak.

Şimdi yine sevgili arkadaşşıma söylüyorum; beldesinin her tarafını planlamış; yandın. Bütün oraları imar arazisi haline getirdin. Efendim, daha önce gecekonduydu, şimdi planlı. Daha önceki gecekonduyu su havzasında kuruluyorsa, şimdi de bina planlı kuruluyorsa o planlı değildir. Onun adına plan denmez. Yağmanın organizasyonu, rantın organizasyonu krokisine, bunlar rantın organizasyonu krokileridir. Bu krokilere imar planı denilmez.

Maalesef yürürlükteki yasa bunlara imar planı diyor ve belediye başkanlarımız da televizyonda tartışıyorlar: O diyor ki; "1000'lik senin olsun, 5000'lik benim olsun". Öbürü diyor ki; 50 binlik senin olsun, 5 binlik benim olsun." Anlamayan birisi diyecek ki; " Bunlar para alışverişi mi yapıyorlar?" Şimdi efendim bu da böyle olmaz.

Okumuşlar; bir soru da o. Başımıza ne geldiyse okumuşlardan geldi başka. Şu an bütün o arkadaşımızın eleştirdiği siyasetler, yeni taslaklar, şunlar bunlar. Bütün bunları 5 dil bilen, yurtdışında üniversite bitirmiş, kravatlı, karşısına çıktığınız zaman engin bilgilere sahip insanlar yapmıyor mu? Yani bu paketleri kimler hazırlıyor? Bu başımızın belası olan uygulamaları kimler yapıyor? Meclise mimarın, mühendisin girmesi onun için önemli değil.

Bir örnek vereyim sizlere: Genel Başkanlığımın ilk döneminde, Türkiye'de 9 tane mimar belediye başkanı vardı. 8'ini onur kuruluna verdik. Yani belediye başkanı mimar artık diyorsun ki; "Tamam bu kent kurtuldu." Daha da beter oldu. 9 mimar belediye başkanından 8'ini meslek şeref ve haysiyetine aykırı belediye başkanlığı görevini sürdürdüğü gerekçesiyle; Haysiyet Divanına verdik. İşte Bursa'daki bilmem neredekini, şuradakini, buradakini. Yani eğer niyet imar rantını çoğaltmak ve yağma olunca; aman mimar, mühendis olmasın, çünkü işin tekniğini bildikleri için, daha beter oluyor.

Bu bakımdan, önemli olan mesele bu anlayıştan uzak bir yerel yönetim sistemi kurabilmektir. Eskiden, benim çocukluğumda, birisi şaka yapardı; derdi ki; "Bana bak". Diğeri derdi ki; "Sana belediye baksın." Hatırlarsınız; şimdi bu laf kalktı. Mesela, benim çocuklar falan bilmiyor. Niye öyle derdik? Çünkü belediye, herkese bakan; herkesi şefkatle kucaklayan; çaresiz kalanın kapısına gittiği; halktan kurumlardı.

Ne zaman ki imara bulaştılar; bittiler. Kayhan KAVAS dedi ki; "İmar yerel yönetimlerde olacak." Tabii yerel yönetimlerde olacak; ama imar bir bilimdir. Bilimsel bir süzgeçten geçmeden bu olur mu? O zaman kapatalım bütün şehircilik okullarını; aramızdaki bütün şehir plancıları, mimarlar, mühendisler diplomalarımızı yırtalım. Bilimsel olarak verilmesi gereken karar; demokrasi ile verilmez. Ama hangi demokrasi ile Bernard Shaw'ın tanımladığı demokrasi ile verilmez. Su deniz seviyesinde 100 derecede kaynar. Referandumla onu 80 derecede kaynatamazsın. İsterse belediye meclisi top yekûn karar versin; kaynatamazsın. Şehircilik bilimdir; o halde biliminin süzgecinden geçtikten sonra, tabii ki Meclisin demokratik yetkisi alınır. Bütün bunlara maalesef bu yasa taslağı çare değildir. Ne yapacağız? Ya bir yol bulacağız, ya bir yol açacağız.

CEMAL GÖKÇE : Teşekkür ederim, Sayın EKİNCİ.

Buyurun Sayın YAZICIOĞLU.

RECEP YAZICIOĞLU : Her organın seçilmişliği şart değildir. Malum, karar organlarının seçilmişliği asıldır ve o karar organlarını seçtiğiniz zaman icra organının seçilmişliği, mutlak şart değildir. O nedenle dünyada yaygın uygulama profesyonel yöneticiliktir.

Türkiye'de de profesyonel yönetici olarak yetiştirilen bir tek kesim vardır; o da kaymakamlardır. Şimdi İngiltere'de belediye başkanlığını kim yapıyor? Seçilmiş belediye başkanı mı yapıyor? Meclisin atadığı profesyonel bir yönetici yapıyor. Meclis başkanı da şehri ve beldeyi temsil ediyor.

Aynı şekilde Amerika'da da dört ayrı model var. Birisi de budur. Yani belediye meclisi profesyonel bir yönetici atıyor; belediye meclisi başkanı da, şehrin sembolik temsilcisi oluyor; belediyede makamı da yok.

Böyle bir şeyin demokrasi ile falan ilgisi yok. Zannedilir ki; il genel meclisi valinin emrindedir. "Yat" der, yatar; "Kalk" der, kalkar; yok öyle bir hadise.

İl genel meclisinde ne tartışmalar, ne kavgalar yapmışızdır. Bir tane reyin var senin orada. Hele bu devirde böyle bir şey yok. Ama paran pulun olmadığı için; tartışılacak konu çok sınırlı olduğu için; genellikle fazla tartışma çıkmaz. Alternatif yok çünkü. Tabii bir kısım valiler de repoculuğa başlayınca o mevcut para da harcanmıyor zaten, tartışma sıfır oluyor.

Sayın ECEVİT diyor ki: "Bu yerel meclislere fazla yetki verirsek, Doğudaki aşiret sistemi daha etkin hale gelmez mi?" ECEVİT'in tereddüdü bu. Şimdi bakın ne diyor: Şûralar kurulmuş 1921'de. Sovyetlerden de biraz mülhem "meclis" dememişler; şûra demişler. Daha da güzel bir kelime; çünkü şûra olayı inanç olayına da uygun. Meşveret 1921 Anayasası'na göre halk bucak meclisini seçiyor. Bucak meclisi, encümeni ve bucak müdürünü seçiyor.

Fakat halkı yetiştirmek; amel-i mekteb-i terbiyeden başka bir şey yoktur. Buna iman etmek gerekir. Bugün oraya gönderdiğimiz 800 000 kuruş bir nahiye müdürünüzü zaten orada erbabı nüfuzun elinde adi bir aletten başka bir şey değildir. Binaenaleyh, "efendiler halkın idaresini mahalliye bırakmaktan başka çare yoktur" diyor. Yani Ecevit'e adam seksen yıl önce cevap vermiş. "Bu iş buradan başlanmalıdır" diyor. Aşiretler şimdi Türkiye'yi yönetmiyor da, yerel meclisler etkili olunca, aşiretler yönetecektir.

Şimdi yine şurada ve evvela köylüleri "iktidar yerinden başlayacak" diyor, devleti tesis etmeye uğraşanlar temeli ihmal ettikleri içindir ki; ne kadar muazzam bir bina kurmaya çalışmışlarsa, mutlaka yıkılmıştır. Evvela köylüleri iktidar edip de onların idaresini tanzim edip, aşağıdan yukarıya doğru idare yapacağımıza tuhaf bir zihniyetle daima yukardan başlamışız. İstanbul'da teşkilat, merkezde teşkilat, en çok olabilese büyük vilayetlerde teşkilat; fakat hep devlet teşkilatı. Katiyen halk ve millet teşkilatı yok. Bunu 80 yüzyıl önceki adamlar söylüyor.

Bakın görevde kaynak bölüşümünü nasıl yapmış? Şimdi değişti bizim 5 yıllık planda; binlerce insanın katılımıyla yapılan, Türkiye'de tek katılımcı, belki de en büyük organizasyon 5 yıllık plan hazırlık organizasyonlarıdır. Kimse farkında değildir bu işin ve yasa haline gelmiştir. Bizim Dışişleri Bakanlığının da 5 yıllık plandan haberi yok; çünkü orada il yerel idaresi diyor idi. Ondan hiç haberi yok; halbuki bu kanundur, Meclisten geçti. Niye Meclisten geçti o zaman? Geçirmeyelim bunu neyse.

Aydın milletvekili jandarmanın merkeze bağlanmasına karşı çıkıyor. Bir Milletvekili mesela; küçük nafia işleri, mesela bir kanal harfî, bir köprü inşası, yine böyle maarif, ziraat, orman vesaire. "Bunlar mahalline bırakılmıştır" diyor. Yalnız büyük devlet işleri, büyük ulusal projeler merkeze bırakılmıştır. Bu da mahalli hizmetten sayılsın" diyor. "Hiç olmazsa bunlar vilayetlerin meclis-i umumiyesinin nezaret ve murakabesi altında bulunmalı. Bunlar tarafından muaheze, azil ve nasbedilmeli. Yoksa biz ömrümüz oldukça, dayaktan, kırbaçtan kurtulamayacağız" diyor.

Ne dedi? "beyefendi" diyen, üniversite hocasına, polis müdürü; "çaylak" dedi. Yani işkence yalnız sopa vurmak değildir ki; herkesin önünde "çaylak" dedi ve adamı kovdu. Şimdi tartışıyoruz; polisler tayinlerini kendi kendilerine mi yapsınlar, yapmasınlar mı? Yani onun için "askeri demokrasi, askeri cumhuriyet" dedi Cindoruk. Hiçbir gazete bunu yazamadı, hiçbir televizyon da bunu söylemedi.

Demek ki netice şu: Aslında bana, bugün özel idare modeli Türkiye'nin şartlarına uygun gibi geliyor. "Valileri seçelim" yerine bu karma modeli; yani merkezi taşrada temsil edecek Vali, karar organı olarak yerel politikacı.

Bugün yerel politikacı serseri mayın gibi orta yerde dolanıyor, defakto var; yani fiili bir durum var.

Bugün diyelim ki; Seydişehir Alüminyum Fabrikasında 2 500 kişi çalışıyor. Kimin emrinde biliyor musunuz? Genel müdürün emrinde değil; oradaki iktidar partisinin ilçe başkanının emrindedir. Kim genel müdür, şube müdürü olacak? Kim terfi edecek, kim izin alacak, kim nereye gidecek? Kime ne

alınacağını, ne verileceğini ilçe başkanı karar veriyor. Böyle bir kepezelik olur mu?

Yatağan'daki termik santrali oradaki ilçe başkanının emrindedir. 'Zurnanın son deliği', genel müdürün başında amir oluyor. Türkiye'de özelleştirmeyi çok tereddütle karşılayanlara. Soruyorum: Bu kepezelikten bu adamları nasıl kurtaracağız? İlçe başkanının yönettiği bir KİT; bakan falan değil. Bakanlar KİT'leri yönetmiyor. Tabii bürokrasiye olan müdahaleleri, fiilen kaymakam ve vali olma durumlarını ben yıllarca eleştirip; bunları "vali ve kaymakam yapalım" diyen adamım zaten. Mümkün olduğu kadar da, bunları engellemeye çalışan bir kişiyim. O zaman bu fiili durumu, bu serseri mayın vaziyetinden nasıl kurtaracağız? Ya bu yerel politikacı karar organı haline gelecek.

Buradan üstadım çok güzel söyledi; ya bugün üniversite yönetimleri en berbat yönetimlerdir. Türkiye'nin en okumuş insanları üniversitedir. En kötü şekilde üniversiteler yönetilmektedir. Böyle bir şey olamaz. Bugün üniversitede sade vatandaştaki toleransın zerresi yoktur. Toleransın t'si yoktur. Beraber yaşama kültürü ve anlayışı vardır. Ama üniversitede zıtların beraber olması diye bir şeyi düşünmek mümkün değildir. Üniversitelerin ne hale geldiğini çok iyi görüyoruz; karakol teşkilatına döndüler; rektörler de polis şefi oldular. Aslında Üniversite sivil toplumdur. Üniversitesi yüksek sesle düşünmeyen bir ülkede Allah kolaylık versin.

Hocam tabii kafamızı karıştırdı; yani biz bazı şeyleri bodoslama anlatıyorduk; ama şimdi düşüncelerimizi yenileyeceğiz gibi görünüyor. Tabii Birgül Hocamı da rahat bırakmayacağız. Teşekkür ediyorum.

CEMAL GÖKÇE: Ben de çok teşekkür ederim Sayın YAZICIOĞLU

Sayın GERAY sizin de son sözlerinizi ve sorulara yanıtlarınızı alalım.

Prof. Dr. CEVAT GERAY : Efendim, gerçekten çok canlı, tartışmalı, hareketli bir oturumdan sonra ben bazı noktaları es geçeceğim ama bir, iki noktaya da değinmekten kendimi alamıyorum.

İleri sürülen bazı konular var: Bunlardan biri, acaba deprem yönetimi ile ilgili olarak belirtilen bir nokta. Sayın GÜNDOĞDU, jeofizik miydi? Doğru değil mi efendim? Böylece arkadaşımızı hep televizyonda değil de karşımızda görüyoruz.

Deprem yönetimi diye bir olay var; bu ayrı bir şey. Bu sadece mühendislerin el atacağı bir konu değil. Yönetim bilimcilerin, sosyal bilimcilerin hatta psikologların birlikte yürüteceği bir olay.

Tabii burada halkın da eğitilmesi gerekiyor. Bu büyük felaketler, 12 Kasım ve 17 Ağustos depremlerinde, en son iki tane yaşadık. Bu konuda sanıyorum ki; bir hayli uyanıklık var. Fakat belediyeler maalesef bu konuda da dışlanmış durumda. Sadece Afet İşleri Genel Müdürü ve belli yerler. Devlet kuruluşları bu işi yürütmekten sorumlu.

Eskiden biliyorsunuz, Osmanlıda bir mahalle birliği vardı. Orada insanlar yangını söndürmek için, tulumbacıları örgütlemişlerdi ve mahalleler arası yardımlaşma vardı.

Şimdi ben Amerika'da, dünyada ne var? Onlara girmek istemiyorum; çünkü her ülkenin kendi sosyoekonomik koşullarına, yapısına göre çözümler bulmak gerekir. Ama bu arada mahalle yönetimi ile de ilgili bir iki söz söylemek istiyorum. O da şu: Şimdi mahalle halkını kendi sorunlarıyla, semtlerinin sorunlarıyla ilgilendirmek gerekiyor. O zaman, şimdi gerçekten arkadaşımız söyledi; "mahalle muhtarlığı, köy değil; bir yerel yönetim birimi değildir." Hatta bence de, merkezi idarenin yapması gereken, bazı kollukla ilgili işleri belli ölçülerde yapıyor ve yürütüyorlar. Sadece yöneticiler seçimle geliyor.

Ama burada katılım konusunda mahalle düzeyini harekete geçirmek ön koşulmalı. Yani bu belediye meclislerine seçtiğimiz insanı, mahalle ölçeğinde temsilciler gitmeli ve orada mahalleler temsil edilmeli. Bizde öyle olmuyor; partiler temsil ediyor veya başka şey. Ben ayrıntılara girmiyorum; ama bu konuda daha önce TODAİE'de, Amme İdaresi Enstitüsü'nde geçen sene bir Yerel Yönetimler Sempozyumu yapıldı ve orada mahalle yönetimi ile ilgili çok ilginç bilgiler sunuldu; tartışmalar yapıldı.

Ama benim dikkate getirdiğim nokta; eğer demokratiklikse, katılımcılıksa; bırakalım yerel yönetim birimi haline getirmeyi mahalle muhtarlıklarını; fakat hiç değilse mahalle temsilcileri üzerine belediye meclisleri oluşturulmalıdır; görüşünü savunuyorum. Tabii vatandaş ve yurttaş olmak konusu aslında çok önemli bir konu. Ben Türkiye' de demokrasi ve yerel

yönetim kültür ve geleneği oluşmamıştır derken; yurttaşın yurttaş, kenttaşın da kenttaş olmadığı bir ülkede yaşıyoruz.

Şimdi "Avrupa Kentler Şartı" adıyla çevrilen, kentli hakları var; ben "kenttaşlık hakları" diyorum. Bu haklarının bilincinde, ayırında ve onun gerektiği gibi hareket eden bireyleri yetiştiren bir eğitim sistemimiz yok. Biz vatandaşı daha çok kul olmak, daha çok teba olmak anlamında görüyoruz. Halbuki yurttaş, haklarına sahip çıkmalı, yanlışlıkları görmeli, tepkilerini göstermeli ve buna göre de katılım düzenekleriyle yönetime katılması ve denetlemesi sağlanmalıdır.

Çağdaş yöneticiyle ilgili açıklamaları daha önce yaptılar. Gerçekten biz belediyeleri kurmuşuz; belediye bürokrasisini kuramamışız ve bu bürokrasinin başında da profesyonel yöneticiler yetiştirilmiş ve çalıştırılmış değil. Yani zannediyoruz ki; vali ve kaymakam bu işleri yapar. Hayır, valilik, kaymakamlık mülki idare amiri değildir. Ben de kaymakamlıktan üniversiteye geçtiğim için bunu biliyorum. En iyi yetişmiştir, muhakkak. Ülkede ondan başka, kalkınmanın, gelişmenin şeyini bilen insan olmayabilir. Ama demokratiklik açısından, bizim, "city manager" dedikleri, kent yöneticisini bir kere yetiştirmemiz lazım.

İkincisi, bazı meslekler var ki; bunlar meclislere tabii giremezler. Seçim esastır; ama bunları istihdam etmek, çalıştırmak üzere acaba ne yapabiliriz? Norm kadrolar ve benzeri şeylerle her bir belediyede ne kadar mühendis çalıştırılacak? Bu arada çevre mühendisi de çalıştırılacak. Bunu belirlemek mümkün; ama artık tek tek belediyelerin mutlaka bir kent plancısı, bir mimar çalıştırması, her zaman için küçük belediyeler için pek ekonomik değil. Birden çok belediyenin ortaklaşa yararlanabileceği düzenekler kurulabilir. Büyük belediyelerin bu küçük belediyelere yardımı esastır demiştim.

Buradan başka bir konuya geçmek istiyorum. Belediyelerimizin imarla ilgili yetkileri açısından, hani "belediye kurma siyasetimiz yok" dedik ve bunu söylerken özellikle de son yayınlanmış olan şeyin, bu belediye kurulmasının ölçüt ve yöntemi hakkındaydı. Onun için ayrıntı olarak şunu söyleyeyim: Efendim, belediye kurulması bir şey değil; ama ayakta durabilen belediye kurmak. Aksi halde çok tehlikeli gördüm; biraz önce Murat Bey belediye başkanı buradaydı.

Oktay EKİNCİ'ye katılıyorum; "imar planını yaptım, imara açtım, rantlara el koyacağım veya birileriyle paylaşacağız" demek; bunlar fırsat hazırlamak demektir; bu çok tehlikelidir.

Onun için belediyelerin kurulması yanlış. Bir de hele böyle büyük kentlerin çevresinden Hatay'a gittiğimde ki; sonradan Oktay da yazdı onu. Hatay'da belediye var; belediyeye geçiyorsunuz, bilmem ne belediyesine - adlarını unuttum ama fotoğraflarını çektim- geçtiğinizin ayırında olamazsınız. Eğer o hak-ı zafer derdik biz; böyle tabelalarını görmezseniz, benim öğrendiğime göre Antakya belediyesinde iç içe, 9 belediye var. Çevrede birkaç km. ötedekileri de hesaplarsanız sayısı daha da kabarır. Düşünün bu belediyelerin her biri kendi imar planını yapıyor, onaylıyor ve yürürlüğe koyuyor. Bu yanlıştır.

Bunu başka yerlerde de görüyoruz. Mersin'de, Samsun'da, Erzurum'da başka yerlerde, bu belde belediyesi denilen; resmi, kanuni adı, kasaba belediyesidir; küçük belediyeler. Kendileri imar planıyla yetkilerini kullansınlar kabul edelim; ama ana büyük kentin bitişiğinde olduğu kentin imar planıyla tutarlılığını sağlamak gerekir. Hele böyle ana kentsel alanlarda, İstanbul gibi metropoliten alanlarda, orada artık gerçekten imar planlaması yetkilerinin tek elde toplanması gerekir ve bunun denetlenmesi gerekir. Buradan İstanbul için yönetime, 'İstanbul'a yakışır bir İstanbul', 'İstanbul gibi İstanbul' çalışmalarına, bu konuya bundan önce de el atıldı.

Bunun bir yöntemi, 1956 yılına kadar süren, İstanbul İl Özel İdaresi ve belediyesi ortak yönetimi vardı. Pekâla İstanbul'un gelişeceği bu büyük alanda, tek bir otorite yerel yönetim vardı. Fakat ben bu görüşlerimi yazdığım için Çağdaş Yerel Yönetimlerde yayınlandı; hatta Selma ÜSTÜNIŞIK'ın da bir yazısı vardı. Burada hatta sadece İstanbul ili sınırları içinde değil; tüm çevresiyle birlikte bir bölge olarak İstanbul'un planlamasına yarayacak ve imar hareketlerini denetleyecek bir bütünlük sağlanması gerektiğine inanıyorum. Başka amaçlarla da İstanbul hakkında kanun tasarısı kanun hükmünde kararname taslağı, merkez valilerine hazırlansındı, bunlar yasal aşamaydı. Ama orada İstanbul'u üç ile ayırmak, üç tane ayrı belediye kurmak gibi idarenin

bütünlüğünü bozacak çözümlerde, bu açıdan ben gerçekten İstanbul'da başlatılmış olan bu çalışmanın ciddi bir şekilde sürdürülebileceğine inanıyorum.

Burada rantlarla ilgili olarak, Oktay arkadaşımızın çok açıklıkla söylediği sözlere katılıyorum. Bir kent yöneticiliği, belediye yöneticiliği rantlara konmak isteyenlerle, belediyelerin ortaklaşa kente karşı suç işledikleri bir durum ortaya çıkmıştır. Bunun bilincinde olarak yine sayın valimizin de söylediği gibi halkımızın, duyarlı ve bilinçli davranacağına ve kent yönetimlerini denetlemek için bilinçli hareket, tepki göstereceklerine inanıyorum. Bunun için ben yerel yönetimlerin güçlenmesini ulusal bütünleşmeye aykırı değil, ulusal bütünleşmenin ön koşulu olarak görüyorum.

Ancak yerel halkın kendi yönetimine sahip çıkması yoluyla yerel yönetimlerde ulusal üniter devlet içinde demokratikleşmeye geçileceğini düşünüyorum. Ama gerçekten bu belediyeçiliğin özellikle, etnik ayrıştımlardan dolayı pek istenmediği, bu anlamdaki yerleşmeye karşı çıkıldığı bir dönemi yaşıyoruz. Ama gerçekten akıl için yol yordam birdir. Daha çok yerel yönetim; ama bu yerel yönetimleri de başıboş bırakamayız. 1978-79'daki yerel yönetimler bakanlığı deneyimi başarılı olmamıştır.

Daha önce söylendi gibi geliyor bana; bana da yöneldiği için şunu söyleyeyim: Oradan buradan genel müdürlükleri kopartarak kurulmuş bakanlıklar yapay olmaktadır. Yerel yönetimlerin özerkliği, demokratikleşmesine yardım edecek yerde, bu sefer daha çok bağlama yoluna gidilmiştir. Onun için bence "Kentleşme ve Konut Bakanlığı" adı altında daha önce Devlet Bakanı Erman ŞAHİN'in hazırlattığı yasa taslağına -ki Sayın Valimiz de Erzincan depreminden bir gün önce Siyasal Bilgilerde bunu tartışmıştı- kentleşmeye sahip çıkacak bir bakanlık olursa tamam.

Bugünkü Bayındırlık İmar İskan Bakanlığı buna sahip çıkıyor diyemiyorum. Tam aksine, çünkü hasbelkader ben de İmar İskan Bakanlığının Müsteşarlık görevini yaptım. Oradaki yanlışları da biliyorum; ama doğrusu kentleşmeye sahip çıkacak bir bakanlık mutlaka gereklidir. Bu arada yerel yönetimlerle, belediyelerle ilgili olarak bazı düzenlemeler düşünülebilir; ama esasında kentleşmenin ve kentsel gelişmenin, bölgesel gelişmenin sahibi olmak gerekir. Özür dilerim, çok konuşmadım değil mi?

CEMAL GÖKÇE : Sayın GERAY ben de çok teşekkür ederim.

Şimdilik, bu akşamın son sözcüsü Sayın AYMAN, buyurun.

Doç. Dr. BİRGÜL AYMAN GÜLER: Bu sefer süremi söylemiyorsunuz değil mi?

Efendim, aslına bakarsınız; ikinci tur dönünce bazı şeyler toplandı. Aklımız hemen yerelcilik, merkezcilik diye oturuyor. Merkezizetçilik Ankara'dan yönetilecek; aşağıya hiçbir şey yok; ya da yerelcilik tersi olacak.

Tartıştığımız konu bana kalırsa bu değil. Bakın; devlet örgütlenmesini merkezizetçilik ilkesine göre kurmak demek; "yerel yönetimler mülga" demek değil. Güçlü yerel yönetimi merkezizetçilik ilkesi ile yaratırsınız. Ama "ademi merkezizetçilik" dediğiniz şey; siyasi olarak kendiliğinden bir federal örgütlenmeyi sizden talep eder. Bu kesinlikle bir idari teknik, idare hukukunun içindeki bir ayrıntı konu değildir.

Biz bunu çok canlı yaşadık. 1878 Berlin Anlaşması; Osmanlı'nın parçalandığı anlaşmadır. 23. Madde B Fıkrası: Burada denir ki, şartlardan biridir; Osmanlı mülkü için, en kısa zamanda yeni bir idari taksimat yapılacaktır. İdari taksimat, yani yerel yönetim ve taşra yönetimi birlikte düzenleniyor. Bu yasa tasarısı hazırlanıyor; 420 maddelik bir yasa. Yaklaşık 6 aydır bunu arıyoruz. Bizden önce İsmail Hakkı Görel 1944 tarihli bir kitabında "aradığını" söylüyor ve Bernard Lewis'de bulamadığını söylüyor. Kabul edilmiştir; yayınlanmıştır; Edirne vilayetinde uygulamaya girmiştir, ancak her nedense Düsturdan çıkarılmıştır; yok edilmiştir.

1878 yılında yaşanan olay; yani padişah onayıyla birlikte hayata geçen bir tasarı; o dönemde benzeri büyük kavgalara neden olmuştur ve ortadan kaldırılmıştır. Sene 1913; o tarihten 1913'e kadar bunun doğrudan yılmaz takipçisi Prens Sabahattin'dir. Hürriyet ve İtilaf hareketi onun üzerine oturur. Dikkat; yalnızca desantralizasyon demez Prens Sabahattin; çok iyi bilirsiniz ki "teşebbüsü şahsi" der. Bir liberaldir o, yani klasik liberaldir; desantralizasyonla hür teşebbüsün nasıl iç içe geçtiğini çok iyi bilir ve ikisini beraber ister. Şimdi neoliberallerin istediği gibi; yeni sağ düşüncenin şimdi istediği gibi; ikisi birbirini tamamlar.

Sorunumuz şurada belki de; 1960-70'li yıllar boyunca yerel yönetimi talep eden Türkiye'de sol oldu; sosyal demokrat hareketler oldu. O tarihte, o sınıf kavgalarında, o siyasal ilişkilerde, merkezi yönetime dayananlar, "ileriye bir adım bile gitmem" diyen sağ partilerdir. Belediyeler, özellikle büyük belediyeleri yönetenlerde sosyal demokrat ve sol olanlardı. Sovyet sisteminden doğru da yerel sovyet rüzgârları geliyordu. Elde teorik olarak başka malzeme de yoktu.

Ama çok şey değişti, 1980-82 yılından bu yana, o zaman solun, sosyal demokrasinin savunduğu bütün temel kavramlar gibi desantralizasyon ve yerel yönetimle beraber, demokrasiye ulaşma ideali de yeni sağın eline geçti. Zaman yeni, çok yeni her şey yerelleştirmeyi talep eden akım, küreselleşme sürecinden beslenme özelliği taşıyor. Dünya Bankası diyor ki: bunlar "İkiz kardeşler; küreselleşme nasıl kaçınılamazsa, yerelleşme de kaçınılamaz. Küreselleştirmeye, ancak özelleştirme ve yerelleştirme eliyle varılabilir." Şemayı açık çiziyor; üstte global, altta lokal, ortada nation state, sakız gibi çekmiş nation state'i, ulus-devleti. Küresele ve yerele çekiştiriyor. Dünya Bankası açık söylüyor. Diyor ki: "Ulus-devlet devri bitti. Bakın bunu kabul edebilirsiniz; ulus-devlet "zaten burjuvazinin bulduğu bir şeydi. Ben zaten enternasyonalizmi istiyordum; gitsin" dersiniz. Bu orada tartışılır; ama bu gizlenmez. Bunu gizlemek gerekiyor; açık, fikirleri açık ortaya koymak gerekiyor.

Biz konuyu nasıl tartışıyoruz: Merkezde kalsın-kalması yetkiler, milletvekili yetkisini kısıyor; yerele vermiyor. Vay sen yerele güvenmiyorsun, merkeze güveniyorsun... Problem bu değildir. Sorun merkezdeki ile yereldeki sorunu değil; sorun özelleştirme ve yabancılaştırma sorunudur. Kamu hizmetinin daha fazla özelleştirilmesini istiyor musunuz? Özelleştirme politikasının sahibi misiniz, değil misiniz; yanında mısınız, karşısında mısınız? Bu yerel yönetim tasarısı özelleştirmecidir. Bunu tartışmak zorundayız; yabancılaştırma, ülkenizdeki su hizmetinin, çöp hizmetinin, 'yap-işlet' ve 'yap-işlet-devret'lerle yapılan baraj işletmeciliğinin yaşamın en temel noktalarının, yabancı şirketler tarafından işletilmesine taraf mısınız, değil misiniz? Tartışma budur; bu tasarı özelleştirmeyle beraber yabancılaştırmayı açıyor.

İhaleci belediye mi istiyorsunuz? Bakın, hep burada katılım konuşuyorsunuz; bütün dikkatleriniz katılımımda. Gelen ne katılımcı belediyesi? İhaleci belediye geliyor. İhalesini 1 yılda değil, 5 yıl kendi görevde kaldığı dönem boyunca yapma yetkisine sahip belediye modeli geliyor. Seçimi kazananlar, göreve, kendi kampanyalarını finanse eden, şirketler ile başlayacaklar. Bu tasarı bu yaklaşım ile siyasal kadrolar ile şirketlerin kader birliği yasal güvence altına alınıyor. Benim sorunum yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, güçlendirilmemesi değil; tam tersine inanıyorum. Yerel Yönetimler güçlendirilmelidir. Anadolu'yu gezdiğim zaman gördüm ki; inanılmaz bir potansiyel var ve önümüzde örnek olarak gördüğümüz çok başarılı yerel yöneticiler var.

Yerel yönetimlerde, karşı devrimin karşı-reform tasarısıdır; ama reform tasarısıdır, şu anlamda: Özelleştirilmiş belediye hizmetleri; alanı daraltılmış kamu hizmeti, sözümona hizmet veren belediyeler. Biz rant dağıtıyor diye plan yapma yetkisine neredeyse kötü gözle bakıyoruz. Bütün verdiği hizmetleri ihalecilik sistemine oturtmuş bir belediye geliyor karşımıza. Bu, sıradan bir yasa değişikliği değildir.

Artık üç düzeyi ayırmak gerekiyor. Merkez mi, yerel mi? Benim böyle bir konum yok; hem merkez, hem yerel. İkisi birlikte olacak, ikisi birlikte olmadan olmaz ve evet potansiyel yerelden yakalanır.

Hiç "hayır" demiyorum; ama sizlerle ikinci düzlemi tartışayım istiyorum. İstedğim şu: "İlke olarak devletin örgütlenme tarzında, toplumu yönetme tarzında merkezîyetçilik ilkesini mi, ademi merkezîyetçilik ilkesini mi benimsiyorsunuz?" diyorum. Kimse bunu tartışmıyor; "aynı şey" deniliyor; aynı şey değildir.

Biz bunu tartışmaktan çekiniyoruz; bir üçüncü aşama geldi önümüze. Kimse "ademi merkezîyetçilik" lafını kullanmaktan da federalizmden de haz etmiyor. Onun yerine "subsidiarite" geldi. Çağdaş devlet 500 yıllık bir devlettir dünya genelinde. 500 yıldan beri anayasa hukuku, idare hukuku "subsidiarite" diye bir terim bulmamıştı; Avrupa Birliği'nin Maastricht Anlaşması'nda keşfedildi. Kökeni katolik öğretiler. İncil'de geçer subsidiarite ve orada der ki: "En alttakinden başla; elindeki önce taşıyabilecek olana ver; onun taşıyamadığını bir üste, bir üste, bir üste". Bu devlet örgütlenmesine uygulandığında ortaya çıkacak yapı federalizmdir; böyle bir mantık federalizmin kurucu mantığıdır.

Merkeziyetçilik böyle kurulmaz; merkeziyetçilik, evet ilk kuruluşunu tepeden aşağı yapar, ama hiç engel yoktur; mümkün olduğu kadar en alta bırakmaya, hiçbir açıdan engel yoktur; Türkiye gibi yaygın ve derin bir toplumsal mücadelenin yaşandığı bir yerde; hiç kuşku yok, o işbölümü pekala olacaktır. Bir kez daha söylemek isterim; elimizdeki tasarı bir karşı reform belgesidir. İçeriği ihaleci yerel lehine belediyecilik ve yabancılaştırmacılıktan ibarettir.

SALONDAN: Müşteri de kabul edebilir değil mi?

Doç. Dr. BİRGÜL AYMAN GÜLER (Devamla): Bu mantıkta yurttaş, hemşehri yoktur. Bunlar müşteriye dönüşmüştür.

SALONDAN : Eskiden görülen abone işleri hizmetleri şirketlere yaptırılıyor şimdi.

Doç. Dr. BİRGÜL AYMAN GÜLER (Devamla) : Bakın, hiç uzak bir şey değil. 10-15 yıl sonra işler böyle giderse yurttaş ve kamu hizmetini anlamakta, algılamakta çok zorlanacağız.

RECEP YAZICIOĞLU: Ama şu anda da vatandaşın durumu devletin karşısında pek de makbul bir durumda değil. Müşteri ise belki saygı duyar.

Doç. Dr. BİRGÜL AYMAN GÜLER (Devamla): Arada çok önemli bir fark vardır. Müşteri parası olandır; alım gücü olandır; daha ne olsun? Yani alım gücün yoksa, ödemiyorsan kullanma; müşteri değilsin. Haklarınız sıfatınızla sınırlıdır.

İzin vererseniz bir de şunu ekleyeyim: hiç uzak bir gelecek değil; şunları duymaya başlayacağız. Böyle cin gibi parlayan gözlerle göreceğiz: "Belediyeyi ihale edelim"; bu gelecek. Bu Amerikan kamuoyunda tartışılıyor. Hoca "City manager" dedi; kamu hizmeti vermek için iyi fikirdir; güzel fikirdir. "City manager"den governance tipi doğrudan işin sahibi olanların bulunduğu kurula ve o noktadan da valilik olabilir, bakanlık ya da başka bir kurum olabilir, bir kentin yönetimini olduğu gibi ihale etmeye uzanan bir yol... Uzak değil, tartışılıyor; hapisane yönetiminin özelleştirilmesine, Amerikan literatüründen okuduğumuz zaman,"hadi canım sen de falan" demiştik; gördük.

RECEP YAZICIOĞLU: Ülkeyi DERVİŞ'e ihale etmedik mi şimdi? İhale modelini aşağı yukarı uyguluyoruz.

Doç. Dr. BİRGÜL AYMAN GÜLER (Devamla): Son olarak şunu söyleyeceğim: Affınıza sığınarak yerel yönetimleri yanlış tartıştığımızı düşünüyorum. Yerel yönetimleri, merkez-yerel kavgasına sıkıştırdığınız anda bir görüntüyü, perdedeki görüntüyü tartışyorsunuz. Gelin, arkasına geçelim; Hacivat'la Karagöz'ü yakalayalım. Orada başka dinamikler var, başka toplumsal dinamikler var. Kamu hizmeti mi, özel sektöre devredilmiş olan; daraltılmış olan kamu hizmetleri mi, yerli, içerden vesaire mi; yabancı olan mı?

Yeni kavramlara karşı uyanık olmakta yarar var. Bir örnek çok somuttur. Gerçekten küresel artık yereldedir. Aklımızın alabildiğinden daha fazla mesafe alındı. Antalya su işletmeciliği dünya transnasyonal şirketleri belediyesinin içinde bir numara olan Lyonnaise des Eaux adlı şirketin yüzde 100 sermayesindedir. Antalya, Dünya Bankasından aldığı kredi üzerine, ENKA ile ortaklık kuran LdE ihaleyi kazandı ve ANTSU A.Ş. kuruldu. İş bu şirkete on yıllığına ihale edildi. Şu anda Antalya suyu Fransız kökenli bir transnasyonal şirkettir. Su çok pahalı oldu; çok dava açıldı. LdE şirketinin başı ağrıdı; geçenlerde belediye başkanına "biz gideriz" resti çektiler; "Giderseniz gidin" dendi; hiçbir yere gitmediler.

Ama bana bir söyler misiniz? Neden gitmezler? Bakın, bu çok çarpıcıdır; Türkiye'nin İzmit'inde de yaşanıyor bu. Çeşme Alaçatı'da başladı, Bursa'da başladı. Türkiye'nin Antalya merkez olmak üzere 6 büyük su havzası var; onlardan bir tanesi Akdeniz ve en kaliteli suya sahip olan bölge merkezi Antalya olan bu bölge Doğu Akdeniz, İsrail, Orta Doğu, susuzluktan kırılıyor. Su ticaretinin en yüksek kârlar vaat ettiği bölge. Dünya devi transnasyonal şirket, yalnızca Antalya suyunu işletmek üzere gelmedi; ama dikkat ediniz lütfen; ayağını oraya yerel yönetim, belediye üzerinden bastı girdi.

Yuvacık Barajında dereye akıtılan suyun müsebbibi Thames Water bir başka transnasyonal şirkettir. İzmit Büyük Şehir Belediyesi onunla ortaktır. Eskişehir'de deponi alanları yapmak için koşturan özel sektör kuruluşları, Trabzon, Rize'de Dünya Bankası ve K&W sürekli dayanışma halinde çöp fabrikaları yapma peşinde. Türkiye'de toprağın üzerinde büyük değerlendirmeler yapılıyor.

RECEP YAZICIOĞLU: Hocam, merkez yapmıyor mu? Sanki merkez yapmıyor da yerel yapıyor gibi bir fikir çıkmıyor mu şimdi?

Doç. Dr. BİRGÜL AYMAN GÜLER (Devamla): Bakın yine 'merkez-yerel'desiniz. Onu söylemiyorum. Karşı çıkılması

RECEP YAZICIOĞLU: Ama ülkede özelleştirme furyası çıktı. Özel de yerel de hep bu furyanın peşindeyiz.

Doç. Dr. BİRGÜL AYMAN GÜLER (Devamla): İşte bu politikaların önünü açmak için yerelleştirmek geliyor. Söylemek istediğim şey şu: Politika olarak karşınızda özelleştirme var. Burası kapitalist bir ülke; devlet de var özel sektör de var. Ben de kimi işletmeyi iktidara gelsem; İktisadi rasyonalite gereği satabilirim ya da kapatabilirim, tasfiye ederim, birleştiririm. Ama bugün yapılan şey bir politika olarak özelleştirme bizi yok ede ede uygulamada. Dolayısıyla yerel yönetim yasa tasarısına ilişkin olarak düşünüyorsak; sorun "yerele yetki verildi", "merkeze yetki çekildi" sorunu değildir. Türkiye'de devlet ve tüm toplumsal dengeler, bu tasarıyla yeniden belirlenir. Bu basit bir iş değil, 21. Yüzyılı yeniden biçimlendirmeye dönük bir iştir. Bu nedenle, eldeki tasarıya özelleştirmeci, yabancılaştırmacı, kamu kurumu olarak değil ihale makamı olarak belediyeyi örgütleyici, son olarak da Türkiye'yi küresel piyasalara doğrudan bağlayıcı politikaların uzantısı olduğu için, neoliberal nedeniyle, yerel yönetime yetki aktardığı için değil, karşı çıkılması gerektiğini savunuyorum. Metnin şurasına ya da burasına iyi bir şey kondu; destek verelim fikrinden vazgeçmek gerektiğini düşünüyorum.

CEMAL GÖKÇE: Peki, Sayın AYMAN çok teşekkür ederim, çok farklı bir boyut getirdiniz.

Sayın KAVAS "söylemem gereken bir cümle var" dedi. Bir cümlesini alıp, oturumumuzu kapatacağım.

Buyurun Sayın KAVAS.

KAYHAN KAVAS: Birgül Hocamla farklı ortamlarda, bu konuları tartışıyoruz; ama çak ciddi görüş farklılıklarımız var. Bunları söyledikten sonra, kendim hakkında ciddi bir şüpheye düştüm.

SALONDAN : Vallahi hepimiz şüpheye düştük zaten; yalnız sen düşsen iyi.

KAYHAN KAVAS : Siz, şimdi birçok toplumsal hizmetten memnun musunuz? Ben şuna bakarım: Temiz olsun, zamanında olsun, ucuz olsun. Hizmetin iyisi böyle olmalıdır. Bu illahi hizmeti kamu kurumu versin; ama kötü versin, pis versin, pahalı versin, ama yeter ki bir kamu kurumu hizmeti versin, öyle mi? Ben hizmetin yaşam kalitesiyle, bu hizmetin alımıyla ilgiliyim. Denetim hizmeti verendedir. Sen hizmeti denetleyemezsin. Ama "Ben hizmeti vereyim de, nasıl olursa olsun vereyim. Benim halkım o pislığe de layıktır, kötülüğe de layıktır." Bu mantık çok yanlış. Bu çok ciddi bir konu. İnşaat Mühendisleri Odası bizi niye çağırdı ? Acaba ne eklenilmeye çalışılıyor? Acaba bu dışardan gelen şeyin meselesi mi ?

CEMAL GÖKÇE : Teşekkür ederim.

Arkadaşlar, sabrınıza sığınıyorum ve tabii, ben çok iyi bir tartışma oldu diye düşünüyorum. Ben de çok dikkatle izledim, dinledim. Sayın Birgül AYMAN GÜLER konuyu farklı bir yaklaşımla ortaya koydu. Elbette ki, bu koyuş biçiminde, yerel yönetimlerin sunması gereken hizmetin dışlanması anlayışı yok; bu başka bir şey. Dolayısıyla, ben Sayın AYMAN'ın son cümleleri ile başlayarak, birkaç cümle ile toparlayıp bitireceğim.

Sayın AYMAN diyor ki: "21. Yüzyılı yeniden örgütleyici bir anlayışla, yeni bir yerel yönetim yasa tasarısı hazırlandı. Bu sadece Türkiye'ye özgü bir durum değil. Küreselleşmenin getirmiş olduğu bir boyuttur. Bütün dünyada iş böyle." O zaman ben şimdiye kadar geleneksel anlamda, yerel yönetimlerin nasıl olması ile ilgili hangi hizmetlerin üretilmesi ile ilgili bu toplantıdan çıkarmış olduğum sonuçları kısaca not ettim; onları da aktararak bitireceğim.

Yerel yönetimler koruyucu olmalıdır. Yerel yönetimler öngörücü olmalıdır. Yerel yönetimler bilgilendirici olmalıdır. Yerel yönetimler eşitlikçi olmalıdır. Yerel yönetimler denetlenebilir olmalıdır. Yerel yönetimler denetleyici olmalıdır. Yerel yönetimler demokratik olmalıdır. Yerel yönetimler hukuka saygılı, planlamacı olmalıdır. Benim bugünkü bu toplantıdan kısaca çıkarmış olduğum sonuç bunlar. Ben panelimize katılan, gerçekten değişik bir hava getiren, tartışmayı renklendiren, mevcut yasa tasarısını sunmasıyla, kendine özgü görüşleriyle Sayın Kayhan KAVAS'a; yine her zaman zevkle dinlediğimiz, bugün de buraya gelerek değerli görüşlerini bize sunan, Sayın Recep YAZICIOĞLU'na; her zaman hocamız ve ağabeyimiz olarak bizlere destek

ıkan, çağırdığımız her yere gelen, her noktada katkı sunan Prof. Dr. Cevat GERAY Hocamıza; bugünkü tartışmalarla yerel yönetimler konusunun farklı bir noktada tartışılması boyutunu, burada, ilk kez dinledim. Bundan sonraki tartışmanın belki de ana hatlarını değiştirebilecek ölçekler koyan Sayın Doç. Dr. Birgül Ayman GÜLER'e ve değerli meslektaşımız yüksek mimar Oktay EKİNCİ'ye katıldıkları için çok teşekkür ediyorum. Sizlere de 6 saate yakındır sabırla burada dinlediğiniz için, tartışmalara katıldığınız için çok teşekkür ediyorum, iyi akşamlar diliyorum.

Bundan sonraki etkinliklerde buluřmak üzere hořça kalın.